

חוויות הספר בפירוטיו אל אהרן אפלפלד

The Experiences of the Book in the Works
of Aaron Appelfeld

DANIEL ZINNER

דניאל זינר

A Dissertation Submitted to the Faculty of Arts
University of the Witwatersrand, Johannesburg
for the Degree of Master of Arts.

Johannesburg 1976.

ה ת ר כ ו

1.	פרק א' הקדמה - טואת יהדות אירופה - חוליה בטריטוריה	
עמוד 1	הגורל היהודי	
2.	פרק ב' אופיה וחזונה של טראומת הגורל היהודי בספוריו	
עמוד 14	הקשרים של אהרן אפלפלד	
עמוד 55	3. פרק ג' למטמנות הגבהים ביצירותיו של אהרן אפלפלד	
	4. פרק ד' אספקטים של קדושה וחול ביצירותיו של אהרן	
עמוד 65	אפלפלד	
	5. פרק ה' "בחדוהיים, עיר בופס" - מיטאמורפוזיס של עיר	
עמוד 76	בופס	
עמוד 89	6. פרק ו' "1946" - "לא ככל הגויים בית ישראל"	
	7. פרק ז' "כאישון העין" - בצהרן סבע ובניו על יוסבי	
עמוד 104	אוחל	
עמוד 123	8. פרק ח' "העור והכחלבה" - כין חגלוי לבין הכסתר	
עמוד 138	9. פרק ט' חסבה וחטבון של ספורי אהרן אפלפלד	
עמוד 150	10. פרק י' סבות - יחודו של אהרן אפלפלד כסופר טואה	
עמוד 161 - בר'	11. נספחים	

פרק א'

פראט יהדות אירופה - חוליה בשדרת הגויל

היהודי

ה. ק. י. ט. ה.

בהקדמה זו ברצוני להציג את גישותי, על ההסטוריה היהודית, השירה העברית וההיאולוגיה היהודית לבני אסון אירופה. אין בהקדמה זו אלא בסיון להוכחה, שאין לבחוק את אסון אירופה בין השנים 1945 - 1933 מן הסכלול של הגורל היהודי וההסטוריה היהודית בכל הזמנים. לא היה מקרה בחולדות ההיסטוריה האנושית לאסון הזה. השמדת יהדות אירופה בוצעה בהסתמכות על מדענים מכל טחי-המדע, והוצאה לפועל על-ידי מדינה שטמה לעצמה את השמדת היהדות כאחת ממטרותיה העיקריות. לא ייתכן שסכנות השמדה מרכבת כל-כך, שהתבססה בראש וראשונה על היסוד האנושי, תחל בפעולותיה מבלי שהקדמתי תהיה סוכנת לפעולה קודם לכן.

הגות ההיסטוריה לפואה

האסון של השנה ה-20 היה טובה מן האסונות הקודמים בחולדות העם היהודי בשלוחה אספקטים עיקריים (א) מבחינת אורך הזמן. (ב) מבחינת גודלו של האסון. (ג) מבחינת הנושאים הרישמיים שבהם לו (הצדקה פילוסופית, דתיות ומדעיות והמימוש טכני לרוב אליהן).

עכוסה האנטישמיות בגרמניה התחילה לבוא בהדרגה כלפי מעלה עם הוסת פליטת העולם הראשונה, אך לממדי אסון הגיעה עם עלייתו של א. היטלר לשלטון בשנה 1933. באותה שנה מוטלבים היהודים הראשונים למחנות ההשמדה של דכאו, אורביצבורג, אסטרוגן

והקטגוריות. שינוי של האסון הביע בשנות המלחמה והטעמים עם כניעת גרמניה
ב-8 במאי 1945.

עד לסבב 1933 לא הייתה האנטישמיות בגרמניה טובה במיוחד מן
האנטישמיות הפולנית או הרוסית בעלות ה'סטור' בדיכוי יהודים
ובפוגרומים. אדרבה, פולין ורוסיה היו מורות-דרך בהרבה מקרים
למדינות אחרות עליהן במחנה גז גרמניה, אלא שחל בשבב 1933 ועד
לסוף מלחמת העולם השנייה הסכה האנטישמיות והולדותיה (הפליה
גזעית, פוגרומים, השמדה וגזל) למדיניותה הריסטמית של גרמניה
ומדיניות זו שימשה מבן-פיה למדיניות הסוציאליזם הכלכלית
והפוליטית של גרמניה בכל סתים-עשרה שנות שלטונם של הנאצים.
עליהו של א. היטלר לטלטון, שהביאה עמה את 'חוקי נירנברג'
(1935) ובס הסעיף הרביעי, האומר שכל מי שאיננו בעל דם גרמני
ממילא אינו יכול להחשב לאזרח גרמני, גרם לגיטולם המידי של
יהודי גרמניה, ש-מאומה אלה בכספר, עבור היהדות הגרמנית לא זו
בלבד שהיה בסעיף זה בפיו טובה שלא התואר על כל באמנותם לגרמניה
ועל הפיחה הפתחו את מולדתם, אלא מבן-לילה הסכו היהודים מאזרחים
מכובדים, סרבים מהם בלחמו עבור הקיסר במלחמת העולם הראשונה
ל'זרים' ו'בני בלי סם', כיון שהיו חסרי נתיבות ממילא פוטרו
מסקומה פבורתם, הוצל עליהם להוציא את ילדיהם מבתי-הספר וכל
רבותם הפך לבלתי מוגן.

מבין יהודי גרמניה, שאחוז ההתבוללות שלהם היה בשבב 1933
30.9% חרבו בחלם על-ידי הסעיף הרב-פי הנזכר לעיל בעיקר אותם,
סבבר היו גוברים דור בני וסליטי, אלה נראו עצמם גוברים לכל דבר
ועל אחת כמה וכמה גרמנים מושלמים, לא זו בלבד שהיוואו מקרב

הבוצרים הגרמנים והוכרזו יהודים, אלא שלא הוכרו ולא גתקבלו כקהל ישראל. עובדה בוראה זו, בה בשללה מהם כל זהות נחית גרסה לרבים בקרבם לשלוח יד במסמס.

לבבי היהודים בטאר מרצות אירופה נתי העובדות ה) שהסמדה טוטליה מחוללה על ראש ו-ב) שגרמניה היא מקורו של האסון. הוהירו ספקנות רבה בלב רבים מהם כאשר למיהסנותן.

יהודי המזרח והמערב היו למודים בפוגרומים ובמעשי הזרועה אשר גלו אליהם, אך כל אלה מעולם לא זכו לארגון מעולה כל-כך מה גם שבאו מבדה על גרמניה, זו מדינת התרבות הצמורה, מולדתם של הומניסטים, פריסטים כל הוגים ומוסיקאים גדולים, שהיא מהית מקור הרעה, זאת לא העלה אית על דעתו עד מועד טאוחר סאד כאשר ההסדה היה כבר בעינה.

כפי שהזכרתי לעיל בקבעה האנטיסמיות כאחת מעמודי המורף של המדיניות הגרמנית. לא היה כל צורך להציג את טנאח ישראל בפני העם הגרמני כיון שחוג ביזון טנאח זו מכטה וכמה מקורות. המקור הראשון, החשוב ביותר והעתיק ביותר הוא הנצרות, שסמדה טנאח לכל חלא-בוצרים ובפיקר ליהודים במסך כל הדורות והמספס על עבין רצה-האל. סבין המקדמים את טנאח היהודים בקרב הנצרות הגרמנית אי-אסטר, שלא להזכיר את פרטין לומר בעל אפי הספרים "על היהודים וסיקריהם" ו"על סט-המפורט" (1544).

המקור השני הוא הפילוסופים, ההיסטוריונים הגרמנים כפרידריך גיטקה, שחרם את "חוק הג'ובל" שלו סלחיו רק לחזק יט יזכות להחקיים ועל החלב לעבור מן העולם. ההיסטוריון הגרמני היינריך פון-טרייטסקה (1879), שהצדיק את האנטיסמיות בגרמניה ואחרון יוסטון צ'מברלין מחבר הספר "יסודות המאה ה-19", סטחלק את הגזע ל"אדונים" ול"נחותים" כאשר הגרמנים הם האדונים והיהודים הם

ה"בחורים". המקור השלישי, שאינו פחות מבחינת חשיבותו כתורם לאיזוולוגיה האצטמיטית של הנאציונאל סוציאליסטים, הוא הסימון והכזב. ביהן היה בהחלט לכלול אחת מובח זה עבדים רבים בצורות, שים בהם שבאם יהודים כגון עבין רחיצת הידים של פובטיוס פילטוס והכרזתם של הפרוטים, שדמו של יטו עליהם ועל זרעם עד סוף כל הדורות וכן עבין "היהודי הנודד" (מתי ב"ו, 24-25; יוהנן י"ח, 20-22). בהקשר זה ראוי לציין גם את עבין עלילת הדם וחילול לחם המכבים. מעשה עלילת הדם בקוים כללים הוא כדלהלן: לפני חג הסוכה רצחו הנוצרים ילד או ילדה בוצריים והעלימו את הגופה לימים מספר. לאחר זמן הביחו את הגופה בבית יהודי והאמימו את הנוצרי ברצח למטרות דתיות, טכניקול מסתמסית היהודים בדם בוצרי לאפים מצוה זכרון לצליבת יטו באותו רגל בירושלים.

חילול לחם המכבים, שאף הוא געסה על ידי המעלילים עצמם היה בכך, שאומרו לחם התסמל את בכדו של יטו, גזקו כמה וכמה פעמים והיהודים הואשמו בטענה הזו.

עלילה בוספת, כפורסמת לא פחות, היא זו על ה"פרוטוקולים הסודיים" של זבני ציון, אשר "התבלו" על-ידי הצאר הרוסי בהחילת המהת-ה-20. על פי פרוטוקולים אלה נחגלה, בביכול, קמר של יהדות העולם לשעבר את כל הלא-יהודי, בכל רחצי העולם למטרותיה של היהדות העולמית.

סיחוס, שהיה מיוחד לגרמניה, הוא "תקיעת הסביון בבב". ה"גב" במקרה זה היה גבה של גרמניה והחוקרים את הסביון, מטעם הנוצרים, הם יהודי גרמניה, אשר בביכול בגדו בארץ מולדתם בסוף שנת 1918 ועל כן נחלה גרמניה מבוטה במלחמת העולמית הראשונה.

למלוא המקורות הראשיים הנזכרים לעיל נחללו אמונות הנל בוספות על היהודי הגבב, היהודי המפיל והיהודי הרע המסעבר את הנוצרים הטובים למטרותיו האפלות.

הבאצית עוד הוסיפו גוססר טעלות לעלילות האלה ולמימושים
שהוזכרו על מנת שיתקבל הרושם, שאמנם התקבל, שהיהודי הוא סמל
הרע. (היטלר עצמו הביט את הרעיון, שהוא יכול לראות היטב בעיני
רוחו ממזרים יהודים שקומי רגלים אובסים נעורה נוצריות ובכך
פססאים את דם האנושות). היהודי הוא דימוי ומהווה סמל בגופו
של כל אומה העולה. "היהודים הם אסוציו" ועל כן מתבקשת השמדתם
בהסרת מוסקה בה מאות שנים.

חוקי חוליה בפדרציה

הבאצית העלו מההרס הבטיח את כל שבאם היהודים הארבעים של
הקופת ימי הביניים עם כל מה שנחללות לשבאם זו ואף הוסיפו גוססר
כל "מודרניות", של הוכחות פילוסופיות ומדעיות על עליונותו של
הבזע הארי ובחימתו של הבזע היהודי.

העם הגרמני ועמי אירופה שמהו, שלטונם ליהדות במצא סוף
סוף בסיס חוקי ומדעי באחת בדיוק באותה מידה, שהבזרות ראחא
גברית החדשה ובבליבה יסו בסיס תיאולוגי לשבאם ליהודים, באותה
מידה שהבזרות הכיספה לשבאם היהודים ובאותה טעה הטיפה לאהבה
הרע, כך דרם הבאציות השסדה היהדות וקידומו הברכות של העולם
בבטימה אחת.

לאחר הדברים האלה יהיה בתוחם של יצירותיו של אהרן אפלפלד
מהורים יומר, הינה ואין בסטוריו וברומנים שלו קו ספורי בין
ספורי השואה הגדולה: 'בין ספורים של שואה "קטגור" יומר, היהודי
גוסס בעצם מהותו את סוחו בין אם הוא צרף על ידי הגרמני ובין
אם הוא צרף על ידי הדיג, האכר או הז'נדרם ולכן אין אפלפלד
מדגיש את פגיעתו של היהודי מידי הגרמני יומר מסחוא מדגיש אומח
מידי אויב אחר.

בספוריו מתרכז אפלפלד בפרט, באפיוזודה מבומצמת ועובדה זו היא
שחזקה את ההודות גורלו של הכלל. אם, לדוגמה, מטופר של יהודי,
סאינו מצליח להטלטל מפני רודפיו הגרמנים או הילידים, הר-
שכסלובו הוא גם כשלובם של רבים אחרים כמוהו ועל כלל הנכסלים
יש ללמוד מאותה אפיוזודה.

העובדה, שברבים מספוריו, הגבורים הם בני-בלי-שם כמו בספוריו
"כלום", "טוחט" ו"בקומת הקרקע" או שהספור אינו סתימה למקום
מסויים כמו בעלילה הספורית: "ההשתנות", "הרדיפה" ו"ממרום
הדומיה", הוא רגז לכך, שהעלילה יכולה תימה לקרות בכל מקום ולכל
יהודי ועל כן לשם הספציפי אין שום ערך תימה ואומדן מקרה חזר על
עצמו להרבה אנשים ובהרבה מקומות דומים.

הרבתו והתרשמותו של הקורא בספוריו של אהרן אפלפלד היא,
שעל הנפשות הפועלות, בין אם הן זקנות או צעירות, רבות מי גוקסות
רובן כל כובדה של האסטרוריה היהודית רבת הטבים והסכל וטראומה
הגורל היהודי חופפה מקום בכבוד בכל עלילה.

ניסוח של הסיבה והפרוזה העברית לשואה

במובנה "שואה" אנו מבינים חורבן לאומי טבא על גופו של עם,
של רוחו או של טביחתו גם יחד. שואה היא טבא של אנטישמיות לרובחמו,
לסלוחו ולסבטובו של עם, זו סערה שמחוללה לפחד מכה ובעלמם
כלפומה טבאה. הלל ברזל בספרו "שיטת הספרים" מועדן "טאין לכבות
את אסון אירופה שואה, שהרי שואה רומזה לקאטאסטרופה, אירוע של
פחד...⁽¹⁾" אהרן אפלפלד מבנה את אסון יהודי אירופה במלה "מבול".
יבטיחו הנביא חוזה את חורבן יהודה במיליון "ולכן הבח'ה" מעלה

1. הלל ברזל/"שיטת הספרים" - ט"ז סיפורים, עמוד 17.

עליהם את מי הבהר הפצופים והרביט את מלך אטור ואת כל כבודו
ועלה על כל אפיקיו והלך על כל גדותיו" (1).

אורי בני גרינברג בספר הקינות הגדול שלו "רחובות הבהר"
מסתמט באותה מטאפורה שבה השתמט יטעיהו - "בהר". לאמיתו של דבר
סבורני שאין מלה חסר הוכל להביט את הרבטותיהם הצמיניים של
מטוררי השואה וסוטריה כלפי השואה. אורי בני גרינברג מקובן
"ואין לטון סיר סתם אסובו בספר... (2)" טרם בוצר סבס טיכיל
את הכאב הגדול. של אף עושרה של לסובו ועושרן של לסובות אחרות
אין סבס לסובי שיחאר במחמנות את החורבן הזה. סילים כמו "סבול"
של אפלסלד, "גהר", "חסך", "מכאוב", "סבול דם יהודי", אצל
גרינברג יט בחס אף נסיון להחמנות, אף סילים אלה הן "אבוטיות"
מדי לפומה גדלו של האסון ועל כן אין המטוררים מוצאים בהן
ספוק. וי-ספוק זה מן הלסון הוא ספוליד את האלם אותו אבו מוצאים
הן אצל המטוררים והן אצל סופרים כאהרן אפלסלד. גרינברג אומר -

קז ערר המילים, שאין הכעס הורן

רק האלם יאה, חר שאב ודיריה. (3)

לאה גולדברג טעה את מטורר השואה האפיתמי עם הבן הווכס -

ד. ווכס

והאב על גריחיה סגר הגלחות

ולא סם ולא סתחם -

ויכרס להביט אל עיניו האחרות

אל עיניו של הבן הווכס. (4)

1. יטעיהו ד' ח'.
2. אורי בני גרינברג/ "לוח בסבוא", ח', עמוד ה', "רחובות הבהר".
3. אורי בני גרינברג/ "רחובות הבהר" עמוד סל"ו.
4. לאה גולדברג/ "כנבד ארבעה בבים", "חשואה בסירה העברית", עמ' 159.

הכסחו של הבן החכם היא בכך שהוא שותק. המלה מתבסס לתאר את האסרן רק מפחית סגורלו ובסמך לעולם לא משה לו, את מחוזה של אותה מלה בלתי מצויה שמרים ומחפשים מסודרי החוזה, המלה מתאר הכל שחזרה לא בסיון דל להבטאות אלא הסקפות החורבן סגורל המסודר עזרה זוסמן בסירו "נורא הטקום וחיים איך אליו בנחמה" -

המלה החלפה פומעה סחרה וסמכית ורומחה
הסמכות הפראה בלמדה - פבואה וקול גם יחד (1).

מסודרי מואה כמו אצ"ג רואים את המואה ראיית חובקת טאז היומור
של ישראל לגוי ובכך מקטרים את המואה לטראומה של הגורל היהודי
טאז ומעולם. הרי חסיסתו של מברהם ברזידס -

בשדה עכורים

העוד שם כור וגוי זבקים נחל
וכוס פלומים בקיש, שכתבי אינולת
פבוי, סמאנו סח מחור נחל
פיו על פלוי אמות.

איכה נסיון יחדו בסגורי מחול
בין המורים, סורפיוני עו עולם,

(2)

לרצחיו לא באו אך סקרב הגרמנים. בדמנו ים הלע לכל אומות העולם
והקטת כוס לא מעצור בעדם מלהורגנו.

1. המואה בסירה העברית (מבחר), עמוד 99.

2. ט, עמוד 131.

אביבדור המאירי רואה ב"חמץ בחרהבו מכל העמים" סליחה מסיחית
על העם היהודי למלא בקרב הבריות, בקרב אנשי יחסי אמונה
עולבים ארמי שמה מלידן פעמיים -

בחסות אחת זכנו לאלו,
רבנוה צמי בורחים בצלב
ובכל מסיחית מסיחית.

מהרי גלגלמא יורדי בשקט,
נקבים פגמים, נבונה יורקו
פגמי העולם האמלל (1).

ביצירותיהם של גרינברג, ברודס והמאירי קיים זמחה יהדות-בצרות
אשר אינו מרפה אף במאה האחרונה.

הספרות העברית הצעירה הפוסקת בשואה ממרכזו, על פי רוב,
בשואה בלבד. יוצא דופן הוא א. אפלפלד שרואה בשואה חלק אינטגרלי
בטראומה הבורל היהודי. אלי ויזל מספר את ספוריו כאחד הקובצות
ספר בעצמו את הניהיגום וחקורא שב וחי את סבלו של הסופר. גם
ק. צטניק, שהוא קובן השואה סתאר את גבוריו באדם שחזה על בשרו
את אימת הימים ההם. מלבד שני הסופרים הנזכרים לעיל רק אפלפלד
ואורלב הם ביצולי שואה דטמארים את גבוריהם סמוך ידיעת אישית.
כל שאר סופרי השואה הצעירים כתבו על השואה מ"בחוץ". ביצירותיהם
ממרכזו בהפוט זהותם של הגבורים כמו ביצירתו של בן-ציון מומר
"ילדי הצל" וביצירתו של א. אורלב "עד סחר". טאלת הסיפוריים
מגרטגית - לסכל או לדחוף נדונה ביצירותיהם של כמה סופרי "היורם"
ושל חיים גורי "פסקת הסקולד". עם כפיט הנקלית ממסודר נובי,
אחד מגבוריו של א. ברטוב בספור "פגמי גלגלמא" אפלפלד חוזר

1. השואה בסירה העברית (מבחר), עמ. 97.

יוצא דופן גם ביחסו כלפי השואה. הוא אמנם דן בכמה מספוריו
בזמן שאחרי השואה ולמביה, אך אינו דן בשואה עצמה. סובן שהסופר
מחמק במכוון מעיטוף עם השואה גופה. אפלפלד במנע ממאורי
זיופה לגבי טראומה הגורל היהודי בכלל ולגבי השואה בפרט. אבו
בראה בהמשך שהמנע הלשוני של אפלפלד ה.א. בבחינת מועט המחזיק
אה הסרובה.

גישתה של המיאלוגיה היהודית לשואה

אליעזר זרקוביץ בספרו Faith After the Holocaust אומר

הדברים הבאים:-

He (Hitler) spoke the most condemning truth about nineteen
centuries of Christian civilization when he said to Fausch-
ning: "You will see how little time we shall need in order
to upset the ideas and criteria of the whole world, simply
and purely attacking Judaism... The Christian bequest of
eighteen centuries of Jew-hatred made the path of Hitler a
comparatively easy one." How much more to the point is it
to say that Nazi antisemitism was so successful because it
was essentially a carryover from the Christian era under
pagan guise.⁽¹⁾

בדברים אלה שמסמכים לנו המחבר הוא לא רק מצביע על חזיקה שבין
הנצורה האלילית לבין הנאציזם האלילי - בין הצלב לבין צלב הקרס,
אלא גם על חבנתו של היסלר את תורת הסיבאה וידיעתו שהעולם
שבזרז בזרע איבה ליחודה על-יו הנצורה יהיה קרקע פורה לחורם
הסיבאה שלו - של המפלגה הנאצית.
הנצורה על פי הדברים הנזכרים לעיל הסיקה לנאציזם בשתי
נקודות: א) בפאנאציה שלה (1-2) בשנאה ליחודה שבה.

1. E. Berkovits /Faith After the Holocaust, p.24.

דבריו הבאים של ברקוביץ אינם אלא המסך טבעי ומסביר המהפכה

מאליה מן הדברים שנזכרו לעיל: -

"The holocaust occurred after several millenia of Jewish history, and it cannot be considered independently either of that experience or of the teaching that accompanied the experience."

ברקוביץ כמו אפלפלד רואה את הטוהה כרצף בלתי-גמור מן ההסטוריה היהודית בה אלפי השנה ובתם שאין לראות את הקמת המדינה היהודית בשנת 1948 כמאורע עצמאי בהסטוריה היהודית שאין לו קשר עם העבר כך הטוהה צריכה להתפס כחלק אינטגרלי של הולדות עם ישראל.

שאלה אי-החשבותו של האל באשון השואה

ברקוביץ מוען טענה יסודית והיא שהאל אחראי לבריאת עולם בזה, שבו יכול אדם ליצור הסטוריה. מסביר מסביר זו, מכיון שהאדם חומסי ליצור הסטוריה הרי שאין האל מתערב בה על מנת לסגור אותה. נטמח כמון הד מחפסתו של הפילוסוף היהודי סטיינבהיים שרואה את האל מעל למציאות ולא כחלק ממנה. האל של ברקוביץ הוא אותו אל קרוב-רחוק של פראנץ רוזנצוויג הוא אל מסתור אך קיים ועל כן מוסיף ברקוביץ ומוען טענה ידיעתו על מציאות האל מאפשרת לו ליהודי למצוא אותו אפי' כמסך האל מסתור. אין ברקוביץ מנסה להצדיק את הסתר הפנים של האל אלא מנסה להצדיק את קבלת הדיון. ביטה דומה לזו של א. ברקוביץ אנו מוצאים אצל אמיל פאקנהיים. הוא רואה בעצם הווייתו של היהודים את החובתה לקיומם של עדי ה'. פאקנהיים שואלו-

Why hold fast to the God of the covenant. Former believers lost Him in the Holocaust Kingdom. Former agnostics found Him. No judgement is possible All theological arguments vanish. (1)

1. Emil L. Fackenheim / Understanding Jewish Theology p.171

כיוון שבממלכה השואה לא רק אבד האל למאמינים, אלא אף במצב
לכופרים לכן אין אנו יכולים לטעות את האל. אין אנו יכולים לטעות
שהאל לא היה במחבוא ההשגחה כי הרי השגחה היא שאף שם הוא במצב
לרבים ואין אנו יכולים לומר שהיה שם כיוון שרבים אחרים אבדו.
ביטח מצבדה לשמי הגישות של ברקוביץ ופאקבהיים היא זו של
רובינסטיין המהבט בגישה היהודית הקלסית שהאל הוא כל יכול, אם
אמנם כך הוא הדבר מוצא הרבה הכל יכול לאסון לקרוא, פתריס
רובינסטיין. רובינסטיין סולל את עמם קיומו של האל כיוון שהאל
לא הוכיח את כל-יכולתו בזמן השואה, אך מצד שני טוען רובינסטיין
סיט צורך להמשיך ולהחזיק בדת היהודית כדת לא-תאוסטית.

I do not believe that a theistic God is necessary for
religious life (1)

אין רובינסטיין מסביר כיצד תהכין דה ללא אלוקים, ייתכן שכוונתו
למערבה המוסרית ביהדות שהתפוך למסגרת החיים היהודים. מכל מקום
אוחזו מעצבת הכזבתו מן האל ורצונו בהמשך קיומה של היהדות
על אף הכל.

יחזק בויזנר קרוב בגישתו לזו של א. ברקוביץ ומסתייג מפסיפתו
של רובינסטיין. בויזנר שואל -

What then are the implications of the Holocaust? I claim
there is no implication - none for Judaic theology, none
for Jewish community life - which was not present before
1933. (2)

בויזנר טוען כי זה אשר לא האמין בה' לפני השואה לא ישתכנע
להאמין בו בגללה ואילו זה אשר/האמין בתפיסה הקלאסית של ה' האמין,
לא יאבד לשנות את הפיסתו בגלל השואה היות והיהדות ידעה תמיד
כיצד להגיב על אסונות וכיצד לספוג אותם.

-
1. Jacob Neusner / Understanding Jewish Theology p.185
 2. Jacob Neusner (Editor) / Understanding Jewish Theology
p. 193

מסכימים עם גיסתו של גויזבר היאולוגים כמו א.י. השל אשר
הגיב על האסון הנורא ב"קדיש" ומפיסתו היא "לה' הארץ ומלואה"
- אין אנו מבינים את דרכי ה' ועל כן אין מקום לשאול טאלות.
היאולוגים אחרים כמו מילסון סטיינברג, מרדכי מ. קפלן
ואחרים, כהן מומסים את טראומה הטואה כחלק מן ה"רע" הכללי
בהיסטוריה היהודית ומטרים אותם סבלו של אדם אחד כמו סבלם של
מיליון אנשים כיון שעצם הסבל הוא הדבר שאינו מובן להם.
מכל הגיטות שהזכרתי בסעיף זה, הנראית לי ביותר היא זו של
ברקוביץ וזו של פאקבהיים על אי-ההערבות של האל במציאות שיצר
על אף הרע בממדים אדם על אדם. דבריו של רובינסטיין הם
מאודובטליים היות ולא ייתכן קיום לדת-חיים בלי אל, גיסתו של
יעקב גויזבר היא היאורית וחמישה היות ורבים הם אשר אבדו את
אמונתם בימי המצוקה ההם. הפיסתו של השל היא פאטליסטית ואיבה
מסאירה בידי היהודי אלא קבלה בזר הדין ללא טענות ומעצות.
ההיאולוגים האחרים שהזכירו אינם נובעים למעשה בפניה אי-ההערבות
של האל למביעה קיומו של הרע אלא מהפלטנים בטאלת עצם ההתארות
מה"רע" יחסיים בעולם.

ה.ג.ו.ה

ספוריו הקצרים של אהרן אפלפלד הם ספורי שואה יהודים בכל הדורות. כמה מהם מיוחדים לשואת אירופה שבין השנים 1945 - 1933, אך בסרבית ספוריו יש ראייה סינאופטית של השואה היהודית. הדמויות בעלילות השוואת אינן מהסתחות - הן תוצר מוגמר. העלילה בסיפורים אלה מהחוללת תמיד במרחק זמן לפני או אחרי הקטסטרופה עצמה אולם איננה בזנחה במסון עצמו. יחודיותן של הנובלות הקצרות היא לא רק בגטילת אפיזודה מקרית שיש ללמוד ממנה על הכלל, אלא באיפוקו העצום של הסופר. על איפוק זה בסגנון כהיבחו של אפלפלד הפירה עדה-צמח ורטהו "והוא באילו רזון יש בכתיבתו והמכחול שבירו דק ואינו מעלה אלא ריטומי קו אחדים". איפוקו זה של אפלפלד, כשהוא מסולב בסגנונו תפירי ובתשוביות הפסידה ביצירות, הוא סיפור אה החחודה אליה טואף הסופר. למראית עין מתקבל הרושם שספוריו הם חד-גוונים, אך אין הדבר כך. אפלפלד כמו גבוריו כחוף וכפוי לחוקיות מסוימת מאיבנו יכול להגיד מעליו. הלל ברזל טוען מענה דומה: "קירבתם המוטיבית של סרביה הסיפורים, ההתעמדותו של גוון בסיסי, דבקות במבנה של הנובילה עלוליה ליצור רושם מומעה באילו בקלע הסופר לעיגול בו, מכושף, בלי יכולת לצאת ממנו". אכן אפלפלד הוא בעל סגנון כהיבה שיש בו גוון יסודי - טראשם הנוביל היהודי ומטבו מתחחים ויוצאים גוונים שונים - סיטואציות שונות לאותה טראומה לאורו עבר.

1. עדה-צמח ורטהו / "רב ומועט בצמחום", מולד, אוקטובר 1962.
2. הלל ברזל / "מתשם לכסור", מאזנים, כרך כד, חוברת ג', סבת השב"ץ עמ' 140 - 144.

ביצירותיו של אפלפלד יש לא רק "סילוח חותם" כרי שקורא
ברזל למילים השבות ובטבות עד טאין להתעלם מסממנות המהפכה,
אלא גם בוסתניות במוכח הדברים, שהקורא לומד להוציא מהם מסקנות.
לדוגמה: הזכרון הוא חסרון ולא מעלה, סרוד משמעותו מורה וזה
דיבה גם של קץ התנועה ומגעון או מורה יכולים לבחוק אדם מעברו.
בפרק זה אעמוד על יחודיותו של כל קובץ ספורים מבחינת
של טראומה הגורל היהודי והעבר, אין זאת אומרת שבקובץ ספורים לא
קיים סוג של טראומה שנזכרה כבר בקובץ אחר, אלא סיס ברצוני
להדגיש דגם של טראומה.

אומיה וחזוניה של מדינת הנוער היהודי בספרו

הסופר "עמנו"

א. האשליה

ברסון סקד בספרו "גל חרש בסיפורת העברית" מועדו "אפלפלד" סבלה בצורות טובות, כי הסיפורי מן האיסה אינו אלא סחרור מדומה והלא-גבורים שלו טובים רובם ככולם במצודה רטת עבותה: זכרונותיהם, עברם וזהותם הלאומית⁽¹⁾.

אחז מן הצורות חנה סבלה אפלפלד כי גבוריו אכן לכודים במצודה טאין להסתחרר ממנה היא האשליה.

חזוניה של האשליה משחנה סספור אחד למטבה. טאיתתם של כפויי-ההואה היא להיטלם אל זיועוה החורה אל זרועוה הנקרה עם כל השמחה והצער שהורה בזה יכול להציע להם. בעיהר בולטים לעין בסיפורותיהם של סספור גבורים לשכוח את עברם גיון זרועותיהן של גטים. אין בנטיובות-גפל אלה טעם אהבת אמה ואפילו לא נאות גטרים פשוטה למרות שיש מיניות רבה באותן גטים (מיצי ב"נרמח", רוזיגה ג"נסיון רציבי", לבח ב"קוסה הקרקע"). כה עמוקה היא האשליה שהעבר חלף עבר לו ושחיי ההוה השכיחותו כליל עד שבגרה טראומ ב"מיצויים" מעיזה לחזור לעירה על מנה להעיד עם במטבת הפיצויים שלה וטט מתראה פבים שבים עם עברה. הטלטלה הנפשית טטהוללת בה סעבירה אותה על דעתה.

ההתמכחות מן האשליה היא מנה חלקם של רוב גיבורי "עמנו". אך ההתמכחות הזו היא פאטאלית בתוצאותיה כיון שהיא גורמת השלמה עם כתיחו של העבר או אבדן לכל צורותיו כמו מותם של גיטרי ודרימר ב"בסיון רציבי" ומוהו של קובה ב"ספור אהבה" או אבדן טפיוחה של גברה טראומ ב"מיצויים".

1. ג. סקד / "גל חרש בסיפורת העברית", מסות על סיפורת ישראליה בעירה, ספרית מועלים, עמוד 158.

בסיוגותיהם של כפויי הטוהה להמלכ אל: יין זרועה ההוה
באיה לידי בטוי גם בעיסוקיהם של אורח אבשים, אמלפליד טבסה
להשלוח אורחור כשם טביבורים אלה כנסים להשלוח אמ עצמם, טעיסוקיהם
ממלאים את כל חייהם. הם מסורים לעבודתם כל שעות היום ולעיתים
אף ממשיכים בעבודתם בביתם גם בהערה הערב כמו ממסרד ב"ימים
בוראים". הרושם המהקבל הוא טטאיתתם היא להיות טרובכזים
בעיסוקיהם במידה רבה כל כך, טזכרובותיהם מהעבר לא יוכלו
להתעורר ולהדור למוך חיי ההוה.

1. הגזרה הקדומה

הגזרה הקדומה היא מוט"ב טעובר כמכנה מסוהף בכל ספורי הקובץ.
הוא בא לידי בטוי הריף בספור "טלונת". השלונת טבוחרו לפליטה,
כבראה מהטמדה, בוחרו בכוחה טל הגזרה הקדומה: "המאורעות
טבסופם המילו אורחם, את טלונתם אל טבה טרג זי⁽¹⁾. יט טי
מטחליט על סדרם טל המאורעות, על אופים ועל כוונם והכל בקבע
טראט ואין לטנות. דבריה טל אליעזרה איב בטמדה "עולם טל ארעי"
וטעבחה: "סיפורי אמלפלו בכלל... קיימת אמלם בטיה ברורה
להפקיר את חייהם למרותם טל כוחות עליונים⁽²⁾". אין להם, אימח,
טוט בסיס בספורי הקובץ "טטן" היות ואין ברצונם טל הגבורים
להפקיר את חייהם למרותם טל כוחות עליונים או למרותו טל הגורל
העוור, להיטך, חם בלחמים על חייהם, מנסים לטנות את גורלם אף
הפור בבר הוטל.

טמחח האטליה טמחבטתה כמלה "כמלטבו" והתדירות טבוטפתה טל
טלה זי (לא מחות טחמט טעפים בטפור אחד) לא זי בלבד טאיבה
מחחיהה מכוחה טל הגזרה הקדומה, אלא אף מחריטח את עצם קיומה,

-
1. "טטן" / חוצא י. טרכוס, ירוטלים, טמור 7.
 2. אליעזרה מיב / "עולם טל ארעי", למרהכ, 4 בפברואר 1966.

טלא להזכיר מוטבים שהם בבחינת מילוח חותם⁽¹⁾ של אפלסלד כגון:
 "הגורל", "בטורה מן העולמות האחרים"⁽²⁾, "חזון", "יסופה",
 "רטריות בעלמות"⁽³⁾.

אם בהחילת הספור המוטלים הבכורים ואף הקוראים הרי שהמפכחות
 היא מהירה מאד. הבכורים בלחמים של קיומם אף-על-פי שברכה ליושב
 בטמים יטחק, ה' ילכג למו". גם עובדת הרבה שמבצעים הטלוסח,
 לביטח בגדי הבוים והחזקת כלי הזין של הבוים כל אלה הם בבחינת
 אטליה הכותלית המכסה על העור כנגזרה עליו בליה.

כמו בעלילה זו כן גם ביתר עלילות הקובץ הקשים דבריו של
 ה. ברזל ש"הפואמה... מכורבת להמסך טאיני כחוב, אבל שהוא רב
 מסמעות"⁽⁴⁾. כלומר, דמיונו של הקורא ימשיך את העלילה מן הסלה האחרונה
 של הספור.

אף הגברת מראש ב"פיוצויים" בשלמה על ידי הגזרה הקדומה
 ואינה יכולה לזלזלם בהחלטותיה כל גזרה זו. דבריה כל הצופניה,
 הקוראת את גורלה של גברת מראש כאילו: "...המסופות מוסרות
 שפכסיו אפטר להימלט"⁽⁵⁾ הן בבלי דעת לעב לרט, כיון שהגברת מראש
 איבנה יכולה לברוח מן הסוף הצמרי. היא בסחפת אל בית הקברות שם
 תחיל הימסרות דעה. הסופר פומד מן הצד כאומה שקח. בהיאטרון
 היווני והרובע "המפבר היה איטי אבל צפוי"⁽⁶⁾.

1. הלל ברזל/ "סיחורה עברית מיטאריאליסטית", מסדה, עמוד 125.
2. "עטן", "טלוסח", עמוד 10.
3. "עטן", "טלוסח", עמוד 11.
4. "בבחינת עלומות", הבור, 14 בפברואר 1964.
5. "עטן", "פיוצויים", עמוד 36.
6. "עטן", "פיוצויים", עמוד 45.

כל זמן שהגברת טראומה הייתה בישראל כוחות העבר שלמו בה בכח,

אך מאוחר רגע שהציבה את כף רגלה על אדמת העיר שבה חיה רבה
פקדה האסון יוצאים אותם כוחות העבר מן הכה אל הסועלו "אט את
כחלו בפרימים העולמות האחרים".⁽¹⁾ הפולמוס האחרים הם מוריות העבר
ומציעו שלא הגלידו למרות הכל. הם רק אותו על ידי מאורעות ההוות
וזרמט של החיים העכסריים, אך לא עברו מן העולם. עם הפגשת של
גברת טראומה בגורם של אותו עבר, מטעם עירה הוכנורג, פורצים
אותם כוחות עבר שבפגשה אשר מסו בקרבה במסך כל אותו זמן טחיתה
בישראל וטמאחיים עם המרכיבים של העבר הפיזי - המנזר ויהודיו,
בן העיר וביה העברות. החלם שבהתפרצות כוחות העבר שבפגשה הוא
סמוציא את האומללה סטפיות דעה וטאלחה: "איך יוצאים מכאן?"⁽²⁾
אינה בהכרח מכוונת ליציאה הפיזית טביא הקברות, אלא לבריחה
מאי-הסחיות שלחוכה היא בגררה.

עבור מקט ב"ברטה", ברטה היא המרסוביטיקציה של עברו. היא
"...היתה בגררה אחריי במכסול ומסמים כראי סבו בשתקפו הייז"⁽³⁾
על אף שבדמא למקט טים איזר "סתיחה אינורוה של הידברות" כלומר
היושב בהמים מסכים, כביכול, להידבר עם אותם ככויי עבר ולהסיר
את הגדרה הקדומה, בכל זאת מסתבר שהקטר טבין מקט לבין ברטה הוא
קטר כל יבחק, קטר דוחבי טבמסך מן העבר אל ההוות ומקט איבו יכול
לבחק עצמו מקטר זה למרות בסיונותיו המיזיים לעטוב כן (הוא
הכבים את ברטה לבית החולים). במקר שהכביסה לבית החולים, טיבה
מקט רק את מקוטו הגיאוגרפי של הקטר טביבו לבין ברטה - הוא טע
וחג טביב ביה החולים "כלי יכולת לבחק עצמו מהעגל דח"⁽⁴⁾
"העבר מצדיק את הרצון לבגוד בו והראון לבגוד בו מכלה את אי-
אפשרות הגסטחו"⁽⁵⁾.

1. "עטן", "מיצויים", עמוד 46.
2. "עטן", "מיצויים", עמוד 45.
3. "עטן", "ברטה", עמוד 63.
4. "עטן", "ברטה", עמוד 74.
5. אליעזר טביד / "עטן לאהרון אמלחלד", למוחב, 6 ביובי 1962.

צימר ב"גסיון רציבי" גסה לעשות בסיון רציבי ולבנות עצמו
מן העבר. מצבו, יחסיו לאלה מבין הגבורים, שבשמים על גבם
המסורה כל שמורי טוהה, היה קל יחסית, אך הגזרה הקדומה בגזרה
לגביו כסס טבגזרה לגבי חברו לעבודה דרימר וכמוהו הוא נהרג
בהאוצה דרכים.

צימר ומקס מנסים להצחק ממעגל הגזרה והקדומה והעבר ב"דרכי
שלום" לא כן שבי הבחורים המהגוררים עם זקנם בקומת הקרקע. אלה
מנסים לגבור על העבר והגזרה שהוטלה בפולמוס העליונים על ידי
הריסתו של הזקן - סמל העבר, והריסתה של קומת הקרקע - קשרם
אל הזקן. הזקן בלחם על קיומו ובכך כובל את הצעירים אל העבר
ב"בקומת הקרקע".

קובה ב"ספור אהבה" מקביל לדמות הזקן שב"בקומת הקרקע"
בנחיצת החוליה שמקשרת אל העבר. קובה מוכן לעזור לרוזה אהובתו
להצחק מאחורי עבר, טקסריה אליו רומסים היו. קובה מבילה ב"הבריאות
טכנה בגופה של רוזה"⁽¹⁾ ועל כן מחלטה הייתה בה חלוקה, שלא כמחלתו
הסוכרת המראה, מטום שהוא צופה לה עתיד טוב יותר, עתיד שאין בו
עבר חולבי הוא טולה יד בנפשו.

2. מקומו של הטבע ביצירה

לטבע יש בספוריו של אמלטרד הפפיד של חוסף רגשות ומבשר
עחירות, מפין סליה ההרגשה וההטבעה.
היער בספור "שלום" טבקובץ סלפנינו ממחיר את הטלונה במשך
צומה לחם טבמלטו. היער והטבע בכלל הולכים יחד עם רגשותיהם

1. "עטן", "ספור אהבה", עמוד 183.

של הגבורים. על פי הנהגה אטליה "הגמט" החדק בזדחל אחריהם וטשטש
 את העקבות" (1). כאשר הגבורים "טרוים בטובע מבחיל" (2) וכל
 המלחמה מוטלה בספק הרי ט"הסמט טשטפלה טלמעה בבטימות" (3)
 אולם "הטרום החלו טהבערים כשהם מעמידים לבית טל מחיה, טל
 כיוון טל אביב במלוא הדרו, טל טהנו יפה" (4).

לא רק וההימלטה מוטלה בספק גם מראה הטבע כך. כאשר
 "למחרת החלה הרגמה אחרת טופמה בקרבם" (5) מיד טשטבה הנוף וחוסף
 הנהם "גם היער הראה סימנים טל דלילות" (6). כיון טהמלטה
 מחכמים מסתור בנוף היער, היער בראה במסמף פעולה "היער חסף
 גם מחכמים..." (7) בעקבות הרגמה טהם מעבר לרעב כלומר חדלים
 להיות בני אבות מיד "העצים, הנטורה, הטורשים ההטורשים החלו
 לובטים טשטמות אחרת בלהי מוחמים כזרימה הכחול בקיפטים" (8).
 הטלטה קרבים בהדרגה למסמט טל טהים "להקט ציפורים החלה הגח
 פעליהם" (9) כאותם בעלי-כנף בידי בבלוה טמהכים למותם טל בפלי
 זיים. הצמורים האלה בומאים את בטורה הפרוד והמורה טן העולמות
 האחרים אל הטמים-החיים. אף גופם המולדל והקל טרוב בצבעו לארטה.
 לטעה קלה טוב קיימה קירבה בין הטבע לבין הטלטה כאשר הם טהמפלים
 על טבי הגויים וטטליחים למכוא מקלט בין הטורשים הטפוכים, אך
 מיד חל סיבוי כיון טהקייצים טאדומים טהמלמלו טלמעה וט"יכולת
 להרגים את בריבתם הקרה" (10) טבטרים את הודאות ט"אטבם לא ימלמו" (11).
 לטראט טוף העלילה כאשר מוזל המזון והיער, טהיה טבוך, חוסף להיות
 חטוף "והימה איזו הידברה הגיבית בין טמים לארץ" (12) מובט
 ה"חטבון הבדול" טמיה מתאמק עד כה. כאשר להגיביות טבחיבדרת טבין
 הטמים לארץ, על כך אומר הסופר במקום אחר "יט טהאטון לובט מעמה
 טל הגיביות" (13). כאן, כמו בטפורים אחרים, ממלא הסופר את תפקידה

4.	"עטן", "טלוטה", עמוד 8.	6.	טט. טט.	11.	"עטן", טט, עמוד 12
2.	טט. טט.	7.	טט. טט.	12.	"עטן", טט, עמוד 13.
3.	טט. טט.	8.	"עטן", טט, עמוד 10.		
4.	טט. טט.	9.	טט. טט.	13.	"עטן", "ברטה", עמוד 71.
5.	"עטן", טט, עמוד 9.	10.	"עטן", טט, עמוד 12.		

של המקהלה בהיאטרון היווני - מסביר לקוראים ומכוונם. באותה רוח דברים של הסבב כחוסף רגשות וכמסבד עתידות ייתססו תופעות הסבב בספור "פיצויים". "אותה שבה הקדימו עבדי החורף לבוא..."

וכך ביתן האות והיה ברור כי הסעבר יהיה חריף וחד ובמעט לא יהיה סתיו⁽¹⁾. מהו האות טביתן? האם רק ההרגשה שהחורף עומד לבוא

בבה אחת ושכא רומז כאן הסופר לשינוי החריף בהייה של הגברת טראומ? ייתכן ש"ריח הבסמאליון שבהחטט בתבועה עוינת"⁽²⁾ ושהגברת

טראומ צרחה ממנו "כפסבי איזו טלהבת הסתפרצת במפתיע מן התבור"⁽³⁾

מבסר משהו על העתיד. השמים מתכסטים בעבי עשן כלומר עבים שחורים

אפורים בצבע העשן היוצא מקטר או ארובה ו"אפשר היה לראות איך

הם מהמחכים במיני חלומי רנטגן שחורים, טראומים דרכם את הצלעות"⁽⁴⁾.

הדמיונות שבהאור העבים כוסה עלינו לקטר אסוציאטיבית את התמונה

עם אותו ביטוי טטני, שהיה טבור כפיהם של אוכלי יצקב - "היהודים

יוצאים לחופס דרך הארובה".

על כוחו של הסבב והשפעתו על מהלך הספור אפשר ללמוד מהפרוט

כבונו "מטבי הרוח האיצו בחולכים"⁽⁵⁾, "השמים הצטללו וחטפו את

התכול רוחה ירדה על הרחובות"⁽⁶⁾.

החורף הקרב מבסר בלי ספק משהו קריטי העומד להתחולל. הגברת

טראומ מרגישה בכך והיא חרדה טפני הבלתי גודע. במקרה אחד היא

אומרת: "לא, מוטב למסור את הטיפול בידי טל דוקטור פרום ולא

לבסוע ולא להיסלטל בחורף, וכי לטט מה עלי לבסוע?"⁽⁷⁾ דברים

אלה באמרים על - ידי גבורת הספור אחרי שמתחוויר לה טיהיה עליה

לצאת. לצאת לקראת משהו בלתי ידוע, מסוכן, דבר שמבוגד חכלית

הניגוד לחדרה החמים והנוח.

1. "עשן", "פיצויים", עמוד 17.	5. "עשן", "פיצויים", עמוד 19.
2. סס. סס.	6. "עשן", "פיצויים", עמוד 24.
3. סס. סס.	7. "עשן", "פיצויים", עמוד 23.
4. "עשן", "פיצויים", עמוד 18.	

בפעם אחרת מוציאה גברה טראום "ידה דרך סורג החלון ואמרה
ברך בורך מור" (1) וגם זאת עקב הודעה פעלית לחכין עצמה לדרך.
מביטתה של גברה טראום עם פירה לטעבר הוככורג הקרה
והמוטלגה גורמה לה להיות דיוכה "משל לאדם המאמץ לבו" (2).
ראינו בספור "שלשה" מטמעותם של הצפרים טט ר...
טורה. גם כאן מופיעות צפורים וליהר דיוק עורבים - ולחית את
הקור.

הסכנה בגברת טראום פומדה בפניה מהחילה לחסוף את עצמה ובאה
לידי ביטוי בנחר טקסה, אלא טקיפאובו בלתי יציב והאיסרתו -
"יהודי, אל תנסה ללכת על קרח" (3) או במילים אחרות: "העזה
מיותרת - טאף מסוכנת" מכוננת גם למגישה התביעה לסיצייט טלבו.
המסך יטיר לסכנה הקרבה הוא הטבע המבטד "באופק צראו סימנים
ברורים של נשרה קרבה" (4). העוזרה, שהגברת טראום מתוודה לפניה,
טומרת לה בדרך אגב טבצערותה התאהב בה יהודי צעיר בטם
"פובל" מטמטעו צפור. היא גם מציפה לגברת טראום לגשת אל השומר
הל בית הקברות אשר סמו פרבץ בכטיגל. "בכטיגל" פרוטו "זמיר".
אף דברים אלה הם מבשרים רעות. בסבי הטלג הם טמפגים ומוליכים
את הגברת האומללה. כאמר זו מאבדת לחלוטין את טפירותה טראול
הסופרו "מסע הציפורים למעלה מה הוא טבטד?" והתשובה ניתנת
בהמהר: "פעמים שהבערה גברה טראום... וטוב יוצאה אל המסע" (5).

1. "עטף", "פיצויים", עמוד 25.
2. "עטף", טט, עמוד 31.
3. "עטף", טט, עמוד 35.
4. "עטף", טט, עמוד 38.
5. "עטף", טט, עמוד 46.

הטבע כסליה ההרגשה וההשגחה מופיע בדמותו של היט בספורים
 "בסיון רציבי" ו"על יד החוף".

צימר השזוף והבריא, כביכול, משתוקק להנחם מן העבר, רוצה
 היה להזדהות עם ההורה מהעבירות היט והחול הצהוב וההם ועל כן
 הוא "הסביר עצמו לשפע הרון" (1), וכן "והיה חוזר ומתעמר בחול,
 חוזר וצולל במים, באיזו דבקות סלהבה" (2).

ליט בספור זה ובספור "על יד החוף" יט המסיד של צופן
 תקווה סרבות לעמיד טוב יותר. היט הוא טמל החופים והאפסריות
 החדשות, אך עבור צימר אין תקווה כשם שקצרו עם רוציבה הם
 עקרים וכל הרגשתו היא כ"אדם שפקדו חסד מעורר" (3) כך, גם היט
 אינו מסבה את ההורה של צימר. את מאורו להנחם מן ההורה ולהנחם
 על גבי היט לטראח עמיד טוב יותר. צימר חולם על יטו "וטוב
 בתרש היט הכחול, יט גלי ואבירות מפרטים קרבה אל החוף וצימר
 בצמקס: "גם אבי בוסס, גם אבי בוסס, אך רגליו היו כבדות ולא
 הטיבה" (4).

בספור "על יד החוף" היט מחפץ לפעמים "כמו בא להזכיר טעין
 זועמות הרטריות סלמעה" (5). כשם שהיט נראה סוחח אפסריות
 הרי שבאשר מחליטים לגזור את העבטים על יד החוף בגלל טקרי
 הטיפוס היט סוגר עליהם "היט עמד סטוח וחוסס" (6).
 דאינו באיזו מידה כשם הטבע כסליה "הרטריות הנעלמות"
 וכחוסף רגשות, אין ספק בכך שהמסידו של הטבע בספוריו הקצרים של
 הסלסלד הוא מכריע, בכל מה שבוגע להתפתחותה של העלילה וכדומה.

1. "עטן" "בסיון רציבי", עמוד 115.
2. "עטן", טס. טס.
3. "עטן", טס, עמוד 113.
4. "עטן", טס, עמוד 124.
5. "עטן", "על יד החוף", עמוד 165.
6. "עטן", "על יד החוף", עמוד 166.

1. בני החסות

בשם זה אנו מכנה את כל אותם "מופקדים" - אנשי ביכורים
 כמבוא החת חסותם של הדמויות המרכזיות בספורי הקובץ "עטן". את
 -סיפורם לבני החסות הללו היא ברטה ב"ברטה":
 ברטה היא זכרון חי של העבר, העבר בשכר בה והיא מסמלת.
 העבר כאילו קפא בה "בפנים בחדר הקטן, היו החיים בשכרים בקפאונט
 הדוהה...".⁽¹⁾ ברטה היא מפלצת אשר "דומה, כי לבניה לא פעל
 מחזור השבים, שום סיבוי לא מידה בה".⁽²⁾ על אף האנושיות הרבה
 שבה והאהבה שהיא דוהטת למקסי, היא נוטת בחובה משהו דיסולפי
 שאין להימסר ממנו. עיסוקה הוא הסריגה, אך הסריגה של ברטה
 אינה נוכחת בשום אופן אפואציה נטית, ניהית. הסריגה שלה
 מזכירה את סריגתה של פבלוסי אשתו של אודיסויס, מניסוקה, שבוטט
 לחזור לביתו לאחר מלחמת טרויה, בה עסק חלק.
 בברטה יש איזו נאמנות עיקשת "...אף היא כלא נמחית האדם.
 כל הקיץ היחא יושבת וסורגת... לא היו אלה סוררים, חיוך של
 פילגים היה מתפרט על פניה למראה הדוגמאות, לבסוף היחא מהירה
 וטוב היה חוזר אותו הצמר וכחבלגל בין המסרגות, שבה בטבת...".⁽³⁾
 פבלוסי סירבה להנשא למי ממחזרית ודחתה את החלטתה כפי
 הבחר עד שהסור לסרוב את סריגי הכלולות. בבקר היחא סורגת ובלילה
 היחא מפירה את סורגה במסך היום וכך לא היה לדבר סוף. מטרות
 של פבלוסי היחא לא להפנות לאף אחד ממחזרית ולחטא בגמבה לבפלה,
 אשר האמינה, טוב יטוב לביתו, אך ברטה מה מסרה יש לה בהפירה
 את סורגה? "היא" כפי שאומר אפלפלד "לא הפכה את העבין (הסריגה
 - ד.צ.) פסיקרו".⁽⁴⁾

1. "עטן", "ברטה", עמוד 61.

2. "עטן", סט, סט.

3. "עטן", סט, עמוד 63.

4. "עטן", סט, סט.

עבור מקס מהווה ברטה הטוטום - מבטול. מקס מבטח להסתמך מכבלי העבר ולפתוח בחיים חדשים בהווה עם מיצוי, אך ברטה ביצבה בדרכו. בה במידה טברטה מהווה מבטול היא גם ראי "טבו בשתקפי חיו" (1). מקסי גם מרגיש אחריות לגביה כי הרי ברטה היא "מסרת לידיו בבריתה הגדולה" (2). הסופר מצמיד למקסי את שם המספחה ש"ץ (טליה צבור) ולברטה את השם ש"ץ (כהן צדק) ומקס מסתעט בטמות אלה. מן הסתם הוא הצליב את הטיליה וקבל "טליה-צדק" ו"כהן צבור" שאף ראשי החברה שלהם הן ש"ץ וכ"ץ. במובן שים לטמות אלה השלכה ישירה לגביו. הוא טליה הצבור לגבי ברטה והוא כמו כן כהן צדק שצריך לשמש בתפקיד זה של אב-מפרנס-מדריך במסך כל ימי חיו. גם בתור "טליה צדק" ו"כהן צבור" בוסלה עליו האחריות באותה מידה.

עגין ההתפתרות מברטה הוא הרבה יותר רציני מכפי שטובר מקס. עדה-צמח ורטה במאמרה "רב ומועט בצמצום" אומרת על האנשים שנספים לתפטר מן העול שהלוי על צוארם: "אלא שזה האיום והבורא, שבאילו חלף והיה לעבר, ההווה איבדו בקי סטבו, האנשים גוררים אותו אחריהם והוא יבוע במעמקי בטסס, גאחז בהם בציפורים, וככל סיבהם לבטרו מעליהם, להפקיד את ברטה בבית האסופים או בבית החולים, לבטל את השתדלות עם ר' אריה, להטקיע את הזכרונות בוילובות חומים כבדים ובמרבדים ולאטום האוזנים מסמוע דברי אטם כבדים, כן יווכחו, כפי הבראה, לדעה שבעוץ הוא נבשרם ואיבו פרטה" (3). בראה למקס שהוא על יותר כאשר ברטה מצויה במוסד; הוא אומר זאת "כלי להפריך אל צבון את המצב" (4).

אחרי אטם המסירה כל ברטה למוסד מאבד מקס כל זכורה מוצא לגבי זכרונות העבר כיון שכל זכרונותיו מסוגלים בברטה ואין לו

1. "עטן", "ברטה", עמוד 63.

2. "עטן", שם, עמוד 64.

3. מולד, אוקטובר 1962.

4. "עטן", ברטה", עמוד 73.

למחשבה, כל זכרון שבהוזה טאגור מתקשר בברטה. הוא נחק, למעשה, את המקור לשפיותו הארצית, את ה"כונה" - ברטה טפל ה"עור" - מקס. הובאה הצימוד היא: "שום הידור לא נקשר במיטבהו" (1).

אין מקס מסוגל לעזוב את בית-החולים והוא חג וב' סביבו "בלי יכולת לנחק עצמו ממעבל זה" (2) כיון שברטה היא הביר שעליו סובבים חיינו. מקס טוב אינו בטוח באמינות חושינו ומסתובב, חוש הראיה נחוש הטוש והוא יוצא מדעתו.

בספור "ספור אהבה" מייס טובי מהותי לגבי בה החסות. כאן בה החסות רוחה, היא ברזאה בגוסה ומסוגלת לשכוח "רוזה הינה מסיבה כנגדו ואומרה כי חייבים לשכוח" (3). לעוסה קונה "כאילו מדבר היה באיזו כללות, כי קיימת אחריות וארכ אינו רשאי להסכים את הזל ולהתחיל סתם" (4). דעוה אלה של הגבור ובה חסותו הם המקור להתפחדותו הפנימית להתחולל בספור. קונה הוא אדם חולה מיסודו שגשבה בידי הרגוריו וחלומותיו. כל זמן שרוזה עוקה לו הוא מאושר ומחלהו "נדיחה" לפי טעה, אך כאשר היא פבריהה והבריאות פורצת סחוכה קונה חש טיהיה עליו להפחד בגלל אהבתו את רוחה.

החלומות המכונים שהובעים: כרפה שפירותה הוא אחד - מות - גוברים אף על אורה קול רחוק שבא ולוחם לוו: "איני רשאי להסאיר את רוחה. היא הוסקה בידי. אני חייב לפחד עליה" (3). סה גפ סקובה גוסה לדעת שהחיים בהוזה גברו אצל רוחה על זכרונה העבר ואין לה בורך החסותו של הגבור. אז כאשר הוא רואה אותה מדלגת יפה כל כך במחשק הטבים מאבד קונה עצמו לדעת בידיעה, שרוזה רוצה ומסוגלת לשכוח.

1. "עטן", "ברטה", עמוד 73.
2. "עטן", טט, עמוד 74.
3. "עטן", "סיפור אהבה", עמוד 185.
4. "עטן", טט, עמוד 185.
5. "עטן", טט, עמוד 186.

ה. ה. ה. ה. ה.

רבים מכין גבורי הקובץ "עשן" סובלים סמליות. הסמליות האלה מהווה התפרצות בוססת של חוויות העבר אל הור חיי החווה. גם הסמליות כופרת על הורבנותיהן את זכרונות העבר.

המחלות העיקריות המופיעות בספורי הקובץ הן מחלות מעיים ("פצויות", "ברסה", "עשן", "ימים-בוראים", "זל יד החוף"), כאבים ולחצים באזור הלב ("בסיון רציבי", "עשן"), הסתידות עורקים ("סומפוח", "ספור אהבה", "בקומה הקרקע"). המסופר לכל המחלות הוא, שהגבורים הסובלים מהן אינם יודעים למעשה את מקורן ורבים מהם צריכים בריאים כלפי חוץ. האדון הצעיר צימר ב"בסיון רציבי" בראה טורף מאד ובריא, לכאורה, אך למעשה הוא סובל ממיתוסיס, כאב ראש וסחרחורת⁽¹⁾, או אדון מנפרד ב"ימים בוראים" שאף הוא בראה כבד ובריא ולמעשה הוא חולה מאד.

המחלות הנזכרות מר"ה את החולים בהן לפתע בלא טום התראה. ביום אחד החליל הגבור ליוראות סימני מחלה ואין יודעים מה מקורה⁽²⁾. בראה שהמאומיות שבהתפרצות המחלות והופעתן על פני השטח היא תוצאה הלחץ המפסיכולוגי. אין הנפס יכולת לערל ולטאט את הלחץ של זכרונות העבר וחוויותיו ועל כן אלה סמלים בצורת סמלי פיוזים במקורה הוא בפסי. אין החולה יכול לרפות את המועקה הרובנת על בפתו למרות שהוא מבסח לעסוקה כן על ידי הסבה משומה לבו לפציבי ידומה כמו מנפרד ב"ימים בוראים".

מנפרד ב"ימים בוראים" הוא אב-טיפוס לגבורים בגושי המחלות הוא בחון בסבל מהמיו ואיבו חדל לעבודו "מנפרד עובד ועובד, זה עשדים טבה שאיבו יוצא את החבוח"⁽³⁾.

1. "עשן", "בסיון רציבי", עמוד 114.
2. "עשן", "ימים בוראים", עמודים 143, 156.
3. "עשן", עמוד 141.

מכפרד בצב לבדו מול גורלו. אמרו לו ענת לו: "הר רביצר" אומרת ברטה ברגעי משטמה⁽¹⁾. רק "מראהו הסובל מאלץ אוחה להתאפק"⁽²⁾. מכפרד מהגלה יורה ויורה בדמות איוביה מכאן ואילך "גופו הכבד של מכפרד החל מביב כאורגניזם פגוע החל לזוב, להפריש, כל אוחן הגבוה מבחילות שאין יודעים אם פטרן אבל רואים קיומן"⁽³⁾. האבנים שפוקים את מכפרד הרי הם בעומות טרף שכחכים לגופם טיפה סוף-סוף את בשמתו. יש ביביהם באלה שמנשים לטלול טלל עוד בטרם נסח את בשמתו כמו "ידיד" כל בני הזוג מר פרוינד, שטמו מהורה סתירה לטהורו ואופיו האמיתי, הוא האבטיסיה של מכפרד הוא "אדם בשנות החמישים שטיפח אצירותו ומלעיג היה על חי הביטואין"⁽⁴⁾. הוא קליל ומרחף ובעיר לעומת מכפרד החולה הכבד והקמל. פרוינד הוא השמן בהגלמותו האנוסיה. לא זו בלבד ש"טיכר" לא הביע דאגה או השתחפרות"⁽⁵⁾. לעצם מצבו של מכפרד, אלא הוא כבר ענה, עוד בהיות מכפרד בחיים, מחזר אחרי אשתו וזו אינה מסתייגת מחזריו.

האחיה סולמיה שמטפלה במכפרד "שמה סתר את איטיותה"⁽⁶⁾. הכירובים הרחוקים ובני המשפחה החלו בקהלים כאילו הוזעקו בהודע דבר מחלתו של מכפרד "ביבז הסורפים ולוק בעיניהם"⁽⁷⁾. כאשר הם מפליס את שמו הם בוקמים לשון עברו "מכפרד היה אדם מהון" - אמר איש ובקט לשון עברו "בזמנו הצטיין בלימודיו - אמר מי האמר"⁽⁸⁾.

1. "עסן", "ימים בוראים", עמוד 142.
2. "עסן", שם, שם.
3. "עסן", שם, עמוד 143.
4. "עסן", שם, עמוד 140.
5. "עסן", שם, עמוד 146.
6. "עסן", שם, עמוד 143.
7. "עסן": שם, עמוד 149.
8. "עסן", שם, עמוד 144.

יחמם של הרופאים אליו ביכר מהוך ההודעה: "מסור לרופאים" (1)
במקום שזה יהל מסורים לו.

הנפח היחידה שיש לה רגש כל שהוא כלפי החולה היא הדודה
ברכה, טמזיה יוהר בעולם הבא מאשר בעולם הזה: "היא כבר היחה
מעני לסבוחיו של האדם" (2). הספר הקטן שהביאה לסבולה והשקיה
עם הצמחים המיובשים יש בהם יוהר חסימה ורפואה מכל גסיונות
הנפל כל הרופאים.

דמותו האיוביה של מנחם מצוירה כצבעים שזיה. באשר לדמויות
איוביות אחרות בקובץ הן פחות בולטות ממנו כהנינה האור הסבל,
אך אין להסיה מבאן שהן סובלות פחות.

דמותו של הגברת טרואם ב"פיוזיים" מצטייר מיד כדמות אשה
בדודה. ד"ר פרום, עורך הדין, אינו מביע טום רגשות וטום השתתפות
ככאנה על גברת טרואם. כאשר היא סומיפה אצלו ומנכרר לו שהיא
טובלת בלבה, הנוכחו היא: "אה לב" (3) כמו לומר מערכת הכספי של
טחלה לב גבוה הוא. הנוכח דומה מביב עורך הדין כאשר הגברת
טראום מספרת לו על בנה בן השנתיים "כנפמר בדרך בטריאסטה לפני
ההסתמתי לעלות לאביה" (4) הוא אומר "חשוב" (5). מוח' של עורך
הדין מעבד את יסורי האשה האומללה לסובחי כסף. גם לקראת סוף
הספור כאשר הגברת טראום כבר אבדה את שפיותה כנפס הסופר לתוך
העלילה וטואלו: "אולי ירד" (ד"ר פרום - ד.צ.) אל המנזר ומנחל סם
מטא ומחן לקבלתה של גברת טראום? (6) המאקזס של הסופר לגבי
ד"ר פרום יש לו על מה שיסתמך.

מקס ב"ברטה", צימר ודרימר ב"גמסיון רציבי", מקס ור' אריה
ב"עטן", קלמן ב"סותפות" והזקן ב"בקומה הירקע" לכולם מסותפת
הבדירות והסתלה. חלקם מיוסרים ברוחם ואחרים אף בגופם. הם שונים
מאיוב בכך שאינם מקללים את יומם ואינם מתרצים כלפי שמים כמוהו.

1. "מטן", "ימים בוראים", עמוד 148. 3. "עטן", "פיוזיים", עמוד 20.
2. "עטן", סם, עמוד 144. 4. "עטן", סם, סם.
3. "עטן", סם, סם. 6. "עטן", סם, עמוד 46.

הם מפלימים עם הצורה.

אופיה וחזונה של מרומת הגורל הי יורי

אופיה וחזונה של מרומת הגורל הי יורי

בספורי המובן "בגיא הפורה"

א. חוסר האונים

בספורי המובן הזה ההסלמה בין גויים לבין יהודים היא חרבה יותר הריפה והד-מטמעים מאשר בספורי המובן "עסן". בכוד שברוב רובם של ספורי "עסן" קיים מאבק פנימי בין היהודים לבין עצמם הרי שבספורי "בגיא הפורה" המאבק הוא בין יהודים לבין גויים ועל כן לוכטה טראומה השואה בספורים אלה חזרה על חוסר אונים, גי' זה אביבור במאמרה: "ספורים ישראליים וצל השואה" אומרת סתוך ראיה דקה את הדברים הבאים "מעטיו או מחדליו של היהודי ממילא לא יטו את כף המאזנים לצד זה או אחר, העימות בין היהודי לבין הגוי סובל כאן מעט חרם ומטמעות טובה לגמרי מאשר רוחו עימות יטן בספרות ההשכלה, השופעה הלהחה עצמית, בראייה זו של הדברים בעצמה כאלה ההחגובנות העצמית לבלתי רלוואנטיה לחלוטין, לאנסורד במור"⁽¹⁾.

כבר בספור הראשון "ספע" מחאר המספר כיצד העביר הוא והסוחט כלוחים ראשי בקר מן הדרום, אין המספר קטלא קביא ואף השוחה איבן מן החלטים, אף על פי כן עוד במרמ מחבבטים היהודים במוכילי הבקר הגויים כבר פועמת ההרגשה בלבד של המספר "גסיגה כבר היחה בלתי אפשרית"⁽²⁾. הטבע עצמו מבשר את הפומד לחמראט, פראוהו, אלימותו וכוחו של הברף מאטיבים גם את הגויים ולטרורם שבראה שנהגי הבחסות הגויים סכירים היטב את הטבע של הערבה ואח

1. מאזניים, כ"ח, אפריל-מאי 1969.

2. "בגיא הפורה", "ספע", עמוד 12.

ספק

טבע הבחירה, בכל זאת מהעויר/בלג הקורא, פי הוא בעצם המושל
במחוז הטבע, הבחירה או האדם. הוסר האוניט של המספר ושל חבר
הכוח חריף במיוחד מכיון שפלהמה להם בגויים ובטבע האכזר של הערבה
הברולה והקרה. גלי הבחירה הגויים, הבחירה והטבע קורצו מאד
אחד באורכב ספואה, אליסוב וכה, טביחתם של הגויים הרי שהמחש
עם הבחירה הוא לאח חזק ומתקבל הרושם הוא מפילו בחנים מן
המחש עם הבחירה ובאחד לערבה, זו היחה פוכרה להם כמו כף ידם
כחרי חרשו בה הרבה פעמים והמחשבו זה כמו חזקם בויים בבוך
הדרום "אפילו הגויים הטבדלים הדמלכו בו בחתמה" (1). פובן
שאין טבי היהודים מסוגלים להתמודד בהצלחה עם הטבע ובוחרתיו
הטובים שעליהם נמנים גם הגויים ופמילא בולט הוסר חזקם דל השנים.
בנוסף למחש הבולט לעין מן הכחוב קיים מחש איתן בוסף
שאין בולט כמו זה חתמון. המחש הוא בין הרוח לבין החומר.
המספר והחזק הם בציגי הרוח והמספר ובחגי הבחירה, סודי הבקר,
הם באי-כוחה של החוכמה הגסה ושל חלאוה הבחירה. בחתמון
זו מופיע הכוח בכל אורו והמספר בחוסר אורו. בבר עם חזקתם של
החנים בדרום מודה המספר "הצוף שבה אומי בקסמיו" (2), כך פתח
לחוסיו "החזקתם הם בהחמאות הפסולה והיה סדרו אומי למפלה" (3).
העולם הזה כחרי ולוכד את המספר ביופיו בבר פכרמית בעוד שהחזקתם
מפילו לו. אך כל הזמן במרום החפלה והחחובנות. אין הגויים
פעליהם לאח חזקתם לארציות, או להפילו אחר גם כאשר הם
מחללים בו חזקתם עליו לרעוד "לקולה החובג של הפראות" (4). אין
החזקתם מפליח לשמור על המספר וזה בולט ובטבה פידית דורחנית בידיהם

1. "בגית הפורח", "פספ", עמוד 10.

2. "בגית הפורח", טס, עמוד 1.

3. "בגית הפורח", טס, טס.

4. "בגית הפורח", טס, עמוד 13.

של הגויים בעוד שהסוחר גדון לסות בערבה, המספר ממקנה בו ואומר:
 "דומה הייתי לרוצח שעל ידיו מקריט הדם, הוא לא מיבף עצמו בפיגוליהם,
 זר כחלף בשר עלה למרומיה של הזכות"⁽¹⁾. מענה ואילך מודרר המספר
 במורד החומרות הגסה במהירות רבה, אסגם הוא אומר: "הנמרסתי
 אליהם מהוך רצון לא גסול יחס להסתכל לאורח חיהם, וכך להימלט
 מביאותם של ההרהורים..."⁽²⁾. לבו הקוראים גרמה טכח רצון כלל
 לא קיים במספר והוא בהפך להיות כאחת הנחמות המובלות על-ידי
 הגויים, החגאה מן המלאי הסוב, הפירות והבשר וכל הספס שהיה על
 המספר והסוחר להביא הביתה איננה אלא "כליה פמוטכת הנפתחת לאורך
 זמן במסחק רב-גוני"⁽³⁾.

המספר סביע עד החתימת כאשר קריל, מנהיג החבורה, פוכר חומו
 לפני יהודים סק. יסו במספר סבות סדיון טבויים. אך סביע הוא
 שקריל סכביס אחר לאורוה כסוס ככוע סגס כוחו והביע זכנו להמכר.
 סלכד רבס אין האוביס ספועס בו, גומרו במספר רבסי אספס
 ככויס והרהורים עזיס סאיכס גביחיס לו להמאוסס.
 בססור "קיסי" גולסס זרומס של הילדה היחודית לצבורה בכל
 ולסכזר כפרס. אספסטיס סעוד סחריססס אס הזרומ חזו סס המידדומס
 של יסי עס מריס חגזירה - המורה סלס, והספס הצרכטיס, ססחורה
 סכסול כדרכס. גרמס סחסובי סמחומי סבין קיססי לבין חגזירות הוא
 סלקיססי יס ראיס עמוכס של הדגריס ובכללס אלוקיס בעוד סחגזירות
 ובכללן אס סככזר הן ססחיות וכל דחיותן היס מן סספס ולחורן. בטיס
 גס לב לעובדה סקיססי איכס זקוקס לספס עסירה על טכס להחקסר
 למריס ולגוירס לס ססחליס לקסור גורלס בגורל הילדה. קיססי איכס
 זקוקס לספס מרוברס כדי ליכזר קסר רבסי עס חצומס ועס אדומסו

1. "בגית המורה", "ספס", עמוד 16.
2. "בגית המורה", סס, עמוד 19.
3. "בגית המורה", סס, עמוד 7.

"מה שמריה לא אמרה לה היו הקידום מסיחים לה חלל החדר, הפסל הקטן תכל היה גוואה כאן באיזו התפססות דורסח "מי אחס? - אנהנו המלאכים...".⁽¹⁾

קיסי הימה טרויה לא אחת בהתכוננות. מתוך דגיסות פסוקה חטה הילדה כיצד האותיות המהוספסות דוגרות אליה או הנחבתה בביצות הפיוס בעיגיו של הצלוב ואפילו השיחה המיטאוריאליסטית בינה ל. ז ציבצבות המלס.⁽²⁾

הציטטה מן הברית החדשה "אלוקים הוא אבינו" במפסת היסב בתודעתה של קיסי שממייבה וחוזרת על הצהרה זו בואריאציות שונות: "...הימה מדמה לעצמה כי כמו של אלוקים היא"⁽³⁾, או "לא כל אחת זוכה להיות מבנותיו של אלוקים חוסה בצלו"⁽⁴⁾ ובן "וקיסי השיבה כי אמנם יודעת היא שבכתבי הקודש כחוב טכני אלוקים חייבים לסבול עד יגיה אורט"⁽⁵⁾. מריה הנזירה טכטעה אימרה זו בקיסי איבה יכולה למזוג אימרה זו בחייה שלהו "כל מחטבותיה בראו לה כמסתו צף"⁽⁶⁾.

קטריבה, בו דודתה של מריה היא אף יותר טטחית והיסוקרטיס ממריה, מצד אירי היא מראה על אדיקות יתר ורומזת לקיסי טחטעה כמזה ותחיהחד בהפלה והיא זו שמודיעה לקיסי טעליה להספתר במרחף, אך מאוחר יותר מהבכרה לה באומרה "טלא היא המחירה אוחה"⁽⁷⁾.

"אוחה הרבטת עליונות"⁽⁸⁾ מחפה במעט על חוסר האונים הפיזי

1. "בגיא הפורה", "קיסי", עמוד 46.
2. "בגיא הפורה", טס, עמוד 58.
3. "בגיא הפורה", טס, עמוד 52.
4. "בגיא הפורה", טס, טס.
5. "בגיא הפורה", טס, עמוד 57.
6. "בגיא הפורה", טס, עמוד 49.
7. "בגיא הפורה", טס, עמוד 58.
8. "בגיא הפורה", טס, עמוד 52.

של קיטי ועל הידיעה שהיא לא חסלת מן הגורל הצפוי לה. כל דמותה של קיטי מוטות לדמותה של הצלוב ולגזר הדין ר' סק עליו. אין להחלם מהטוואה זו שעושה אפלטון בין סמי הדמיות. וסריגת יכולה בהחלט לחסום את מקומו של ספרוס, חלמידו של יסו, אשר התבכר לו ספחד החיילים הרוסיים. טקס ההוצאה להורג אל קיטי הוא כמו טקס הובלה לחופה. הנזירות ביטאות לבוצרי, אך טקס ביטואיה של קיטי הוא אמיתי ומוחסי יותר. למרות יהדותה, בזירותה ואכזבה אמיתיים יותר וטהורים יותר.

הספור שמבטא ביותר את חוסר האונים של היהודי הוא "הרדיפה" ריזל, כמו של יהודי אחד, בחספה ואביה יוצא לחפשה למרות שאיבו יודע היכן לחפשה היות ו"כבר עבר חודש ואין עקבות" (1). סוסיו הם סמדיכים וסולייכים אותו והיהודי המיואס מוכן להחפש לאסליה "ודאי הם יודעים לאן הם מולייכים" (2). היהודי הוא קל תנועה, אולם סוסיו הם סוסים בלגיים כבדי-תנועה והם מעכבים אותו. יהודי אחר, שאיבו רב אונים יותר מהיהודי שבחו בחספה הוא הפונדקאי: "מה חלוט, חסר אונים בראה הפונדקאי היהודי" (3). פונדקאי זה היה זהיר יותר מאשר האב החסמט אחר כמו כיון שהוא גלח את שער ראשה של כמו. "הכיעור הוא כורח" מסביר הסופר וסופיק: "עין מלאה, צואר נאה, דגל מובבהת - די בהם כדי לחביא לחמידה, "החטיפה היא לאחר מכן בלתי בטוחה" (4). יהודי ללא ערסה סופקר במקום זה לחסדי הגויים בין אם הם סתם גויים ובין אם הם ז'נדרמים.

הז'נדרמים הם כביכול סוסרי החוק באיזור זה, אך עובדת הסימחה של בת היהודי איבה בוגעת ללבם. כהוא-זה. רק היי"ם מביא

1. "בגיא הפורה", "הרדיפה", עמוד 59.

2. "בגיא הפורה", סס, סס.

3. "בגיא הפורה", סס, עמוד 61.

4. "בגיא הפורה", סס, סס.

אחת לידי המרגשות. מה אירועים היא העובדה שמצד אחד מציג הסופר בפנינו יהודי של הצוה הבהג בסוסיו הכבדים ומצד שני קיימים הז'נדרמים כבדי החנוכה על סוסיהם הקלים. אפלול רוצה להדגיש, שקיים המיד הגורם המעקב בין אם אלה סוסים כבדים ובין אם אלה הז'נדרמים העצלים. בכל בסוכה החתונה ש"הרדיפה היא לכוא, ההתקדמות מדומה" (1).

הקליימקס בעלילה זו מופיע בסופה כאשר היהודי בומל גם היזמה לידי בפעם הראשונה מאז החליל לחסם את רייזל ופורץ לחדרו של ראש הז'נדרמים שכביכול מנהל מטא וממן לשחרור החטופה. הוא מוצא את ראש הז'נדרמים טיכור, ערום לנחצה עומד באמצע החדר ושר את ההימנון. האם שחרר היהודי את בתו החטופה או שפא תימה זו יבדוחה ה"טיקסה"? זאת לא ברור, אך בחוסר אובו מנקט היהודי לשכנע את עצמו כי אכן תימה זו בתו, שבמלטה מממנו של ראש הז'נדרמים.

ב. "השכחה והנאמנות"

מוטיב השכחה והנאמנות בולט בעיקר בשלושה מספורי הקובץ:

"המחסה האחרון", "קייטי", ו"על יד החוף".

במספור "המחסה האחרון" מוצא יהודי, המנסה להמלט מכליה, מסחור צין חומותיו של סבזר. כוהגי הסבזר מהפרבסיס ממכירת עסיס ירוק אותו הם טואבים מן הצמחיה הסובבת את מקום מושבם. על דפח הנזירים ועל דפח אכרי הסביבה יט לסם הזה סגולות מרפא.

ראש הסבזר, במסמח עבדו בידו, מסביר למחפש המחסה ש"השכחה

והנאמנות... במצבים כאן, בסל-ראשון, מן המספס אל מלכות השמים" (2).

1. "בגיא הפורה", "הרדיטה", עמוד 69.

2. "בגיא ופורה", "המחסה האחרון", עמוד 30.

כרובתו של הבזיר לשכחת הכנר ובאמנות להורה ואמוצו, אך כמי
 טעומד על כך הלל ברזל בספרו⁽¹⁾ ו"הסתכלותו של היהודי לא מצלח
 והמיץ פועל עליו כמו המים המאוררים על האטה הסוטה". היהודי
 סטטה ההם עמו ובעצם בגד בו בעצם בעובשה של הסוטה. אוסיו של
 הספור מזכיר את ספור האגדה של האחים גרים על הכסיכה הנידמה
 בארמון שהצמחים מכסים אותו מכל עבר וכך היא בשכחה מלב כל עד
 שבא הנסיך על סוסו חלבן וגואל אותה. בספור טלפנינו הסוטה
 אינו גואל אלא בוקס. סיכחה ובריחה מן הגורל היוודי לא ייתכנו.
 גם בספור "קיטי" חייב הסנזר לחלא את אותה הפונקציה כמו
 הסנזר ג"מחסה אחרון". גם כאן חייב הסנזר לבטול הורה חדש בקרבה
 כל קיטי ולמחוק ולהשכיח את עברה. אכן בראה כאילו ש"הסנזר
 סמלא אותה כליל, דחק בה את הזכרון, בטע בה את יסותו המוצקה"⁽²⁾.
 קיטי היא ילדה בעירה מדי (בת אחת עשרה) על מנת שתצליח להעלות
 סנבני הזכרון מאירעות מן העבר "בקר אחר תופיעה אם הסנזרים
 בצעדים טפסום מה הזכירו לה קולות אחרים מאין? זאת לא ידעה"⁽³⁾.
 ביהן לומר שבאשר לשכחה עשה הסנזר את שלו במידה והיה צורך
 להשכיח מן הילדה את עברה. הבאמנות לדה הצוצריה מפותחת על ידי
 הילדה עצמה בכח ההכבונגות הסבימית העצומה טבה. הבזירות זקוקות
 למתורכים ביגן לבין האלוקים בזמות הנימוסים החיצוניים, השפה
 הצרפתית והתסילוח ואילו קיטי איבה זקוקה לכל אלה אפובחה היא
 עמוקה, אמיחיה וחסיטה.

מוסיב השכחה מחד-גיסא והבאמנות מאידך גיסא באים לידי
 בטוים החד-מסעפי בספור "על יד החוף". בספור זה, טבו מפקידים

1. הלל ברזל/ "ספורה עבריה מיטאריאליסטיה", עמוד 142.

2. "נגיא הפורה", "קיטי", עמוד 44.

3. "נגיא הפורה", טט, טט, טט.

ברל ומיטל את גיטל בה חסותם במינצור על סבת טיהיו קלי מבוצה יוחר, אומרת הבזירה שמקבלת את הילדה לפיטלו: "כאן בדרכה המסירות השלמה" ומגיב פיטלו "כן, כן, לזה כוונתנו, למסירות שלמה, לטיכחה להמזגות לעבודת אלוקים..."⁽¹⁾. משה יסקוד המבזר לתשכית את עברה של גיטל ולהחיות את ההורה שלה. האם יכולה? או שמא יגבר העבר על ההורה? על כל פנים כפי האומר יוסף אורן במאמרו⁽²⁾: "הן המבוצה - דהיינו מבוצה - פרוטו חילון, "כליון". המחסה האחרון אינו אלא תענוע, אשליה כנראית לעין אך למעשה אינה במסגרת. המחסה הוא אמנם קץ הבדורית, אך לא בריחה מן הגורל שיטיב את הבורח אף במקלט מדומה זה.

ג. ה. ת. פ. ר. צ. ו. ה.

בסעיף זה נביא דוגמאות להמפרצות של רבנות, זכרונות והמפרצות פיזיות של יהודים בעקבות חריות העבר. המפרצות רבניות מובילה במקרים רבים להמפרצות פיזיות. בספור "בגובה הקר" דורה, האחות הטפלה בגיטולי השומה מלעיטה אותם בחרושתם ארבעה כיון מעבביהם של אומללים אלה מרוטים לחלוטין. היא חוששת מן הוידוי שיפרוץ ומן "ההטחה שתפרוץ את המחסום" כיון "שלא בלטון אנושים יאמר"⁽³⁾. ההמפרצות הרבניות גוררת אחריה מיד המפרצות אלימה כמו איתו איש טקס באחד חלילות כפי שהולך לעמדה צרכיו ולפתח הניף בקבוק רים לעבר הקיר. אין האנשים יכולים אף להתחיל ולהתוודות בלטון בני אדם כיון ששום טפה אבות לא מוכל לבטא את האסון שקרה להם ומשום כך הרי וי הוא אליהם, טפה טאובה דורשת טילים. אותו עורך דין בעלילה מצטער

1. "בגיא המורה", "על יד החוף", עמוד 132.

2. יוסף אורן/"פריו של הגיא", הארץ, 23 בפברואר 1964.

3. "בגיא המורה", "בגובה הקר", עמוד 141.

"טלא בחר בגרמניה לעטות ספטים בגרמנים" (1). ההתפרצות היא כמובן ספונטנית, כולה כאב מתפרץ. בר"ע שמנה גלולות הארבעה צומצמת החלו ביכרית על סביו (של ספילמן) אחרות אלימות. קדמה להתפרצות האלימה צעקה ואחרית הוטלכה ליונה מן המרססה. בעיקר זו הייתה "חזיקה, הוא אחז בכל המחנה והציתו ועתה צעקו הכל. סוחר האריגים צעק... לעומתו צעק עורך הדין... וא... אחת פרצה בצעקה..." (2).

בסעיף חוסר האונים של הפרק הזה הצבעתי על כך שהקליימקס של הספור "הרדיפה" הוא בהתפרצותו של היהודי להוך החדר שבו שרר רעם חז' בדרמיס. אף ההתפרצות זו היא מוצאה של כאב ועיגוי בלתי פוסק, של עלבון פהמסך ושל חוסר אונים של יהודי מול גויים הסתעללים בו. ההתפרצותו של היהודי הזה מזכירה את ההתפרצותו של טוביה החולב אל ביתו של הכומר הכפרי על סנה לשחרר את בנו אזה מהכומר אומר להשיאה לגוי של אף התנגדותו של טוביה, ביצירתו של טלום עליכם.

יותר מסייב בהתפרצויות אלה לשחרור הסבירות אומץ לב, יש בתן יאוש בורא בבחינת "חמור בפסי פה פליסטיים". היהודי, הטופג עלבונות בלי חסור וחייב להבליג עליהם, מתפרץ מחור חוסר האונים שלו אז מתוך הלחץ הנפטי שאין לשאתו עוד.

1. מקומו של הסב

גם בספורי "בגיא הפורה" משמש הסב כמכסר עמידה וכחוטף רבנות והוא מופיע ברוב הספטים כפונקציה של מצבים בין אנושיים ושל חמורות רבניות. כאשר בלב פחרובנה הנטחה הרי סיד ט"דרכי-

1. "בגיא הפורה", "בגובה הקר", עמוד 146.

2. "בגיא הפורה", טס, עמוד 147.

- העמר היו טהורות" (1). כאשר בהגי הבהמות היו "מזוגים בחור
הטיירה ואט-אט הנהליו הבהמות" (2) הרי שכל הטבע הוא עבוג, כך
ואוהב. אולם מיד כאשר מגיעים לאיזור הקור "בהבוחו את הבהר,
החלה עיון רוח אחרת לפעם את בהגי הבהמות גם הנוף החל להציג
מנהו קטות" (3). בהגי הבהמות הם סיקרוקוסמוס שיש בו סמליות
כל המאקרוקוסמוס ואף יש "מעין תחרות בינם לבין רוחות הערבה
בסולת הרסן" (4).

גם בספר "המחסה האהיון" עולה הצמחיה חרטה כחומה, כמחסה
צמחיה ירוקה שמקיפה את המבצר כאילו מחסה עליו, כל כוונת המחמה
האחרון הוא לגביר כל אותו איש שיהדותו אינה מומלח בספק, שבא
לתתהר במבצר מפני רודסיו, אך כפי שאורכר אפלפלד במסמך הפותח:
"לעם עמה היה זה מחסה". כל עבין המחסה הוא אסליה, אין מחסה
ליהודי הממלט מפני הבזרה, למעשה הכל "הולך ובחרץ בדין וכי אין
לו לאדם אלא להיכבד בסביליות" (5).

אין אנו יודעים את המחולל בלבד של האיש "רק הזכרון המתסרץ
היה מעיר בו מדי פעם איזה כאב פתוח" (6).

הסם הירוק שנחלב מן הצמחיה ואותו איש חייב היה לשתומו
למען "השכחה והבאמנות" זה הסט ש"אם כל הבריים הוא מחזק" (7).
הסם הזה הוא מקוטל את היהודי כמו אותם המים המאוררים שטומח
הסומה (8).

אותה הצמחיה, אותו הסבן מופיע גם בספר "מצוד", הצופנים
יוטבי דרך שמלטים מפני האכרים יוטבי העמקים "מצאו מערה, הסבך
הקיף אותה, וחתיה זרור מעבות. עמה ידעו - וודאות זו גברה בהם

1. "בגיא הפורה", "מספ", עמוד 10.
2. "בגיא הפורה", ספ, עמוד 11.
3. "בגיא הפורה", ספ, ספ.
4. "בגיא הפורה", ספ, עמוד 13.
5. "בגיא הפורה", "המחמה האחרון", עמוד 30.
6. "בגיא הפורה", ספ, עמוד 36.
7. "בגיא הפורה", ספ, עמוד 37.
8. הלל ברזל / סימורה עבריה מיטאריאליסטית, עמוד 142.

החשש לא ימלטו" (1). למרות כל ההבאים הדרושים למחבוא ולמחסה מערה, סבך סמקין אדמה ומסחירה מעין צל ואטים מזורטים החתיה ומבטיחים שהמסתתרים לא ימצאו, לא ההבאים הגיאוגרפיים הם מקובלים מה ילד יום ומה יפול בגורלם של המתחבאים, אלא הגזרה בעולמות הפליוביים היא מקובלת והיא לא אצילה את ספק הדין להרגשתם של המתחבאים. החסונה שמגלית לעינינו היא אחיזה עינים בלבד. אפילו אם "ליהו" יכול היה להעלה כציפור, להיטבע בידה, להיצמד אל הסורטים וליבוק" (2) למרות זאת ידעו הצוענים "שגם זה לא יימנע" (3). אין ספק שהספור הזה הוא ספור אליגורי שבו הצוענים מציגים את היהודים.

0 9 7 9 7 3 . 7

"בני נדב חתיה בארץ" היתה קללתו של האלוקים לקין על רצח אחיו.
בנדודים אין בחת אין שלוח, בטחון ומרפוע. קיימת בהם דאגה
מהמית לגבי יוט המחר. הארעיות היא שולמת בנודד. בספורי הקובץ
הוססים הנדודים חלק חשוב כמרחוקה הגורל היהודי. לא בכדי מהרחר
המספר בספור "מסע" בדבריו של הנדוד המסית וסובא היהודים
"אחת נודד סיפר לי, כי באחד סנדוריו של הגיהינום נעבטים
החוטאים בעונות של החנוכה המהמדה, געים נדדים הם עד קץ הדורות"⁽⁴⁾.
הכל הנדב מכלא את העונות שהוסל על קין רוצחו הוא נודד מעיר
לעיר ומטלכה לעם אחר בכור קין אחיו החוטא יורט את השלוח והשקט
בניטית הקב, הנחת טבחה.

1. "א"א הסדרה", "מבוא", עמוד 31.

.32 7100 .02 .00 .2

• 500 • 500 • 500 • 5

4. "בית המדרש", "מסע", עמוד 17.

גם בספור האלגורי "מצוד" חייבים הצופנים לבדוד. הנדודים הפכו להיות חלק מן ההדוי שלהם "חם בדוד על פני המיטורה, התפוצצו מחרוטה הבחורה, זימרו בחבורות יהודיות ובטבחות הדליקו את האש (1) אמנם הצופנים מכסים לפרט את סיבה בדודיהם בציווי האלילים: "לפני טבית רבות הוגלו הצופנים. סחור הוונה בעלה ציוו עליהם האלילים לבדוד, שחרי סברו שאת בטורחם וזו חייבים להביא ליוטבי העמקים" (2). אם אטבם מיצגים הצופנים את היהודים בספור זה הרי כעבין הבטורה שהיבים הצופנים להביא ליוטבי העמקים הוא לעב לרס כיון שהאלוקים עצמו ביסח להביא את חורמו לעמים רבים ולת עלה לו, קל וחומר מצודיו?

"הנדודים של אר'סלד, מכיסס הרוחבי איבנו ספורד דווסה, הם יודעים את רצונם, אבל חוקי-גורל כבימים מחם טבתיבים לחם את מסעומיהם, החופכים לבדוד כליון וחצלה גם יחד" (3). אלה הם דבריו של ה. ברזל על מהותם של הנדודים בספורי הקובץ שלפנינו. הוא עוד מוסיף וכוען שזוהי הבגיה טבה דבק אפל'לד בקובץ הנ"ל. משמע, שהנדודים משמשים לאפללד זויה ראיה נוספת בתאור פרוטת הגורל היהודי.

בספור "בגיא הפורה" מופיעה המילים "אפסר לפוס סעט" לא סחור משלוט פעמים בעמוד אחד (עמוד 103). האורה תאב למעכ טבוחה בכסר, טבוחה ארעיה. האיכרה הנכדיה פוחחת לו את הדלת ומצמינה אותו פביסה. הטלוח, האיטיות הכבדה וחשקם טרדיטים את האורה "הוא היה כבוס ברבדים החטים של הטיבה" (4). האיכרה וכל כלי

1. "בגיא הפורה", "מצוד", עמוד 75.
2. טט, טט, עמוד 79.
3. הלל ברזל/מעטן לכסור, מאצנים, ברך בד, חבורה ב' טבה טטכ"ז עמ' 140-144.
4. "בגיא הפורה", "בגיא הפורה", עמוד 109.

הביה, בקבוצי החלב על האצטבאות, בקבוצי הסלק הקטוריה במטליות לבנות ואפילו טחי המסקלות סחלויים לו לאורלוגין משרים אורח רבועה, פיסבית אורח של שלום. הצבע הזהוב-אדום טולט בסטור זה. הצבע של חבטל, הפרי הבטל טאין יריו אלא דקבון ומיות. האיתרה אף היא מוטבנת את האורה להשאר עפה. היא מוטבנת אומן בכח המין "עפה טוב אין העיבים רואות אלא את טחי רבליה האיתנות של האיתרה" (1).

האנטיטיזה לאכרה - סמל הטלוח והנשחרן מופיעה בדמותו של ה"נודד מגודל השערות" שהאכרה מספרת עליו לאורחו "זה הציר המופלא טציר את האיקובין. האורה ריבה לצאת לחפש את עיקבצת הציר המופלא". "הצבע המספסף יורה לו את הדרך" (2). וכי יתן לו הציר מבוזה וטלוח? לשם מה טחפש הנזיל כל אלפלד את הדרך לבייך? האורה בוחל בטלוח טבכבוע, בבליה מסתבנת ומעדיף את הנדודים והערעיות. ייתכן שהאורה מבקש את הרוחניות שמסתתרת מאחרי ציוריו של הציר רק כאשר יצליח להדוף סטביו את הארציות, את החומר טבאיכרה ואת חמלוח המסתח יוכל לחפש את הציר המופלא, שהיא בבחינת אידאה אשר לא הוטבג.

אומן רעב לרוחני מדריך אף את אנדריקו במסעותיו. במנזר לח קבל את טבקטת גטסו ועל כן דרגנת אומן טאיטמו לטלוח הרוחניות - לגדוד. לא בלי טפקות יוצא הנער לדרך. אמנם לאב אנטוביוס ספר טרובה היה לפקוד את קברו של הקדוש דאיות, אך כפי טאנדריקו טח לפצמו "פעמים אין הל' יודע טליחו של מי הוא טליחו של הדם האפל או טליחה של חכונת הסמויה" (3). אכן ראטיט הולך אנדויקו בעצחו של הדם האפל, של דוציה ורק אחרי כן טרובה היא לכוון ההפוך

1. "בגיא הפורה", "בגיא הפורה", עמוד 112.

2. טט, טט, טט.

3. טט, "מסעותיו של אנדריקו", עמוד 168.

ומחפץ את הכרובה הסמויה אותה הוא מוצא בדמותם של היהודים
הנודדים עם עגלותיהם והוא מרגיש ש"הם היו קרובים ללבו באילו
בלור אליהם זה טבים". הוא היה שייך להם, להווייתם הבהולה,
לסמכותם ולסמיכותם⁽¹⁾. אמנם בנודדיו לא הגיע אנדריקו אל קברו
של הקדוש דאיוס, אך הגיע אחרי בודדים רבים אל אנשי הכרובה
הסמויה.

אופיה וחזונה של פרומת הגורל היהודי

בספורי הסובז "כפור על הארץ"

א. חינוך מוסרי לבין הגויים

מוטיב זה של טראומת הגורל היסודי מופיע בנהירות בשלושת מספורי
הסובז. בספור "מוחה של הסהדלנות" מסופר על בואם של שלושה
כורמאי הרמה של מנה לביים עמדים "קנטובים וים" לצבא הצאר.
ביבר ב"מגויסים" מתפסד את מקומם של אחרים, של עשירים, עבור
כסף כיון ש"המורה סכומים קטנים בכובעים לצאת במסר ייטלחו ובלגד
להסאיר מעט מזומנים בבית"⁽²⁾.

על מנה לפדות את העלובים מיד הרופאים מהגייס לעזרה השבדלן.
עצם העובדה שלא נוסב בשם וטגם סם העיירה לא בזכר מצביא על
כלליותה של החופעה הן של הגיוס והן של הסהדלנות. אפלפלד גוקם
מיטה זו במרבית ספוריו על מנה ללמד מן הפרט על הכלל. כפי שאומר
ה. ברזלו 'ברבים מסיפוריו חותר אפלפלד להצגתו של 'עולם גדול'
דרך 'עולם קטן'.

כדיון סבוים הוא סבזה גדולה ביהדות ולחם כך מגייסים כסף
וסוכות הצאת אחרות. גם בספורגו מוזכר גיוס כספים, אך לא מכום

1. "בגיה הפורה", "מסעותיו של אנדריקו", עמוד 175.

2. "כפור על הארץ", "מוחה של הסהדלנות", עמוד 26-27.

גבוה כל כך כפי ששלוטת הרופאים, שליחי הרשות, היו מצפים לקבל כדמי טוחד. השתדלון, כיוון מראה, שאין התומך מטביע את האריות האלה ואין בידו לגים סכום גדול יותר, פונה ל"אמצעים הירוקים". האמצעים הירוקים הם מטקה, מאכל והאווה בשמים. שםם התירוש והצורה יקחו לבם של המגויסים. כל יחסו של השתדלון ואטמו של הרופאים הוא, כפי שעליו להתעסק עם יצורי עולם מסוכנים שיש להסמיטם, לחטבים רצובים ולרכבם. בראה שאין הפעם הזו דומה לפעמים שעברו ואם בעבר "יכולה במחצית זהוב לבטח למושל, לטופס", הרי טסטכר ש"במחבר העיניים"⁽¹⁾. כיוון שהרופאים כל דמותם אומרת בזרה רעה הרי שלא נוחר אלא למבוע להלחם במ וטטא הסופה העמוד לתם למגויסים היוה ועל השתדלנות שבר הכלה, היא טחה.

הספור טמביע באופן חריף במיוחד את המוטיב הזה של המיבוע טבטבה הוא הספור "באבן". ילד, יהודי קרוב לודאי, הובא למפזר כאשר העלו את עצמו באש. הילד הוא אטן - טסל. באטבות זו הוא מצליח לבטא את עצמו כאשר הוא מורד למרחף לעבוד יחד עם טמחי המפזר הספטליט באבן דמויות של מלאכים. קיים קטר בטטי עמוק בין הילד היהודי לבין הדמויות אוחז הוא "מטחרר" טחור האבן. אין לילד אב או אם ורק את המיבקה שלו קטריבה הוא זוכר. על כן הוא מטפל דמות אשה וקורא לה קטריבה. קטיי הדבור גם הם מורמים לכך שהילד יביע את עצמו בטסול. אי-אפשר שלא לקטר בין "הילד הקדוש" לבין הילד היהודי. למראה סוף הספור מתקדבת דמותו של הילד היהודי כל כך אל הפסל טחצב באבן עד גלומנט הקדושה בטפל אף על הילד הפסל מן הילד הנפסלו-

"מה זה" טאל.

"ילד", אמרה מריה וחצביטה עלי.

1. "כפור על הארץ", "מותח של השתדלנות", עמוד 26.

האדון קרב והוסיף את ידו, נמיתה אחזה את כולם
הקול קפא בו מריה קרבה ואמרה "הילד אלם" (1).

הנשורף שמתבונן בנפול הילד מתפעל ממנו ומריה הגזירה מצביעה על
הילד היחודי, הפסל שפסל את "הילד הקדוש", הילד הפסל שסחרר את
הילד הקדוש מגלה שכשם שכלאו אותו במרחף כך עומדים כעת לבלוא
ולחסור את "הילד הקדוש", שסחרר מן האבן, לבית התפלה מתוך
כוונה לקדשו.

הספור השלישי שפסלים את עלייתם הספורים ששולט בהם מוסיב
התיבות שבטבה לבין הגויים הוא "הבחירה" הספור דן בילדי בית
היתומים הכללי של האחות כלפיבה. מוצאם אל הילדים לא ברור ולטרות
הכומר הזקן מכנה אותם בשם "הנצורים הצעירים" קיימת האפשרות
שית ביניהם גם יהודים, את הילדים האלה מאמצות בהם ותן באות
ובוררות ובוהרות לעצמן את הילדים הרכים חסרי הזכרון. גראת סאין
הזכרון במקרה זה מעלה אלה חסרונם. הילדים מרגישים את עצמם
מוספלים הם מרגישים שהמוסד עושה בהם עסק כמוסדו אותם לבשים.
אל הילדים מהיחסים הבשים כאל צידות שמחפשות את צידן בג'ובגל
חיים זה, הסופר עצמו שם בפיו של מקס את המילים האידיוטיזם -
"שהיה מלחמה והמלחמה בסמיטה הזאב שב להיות כבשה, הזונות
אימהות והממזרים ילדים" (2). הילדים אנוש בירי בית היתומים.
הם אינם יכולים להתבדד או לחיות. הברירה היחידה טביחה בידם
היא למות ספורים ומיוזמים סיבטאו את כחם ובוזם לבית-היתומים
כמו זה על מקס, חצרן בית היתומים, טביליל ירח "מדפקת על הסער
אזה שמנה ומקס מבנים אותה אל מחסנו האפל כדי להביא נבאסומיו
כמה ילדים לעולט, לספק מלאי למוסד החולך ומתרוקן" (3).

1. "כפור על הארץ", "באבן", עמוד 80.
2. "כפור על הארץ", "הבחירה", עמוד 84.
3. "כפור על הארץ", "הבחירה", עמוד 83.

אופיה וחזוניה של טראומת הגורל היהודי

בספורי הקובץ "אדני הבהר"

2. מוטיב המוות

מוטיב זה מוצא את מקומו גם בספורי הקובץ "נשן", אלא שבספור זה, "אדני הבהר", הוא מופיע בבהירות רבה יותר ובהדגשה גדולה יותר. אחיחם בעיקר לשלושה ספורים: "המצוד", "העופות" ו"הגילוי האחרון".

באשר לסמו של הקובץ הוא נושא לדעתי את אותו הרעיון שבנושחטם "החובות הבהר" לא. צ. גרינברג. הבהר הוא גהר הזמן, שבני שמו, אינו על אדביו. הם גורלם הטראומתי נושא הבהר על בני מימיו - ימיו, מן הגולות הסובות בעבר במ הסות לובס דמיוה רבות כגון דמות דיג, ועד לגורלם בחוזה בישראל, הניזון מאותו עבר. בספור "המצוד" יוצא יאנק, בער יהודי סיהדותו הסתמרה, יחד עם דיג בוצרי לדרך גהר. בעודם סמים על פני המים צנו לפתע על גדהו של הבהר "להק אנשים טחורים"⁽¹⁾. הספאפורה טבה אפלפלד מתאר אותם היא של עופות ואף המנהגותם של האנשים חאלה היא המנהגות של עופות: "הם צייצו זה לזה". בציור מעבין זה יש לעופות מסופים. אפלפלד ברא כאן יצור חדש שהוא סלוב של עוף ושרץ "המסופים" כמעליהם הסופסו עמהם"⁽²⁾. העופות ברבים מספורי אפלפלד הם מבשרי הסות ודווקא כטבוקם הסופר בשם "עופות". כאן היהודים טהועברו אליהם הסוגה העופות הם בני סות בעצמם. הסופר מעירו "היפה איזו סמיחות בגומותיהם... כעופות טהקיץ טסיר מעל צואריהם

1. "אדני הבהר", "המצוד", עמוד 65.

2. טח, טח, טח.

יר הבוצות, ועוד נאריהם הארוכים והחשופים, מעלה מטום מה על הדעת סכין חדה" (1), ציד היהודים דומה לציד עופות טיט לרביד אח טבין על מנה לדעת מהי הוא הזמן הבוח ויותר לציד ובמובן שכל יהודי בצוד שכדו הגון. הדיב טהאר את להיטוחו לבסוף באחד היה בעיר בכך שהיה "מהאמן בציד יהודים" (2). יאבק מבין בעת מדוע רצה אביו הסיר להחזיקו מכל דבור על יהודים. אביו בלחם במורת ג'כן כהוכו כיון ש"כל אלה שדם זה זורם בעורקיהם עמידים למות מיחה עטובה" (3). אף באחד מחסטים היהודים את הכיוון להפלה נראים ה' בעופות "כשמצאו אותו באחדו בו בעופות, רגע בדטה היה טהם עומדים להמפוסף" (4). גם סיבה ביהמה לכך מדוע הם בני טורתו "הוא בזכר כי אמרים היו ב'דם לבין עצמם אמרים, כי האידוביצים ההגרו באלוהיהם, עמידים ליהן את הדין" (5). גם יאבק טובא אותם כמו אביו "אך טהור עצבות היתה בטבאה זו" (6).

יאבק טובא אותם מ'יון טהיבו חפץ להיות בן טורת כמוהם. אחרי טהדיב פובע בא'ד מהם טהטלא האויר "בריה דם טרי טהול בריח בוצות מרוטות" (7). זהו טן הסתם ריחו של המורת. לא ריח המורת של הגויים, אלא ר'ח המורת של היהודים. אחרי יללתו של הטפופ ביפורו עופות הלילה אמרמהם "וירדו כמו לאחר רצה להיות

1. "אדבי הבהר", "המפורד", עמוד 65.
2. "אדבי הבהר", טט, עמוד 66.
3. "אדבי הבהר", טט, עמוד 68.
4. "אדבי הבהר", טט, עמוד 68.
5. "אדבי הבהר", טט, עמוד 69.
6. "אדבי הבהר", טט, טט.
7. "אדבי הבהר", טט, עמוד 72.

עדים ומופתים" (1).

בספר "העופות" מופיע טוב אחר דעיון שהיהודים בעצמם מחוכם בנפשות בחוכמה את המורה אשר במקדש או במאוזר בו יבוא. עופות מרחפים מעל קבוצה יהודים שבמלמיה על גפסם מפגי טובאיהם. בעלי הכנף מלוים את השיירה, צוללים מעליה ומיד ג' זקיה כמו הצמד העט על גבולה בשדה. מר' זרם העופות מהועברה ליהודים בספר "המצוד" בעלמם ואם הם היו העופות-היהודים בוגם סביל, הרי שמאן העופות - עופות ממט - הם בוגם סביל. רק המורה שקיבן ביהודים בספר "המצוד" מופיף לקבן בהם בספר שלפניו, גם בספר זה בא חוסר האזנים של היהודים לידי בטוי: "אקדחו של שפיגל מקולקל היה. אך מה יכול היה להועיל, רק להרגיזם" (2). האימפוטנטיות של הקבוצה היא גדולה כל-כך שאפילו אם היה אקדחו של שפיגל תקין ויכול היה לירות, לא היה משבה בעצמם את הפגב. רק להרגיז את העופות יכול היה. כעת שהאקדח מקולקל לא יכלה אפילו להרגיז או להבריח את העופות, לבער אותם מעליהם לזמן מה, איבדו יכול. מאוחר יותר מולף שפיגל את אקדחו המקולקל ומכוונו כלפי העופות באקט הגבה על הדיין הזקן. זוהי פעולה יאוש שאין בה ממש.

על מנת להפסיק את ריחוטם של העופות מעליהם, מבסת זיגור לטחדם בסגרים כיון ש"זיגור סגר שאם יעלה בידינו לטחד אותם לא יזיקו" (3).

היהודים פביגים ולא ביהן יהיה לטחד את העופות כל הזמן, אך עיקרון חיוני של זיגור "כל עוד ביהן לטחד יט לטחד" (4) הוא הטולט. אי-אפשר שלא לראות צד טוח ביהן יחסם של היהודים לעופות

1. "אדבי הבחר", "המצוד", עמוד 72.
2. "אדבי הבחר", "העופות", עמוד 77.
3. "אדבי הבחר", טט, עמוד 78.
4. "אדבי הבחר", טט, עמוד 79.

לבין יחסם לבריות, אלה כמו אלה דורשים ומקבלים מיוחד. העומות מוכנים לשם עתה לקבל מיוחד, קרבן אחר מהם במסגרת של היהודים כדאי לא ימלטו ומהם הוא רק עבין של זמן. אין הפוסט מובאים את היהודים הם רק אינם מוכבי. לומר על סוף בטוח כמו היהודים. באכסיל מפרסם על החבולותיו של זיבדור, טעמיהם לזמן מה להפסיק את ריחוקם של העומות מעל הקבוצה, כל קיומם של היהודים הוא ארעי ואין בו בטחון כל שהוא. עצמו של באכסיל: "בחוצה בינה ישירה, בדיאה וללא פחד" (1) היא עקרה באומה מידה כמו הקדחה המקולקל של ספיל. אלה מיליה טבלוגיות מרובות מכל הוכן. הדין הזמן מוכן להתקרב עצמו לכפר על ערמו אך ודאי הוא מהעומות לא היו מסתפקים רק בו.

בספור "הגילוי האחרון" חוזר הטוביב של הספור "סלומה" מן הקרבן "עשן". גם כאן במלטים יהודים - יאבק וזאטקה ספלי מבקשי בפסם, אך יאבק יודע "כי הפסם לא ימלט עוד" (2). הוא חושד בזאטקה שהוא אחד הרודפים או לכל הפחות אחד המסבירים וזאת ממבי "לרצה כאן טביט רבות פעמים הוא מהחפס בדמות אבר עב" (3). המסבירות טבגורל היהודי היא בוראה כל כך, שאמה באלץ "אוד בכל אחד ולטחור מכל עלה בידף. יש בספור המעשה טלפביצו גם הד מן הספור "העומות" מכן "לפני טבועות אחדים ההבטלה עליו להקט עומות טעה רבה חבו מעליו, צרחו, לבסוף חמו את העומס כלפיו. הם הכירו בו את הזר הבוסא את המורה בחוכו" (4). ברור ליאבק שהעומות הם המלטיבים לפי שהם הולוכו את ריחו. זאטקה יודע להבהין בין יהודים לשאינם יהודים כיוון מליהודים יש ריח של מוחיט עבישים

1. "אדבי הבהר", "העומות", עמוד 80.

2. "אדבי הבהר", "הגילוי האחרון", עמוד 95.

3. "אדבי הבהר", טס, טס.

4. "אדבי הבהר", טס, עמודים 96-97.

מזוג בריח סבון ואין להסטר ממנו. זהו הריח בושם המורה
ליהודים. המרוד והטווח אורב ליחבק ולזאטקה ומרומז על ידי
אי-הנחתה שבסעודהם "מסל ניקרו עומת במזובם"⁽¹⁾. דברים אלה
מעלים אסוציאטיבית את חלומי של שר האופנים המסטר ליוסף את
הוכנו של החלום: "ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעטה אפה והעוף
אוכל אתם מן הסל מעל ראשי"⁽²⁾. הסוף המתבקש מחליו בא כהן לדבריו
של הלל ברזל: "הורית העבר ממדת את בניין השוא של הנבונה,
והגיבורים מחייבים בטוחה, במבוסה חזקה או בפירוד"⁽³⁾.

אופיה וחזונה של שראומה הגורל היהודי

במכורי "בשומה הקרמט"

2. מיתוסמורפוזיס

החיים בקרב הגויים גורמים ליהודים להסתבנות. לא רק הסתבנות
בדרכי המחשבה, נשפה ובמציגהגים אלא אף הסתבנות פיזית. בקובץ
הספורים שלפנינו המשתנים הם יהודים בודדים. גבר בודד או זוג
בודד שאימצו לעצמם את דרכי הגויים. הם חיים בטבע, יטבים
ואוכלים מהחם לכסף השמים, באים בטבע עם אכרי הכפרים ואף מנבלים
את סיהם ומשתכרים. לפעם מרגיש היהודי בהסתבנות המיזיית מחלה בו.
אין הוא בראה יותר כיהודי הוא קרם עור של גוי, הסתגבים טחמץ
לעצמו פעלו קליו כמו כיסוף: "לאחר חודש ימים לא ניכר עוד
קלטהרו הקודם, שבים אחרות זיכריים, הוצקו בו, טעוצניה במידה שלא

1. "חדבי הבחר", "הגילוי האחרון", עמוד 90.

2. בראשיה, מ', י"ז.

3. הלל ברזל/סיפורת עברית ביטאריאליסטית", ספרים מקור, עמוד 127.

יכולת להטיל חשד, כאילו הסבב עצמו חולל זאת, והרבה במאלין
 גחלוה, ריח איכרים, המצויים בערבתי של חיות בית. הילוך טהור,
 רגלים היודעה את עפר השבילים... הוא התנהל בכפרים, בירר, קלל
 כפוי צרכי הסעה והתודמנות⁽¹⁾. הפחד המסורתי של היהודי מפני
 הגוי בעלם כאן לחלוטין. התחממות ה"גוי" בוססת ביהודי במחון
 עצמי שמעולם לא היה לו ותסוגלותו ליסודות החדשה מהירה ביותר.
 כאשר פוגש היהודי הזה יהודים במלטים והשאלה בשאלת: "ויכול אתה
 להסתרוב בכפרים"⁽²⁾. מסיב הזקן היהודי במקומו של היהודי
 שהתנהגו "מובן" המערב הזקן "הרי הוא גוי"⁽³⁾. מה שהוא מעבר
 לביטחון של טלוטת היהודים הנמלטים היא ה"נוסחה" למיטאסורפוזיס
 "אולי קרא קודם לבן ספרים סטולים - אמר הכעיר..."⁽⁴⁾. אך
 רעיון זה בטמט כן הסתם המים ביותר אף באדני הזקן. גפילו
 קריאתם של ספרים סטולים איבה יכולה להסוך את פניו של היהודי
 ספני יהודי לסני גוי צרוב שמש. הזקן אינו מאמין למראה פיניו:
 "כה להסתבות כיצד זה יכול אדם להסתבות בטידה כזאת"⁽⁵⁾. פירושו
 של המבוגר שיש לחלום... סיבה התסתבות בבגדים גם היא איבה טביחה
 את הדעה. בגדים מסנים את מראהו של אדם אך לא במידה כזו שיהודי
 יחשב לגוי. היהודי-גוי הזה אינו ירא יותר מן הגויים ומכלביהם
 הוא מלא כח ועצמה שלא כיהודים לבני-הסנים הנמלטים והממחרים
 להתחבא הוא צרוב שמש ותתנהל לאמו. הוא נמצא בצדו של הגויים
 "מעבר למיחרס"⁽⁶⁾.

1. "בקומת הקרקע", "הבריחה", עמוד 5.
2. "בקומת הקרקע", שם, עמוד 17.
3. "בקומת הקרקע", שם, שם.
4. "בקומת הקרקע", שם, שם.
5. "בקומת הקרקע", שם, עמוד 18.
6. "בקומת הקרקע", שם, שם.

בספר "ההשקפות" אנו מוצאים בבני זוג יהודים שהמיוסאמורטוים
 עברה עליהם. כאן עומד הסופר על התופעה של ההשקפות ועל
 החליף שבין אף יומר לאחד בספר "הבריחה".
 בעלילת הספר מוארת ההשקפות הפיזיות והרוחניות של בני
 הזוג, השקפות שאינן קיימת בפירוש כזה ב"הבריחה". השינויים
 הטחוללים בבני הזוג הם שינויים כל כך טאטילו מנושאים היומיומיות
 מהשקפות "הרי אין זו תנועה מסלית" (1). "ידיו בעטות ספירות, צואה
 האדום, איבדה את מביה את הרוך" (2). הפירוביות של בני הזוג
 הזוג בדרך טעליתם והם מתחילים את חייהם שבית כאילו צבראו
 מחדש בבני הטבע לא רק עורם משהבה, אלא אף אופיים משהבה. אין
 ספק "הם בפורדו לאדמה" (3). בדמה שבני בני הזוג בורשו על ידי
 רודפיהם לבן הפדן הזה של הארציות, כל החחושות והסתגלותם השחירה
 משכרה אף אותם: "הם שכבו טרופים או יסנו או סחו בבהר - או
 רדפו אחר ילבי מרא, בה קסמים במעבל ההשקפות כצטורים" (4).
 מנהגיהם איבדו כל חומת יהודי "פעמים היו רבים ביניהם הוא
 היה מכה אותה והיא היתה בורחה. הוא רץ אחריה ומקלל אותה" (5).
 הזוגם בסביבת בא לידי בטוי גם בכך האמנה מתחילה ללכת לכנסית
 ביום ראשון כיון "שהן הראוי להדליק בר" (6). הגבר היה משתכר
 בינתיים. הוא אסבם גיסה למבוס מאטחו מללכה לכנסית כשם שהיא
 מזכירה לו שהוא "יהודי ולא בוי" (7). אף אין לעצור בסד החליף

1. "בקרנת הקרקע", "ההשקפות", עמוד 55.
2. "בקרנת הקרקע", שם, שם.
3. "בקרנת הקרקע", שם, עמוד 56.
4. "בקרנת הקרקע", שם, עמוד 57.
5. "בקרנת הקרקע", שם, עמוד 57.
6. "בקרנת הקרקע", שם, עמוד 59.
7. "בקרנת הקרקע", שם, עמוד 60.

ההשתנות. האשה מביעה לספור עצמה לאריסים לאיזה פריז, אך הבעל אומר לה "את חזבי טמ"⁽¹⁾. לבסוף בחטפת האשה בהסכמתה על ידי האריסים. הקירבה לצדמה, למים ולטבע מטילה כאילו כישוף בבורחים והופכת אותם מיהודים לגויים. תהליך זה של ההשתנות עובר גם על סוחר הסוסים ברדיבסקי ואשתו ש"את ההשתנות חיו ביחד כפי טיפתגלו החיות החסובות לאקלים לא טלהם"⁽²⁾.

אף העקרות היהודית בספור "העקרות" בטמיותו ונוכחותו סוחרה כבוד חריף להשתתפותו בביהו של היין "בכל גומן המבדול רצו להיות יהודים אבל ריח ההרים היה בעוכריהם"⁽³⁾. אף כאן פולחן הריח כמחסום ומכשלה. למעלה דאיבו מריחם של היהודים טסגיר אותם לידי רודפירט וכאן היהודים-גויים איבן יכולות להסטר מן הריח ה"גויי" טדבק בהן בהרים. אין ריחו של עטו יכול לדבוק ביעקב יוסב האוחלים. המסקנה המתבקשת היא שעל סנה לעבור מהיות יהודית להיות גויית וההיפך על היהודי והגוי-היהודי לעבור תהליך של ההשתנות טדק בכוחו של הטבע להעבית. דאיבו, איפוא, בסוף זה טה גידול כוחו של העבר וההספדו על ריחם של הגבורים בהוות. בוכחו לדעת, טאין באפטרותם של הטרודים לעקור את הויות העבר מתוך הכרתם ואם נראה לכאורה כאילו בטכח העבר ולא בטחייר ממנו דבר בחיי היום-יום טש אותם בכורים אין זו אלא מטליה מרת.

1. "בקומה הקרקע", "ההשתנות", עמוד 61.
2. "בקומה הקרקע", "הבגידה", עמוד 24.
3. "בקומה הקרקע", "העקרות", עמוד 33.

02 275

לממשות הגבהים ביצירותיו של

179754 1778

מבוא

ספורי הגבהים ביצירותיו של אפלפלד, בהם ספורים טענת טטס
מצביע על היותם ספורי גבהים כגון הספורים "בקומת הקרקע",
"בגובה המור" וכן "צל הרים" ו"במקומות הגבוהים", מושפעים
הטפחה רבה מיצירתו של תומאס מאן "הר הקסמים".
הר הקסמים של תומאס מאן הוא מקום מרפא בשווייץ לחולי טחפת,
אך בד בבד עם הריפוי הפיזי יוצר המקום אקלים פסיכולוגי, שבו
סחבגים המחלימים בצורה טובה מוז טהו רגילים לה על ה-Platland
המקום הופך למעין פלנטה אחרת מלוטה מזרם החיים המוכר והידוע⁽¹⁾.
אפלפלד יצר טענות גדולה מסוג זה ברומאן שלו "באדנטיים",
עיר הצופה", אך גם בספורי הגבהים שלו בוצרה אדירה של מציאות
מחזיה של רובד חיים לא מקובל המיוחד לסוג מסוים של גריון -
טרידי הטואה.

כאשר מבכס אפלפלד את טרידי הטואה שלו כחומר למבוי הקרקע,
על פני הקרקע או על ההר אנו חפים מיד בסיבה מסבית בסתר לבנוס
זה. אף על פי שסיבה זו מוכונית על ידי הסיבה הראשונית בכל זאת
היא ממגליה לבסוף לבגד פייגיוו במסקלה הרפיוני רב הערך.
בחוג זה של טרידי הטואה, מהם הלחץ הגיאוגרפי שבו הם
מצויים. עולה ומתפרץ העבר וחזיונותיו אל תוך ההווה. להתפרצות
יכולה לגרום מלה בודדה, שהיא כזיק שמפוצץ את חבית א"ז המדיפתה.

1. עיין בספר החמישי של עבודה זו.

אמלפלד מכבה המטרבות זו בשם "וידוי". וידוי זה, גם אם יביא להסלח המופקת של זכרונות העבר, לא יביא להוצאות מחלטה מהם או לבריחה מהם.

החבורה בפריז

הלל ברזל, במאמרו "בוסחו של אחרון אמלפלד" (1) מציין את קפיצתו של ר' יצחק מן הבונקר בספור "אביב קר". הוא רומז בעזיבתו של ר' יצחק את "הסתלקות הקודש מזירת הסבל ההוסכה חולין". הסתלקותו של ר' יצחק איננה דבר של מה בכך ואין בעזיבתו אך הסתלקות הקודש מזירת הסבל וההוסכה חולין. פרידתו של ר' יצחק יש בה קור-טוב של הצלחה. הצלחה להצחק מן הטוממות הכפורה, הצלחה להצחק מצורת חיים שרובה כל כך מצורות החיים הסקובלות. ר' יצחק מוכן לעמוד פנים מול פנים עם אותה מציאות טבעורה נכבס לבונקר. הוא הוכיח בקפיצה הנחטון שלו כהמקלט שמצא בבונקר לא טבר את רצון החופש טקו כפי שטבר את רצון החופש של הצוחרים.

ר' יצחק צחק את עצמו פליזה מן החבורה בגלל היותו קטור בקדושה. הירטל לעומתו מצליח להצחק מן החבורה רק מן הבחיבה הרוחנית: "הירטל המצחק מאמנו והיה טרוי בהחבורה" (2), אך מן הבחיבה הפיזית הוא מצליח רק להמרחק ומו לא. הוא מתעלה על פני בני החבורה רק לשמן מה. זיכרונה מוכרחה לבנות "הירטל היה טרוי זיכרונה" (3).

ברל, הארון המבסית להצחק, אין בו מן הקדושה של ר' יצחק, ואף לא מן העליה הרוחנית העמבית של הירטל. הוא מסתלק מן החבורה על מנה לפול מן הפה אל הסחת, אל תוך חדר מטכבת של

1. הלל ברזל/ "בוסחו של אחרון אמלפלד", בזיה, כ"ט, ט-י"ב, תשל"ב.
2. אחרון אמלפלד/ "עטון", "אביב קר", עמוד 51.
3. אחרון אמלפלד/ "עטון", טט, עמוד 56.

הגויה. אצל אפלפלד הרר פשכבה של הגויה הוא לא רק החומרים
הגסה ביותר, אלא תחילתו של הביוון המוחלט. בזכור-בא את אנדריקו
ב"מסעותיו של אנדריקו", שמסתלק ממיטתה של דוץ'יה בביתה בעוד
מועד זאת האורה בספור "בגיה המורה" העיף מן המלחמה ומוצא מקום
לבוש במיטתה של הציבורה, ושאף בידו פולה לברוח בטרם ילכד
לפולט בידיה של זו. ברל, שאף קודם שבחפס בכף הגויה היה מוכן
להכריז "אני גוברי"⁽¹⁾, מאבד כליל את צניונו היהודי ובאילו
עבר מימאמורפוזתו -

"וכשקטנו בבקר ראינו מרחוק אדם חורט בסדה
וגויה הולכת אחריו וציטל אמרה 'אני רואה
את ברל'. 'לא, את רואה גוי' - אמר הרטל."⁽²⁾

כל הנותנים אינם סטובלים לבחש את עצמם זה מזה. אמנם בתחילה,
אך במאמץ רב פלה בידם להחמק ולעזוב את הבונקר, אף שזה הממלא
מים וחיו "לא מרחיקים רק סובבים את הבונקר"⁽³⁾, אולם לבסוף
התחילו אף הם ללכת בדרכיה בחבורה צפופה.
הטמה טבה הם דוברים היא ברובה גוף רביטו גארנו, בתחילתו,
עומדים, מצאנו, יצאנו, בטוב, ציפה ועוד. חרושם טחנקבל הוא,
שאנטי החבורה הם בילדים אובדים בדרכים וכבריות טולדו מחדש,
אשר הפולט החיצוני מניל עליהם אימה ושאף דברים טחוסים כמו
העמסה עצים ומכילה בבהר מעוררים בהם צמרמורה.
חריב והמדון גם הם טצאו לעצמם טביחה אחרי היציאה מן הבונקר
לחבדיל מטבות היטיבה בבונקר טעברו בטיחות והבנה. הבונקר
טימט במקרה זה כמאהד וטבגט את קבוצת המדיונים בעוד טבטיכמו

1. אהרן אפלפלד/עטון, "אניב קר", עמוד 53.
2. אהרן אפלפלד/עטון, סט, עמוד 58.
3. אהרן אפלפלד/עטון, סט, עמוד 50.

הביאה להוסר הכבה, לריב ולפרוד רצוי ובלתי רצוי.
אספקת בוסף סבורה הוא הדומיננטיות של צייטל. היא מחלקת
פקודות, מהירה, אוסרת ומביעה תקוות וה"אבי המספר" מודה:
"ידענו, כל מה שתאמר צילטל בעטת" (1).
שומעיה כפופה בעלת אופי טובה היא זו שבין הזקן לבין שבי
בני אחיה בסטור "במסמך הקרקע". כאן, בקומה הקרקע, השתכן איתם
העולם התחתון. אכן חי הוא את חייו בישראל בעולט התחתון הזה
ומכריה סחורות. הוא טולט היטב בשבי הבחורים למרות חוליו ועל
אף העובדה שהוא רחוק לטיטמו. קומה הקרקע רצויה מאוד לזקן. היא
מוסויה היטב ועין זר לא תגלה אותה בקלות, אבל הבחורים מבקשים
להשתחרר מן החורבה, מן הזקן שטולט בהם ולהמחיל בחיים חדשים,
חיים בריאים. אך כשהם מקטטת היה ליוטבי הבונקר בסטור "אביב קר"
להשתחרר מן המחטת ההם-קרקע שלהם, כך קשה לבחורים להשתחרר מן
הזקן ומן הדרך שבה הם מרויחים את לחם הוקט "לו היו בורחים
היו אובדים בתור העירבוביה והסנוכה" (2). הזקן, לדבריו של ברזל (3)
סמל את החורבה הרכה, אך עבור הצעירים ועבורנו הוא סמל גם את
העבר וחירותו, סממניו לחיות בהווה. האמירה החביבה עליו: "אחם
טבחתי, אחם הייתה ילדים אבל אני זוכר" (4), חוזרת כמה פעמים.
אימרה זו וגם החלוקת של הזקן "אבי" לפוטח "אחם" כאילו הוקעים
טריז בין הזקן, סמל העבר, לבין הצעירים, סמל ההווה והעתיד.
אותה התמודדות שקטה, אך מוחטת שבין הזקן לבין הבחורים, הופכת

1. אחרן אפלפלד/"עטן", "אביב קר", עמוד 54.
2. אחרן אפלפלד/"עטן", "במסמך הקרקע", עמוד 195.
3. הלל ברזל/"בוסתן של אחרן אפלפלד", בזית, כ"ט, ט-י"ב, השל"ב.
4. אחרן אפלפלד/"עטן", "במסמך הקרקע", עמוד 195.

להתמודדות של להיות או לא להיות. ביהוקם של הצעירים מן הזקן והחורבה מתחיל בהוראתו של הזקן לחכמה אפילו אם ירד בשם לבואה של הסחורה, הושרה. הצעירים בכבשים לבית קמה, שבו הם פוגשים את לבנה וזו בוחנת להם דחיפה נוספת בכוון הצימון. הקרע מהרבה עם אובדן המרמילים והסחורה ולכסוף הויכוח של יענקל, הצעיר, עם הזקן. ויכוח של מה בכך שחוצאותיו - גסיון ההתנגדות בחייו של המבריח הזקן. כוחו של הזקן בחורבה "שליטתו היא כאן, ליד מיטתו כאן כוחו. בחוץ הכריעהו הרוח החורפית" (1). שבי הבחורים, מהידר גיסא, כוחם בחוץ וחולשתם בחור קומת הקרקע ומכוון שכך מבטח הצעיר להרוס את קומת הקרקע של דודם הזקן. המוטטות קומת הקרקע מסללת את המוטטות העולט של אחמול. הצעיר יודע שלא יוכל להביא את הזקן בחיים אם ברצונם להסתחרר מן העבר וליטתו ועל כן הוא פוסק לזקן החולה דין מוות. טווח טיבוא מבחון, מקום טאליטה היא לצעירים, לחורבה.

המסתחרר סובת במכלית לגבי המוטטות הכסויה אבו פוגשים בפעילות "בגובה הקר". בעוד שבשבי הספורים דלעיל יחסם של הבחורים הסותטת בבר הוטלת, הרי שבפעילות שלפניו גיחן לבו לעקוב מקרוב אחרי המסתחררם של הביכורים והקשר טביביהם.

החלטתם של פליטי המלחמה מתחילה עם הסתגלותם של מערכת העכול שלהם לאוכל מרוכז הגבלת בכסיות קטנית שלא להכניס על מערכת העכול שבממחה. המספר מרדה טאף לגבי עכול האוכל המרוכז "מערכת העכול לא תמיד עמדה בכך" (2). האוטללים מכובסים עדיין כל אחד בנפרד עצמו ומלסולס הראשון סמט! סמט! נאמר רק בתנועה טפחיים. הקשר הראשוני מתחיל להוצר עם הטללים מן, הוטט, עזר לי

1. אהרן אפלסלד/"עטן", "במות הקרקע", עמוד 201.

2. אהרן אפלסלד/"בגיא הסורה", "בגובה הקר", עמוד 137.

ורק יומר מאוחר בקטרת סילים אלה במספטים שלמים. שלב ההבדלה
הפיזית המצטרפת למספס המילולי הוא שלב ההתפתחות האחרון ביצירת
הקשר בין שותפי הגורל.

קשר של טיחה בין האנשים בוצר עם מסירת פריסות שלום, העלאת
ספסי זרועה ותזכרת טמנה קרובים. אין ספק שמהליך ההסתגלות של
האנשים לחיים הוא כמו של היבוק שמהחיל לדבר. עד מהרה הם מבירים
בכך ש"מיטחו כפה עליהם את הגורל המשותף" (1).

כל הביבורים שותפים לסוד שלא יאמר בסילים. זהו סוד הויכוח
טיחסרץ בדרך אליטה, אך עד להתפרצות בראה טחבל הולך למיטריין.
אזממיות פרהה על לחיי האנשים, סוחר האריגים מציע הצעות
לספילסן וליובה לפתור כסיפזבו את מקום ההבראה. מעבל החיים שמהיל
לסונ: טביה והמחוסס העולה בלב היא "טאמנם רוחט הכל - כחוקי
הטבע הסבילים - אל ההסתגלות אל הטיכחה" (2). אולם מעבל חיים זה
בסרץ. איט הביף בקבוק ריק אל עבר הקיר, סוחר האריגים גתקף
באליסדס ואז ערב אחד פרצה הקריאה וליובה היטה הקרבן של הויכוח.
היא בגרדה בטערוניה והוטלכה מן המל. כאן מהחיל לרדם מסר
סילים. הכל צועקים ומאשימים איט את רעהו עד שמהערב הזקיף.
למרות ההאשמות ההדדיות ההרגסה של הסובלים היא של אחריות
הדדית: "לא בוחר אלא לומר רק ביחד רק ביחד" (3). גם חוסר הרצון
להבחט מן המבדל, שהוא למחלימים מבדל עוז, אוסיכי כל כך לטריי
המחבנה. מבטא דעה זו הוא פורץ הדין סאמרו: "מבדל זה מבדל זה
אין לי רצון לעזבו" (4).

1. אהרן אפלפלד/"בגיא הפורה", "בגובה הקר", עמוד 139.
2. אהרן אפלפלד/"בגיא הפורה", שם, עמוד 144.
3. אהרן אפלפלד/"בגיא הפורה", שם, עמוד 147.
4. אהרן אפלפלד/"בגיא הפורה", שם, עמוד 152.

כזכור לעיל בפרדים יושבי הבוקר אך במאמץ רב מן המחסה שלהם.
כמוהם גם חושבי הסנאטוריום במגדל לרמה בוסטים לבסוף את המקום
יחד "כשבת עתיק" (1).

שותפותם של "האבי המספר" איש הקארפטים, של ד"ר ספילמייסטר,
ד"ר טהלהאוז וגברת פלדרמאוז מיוחדת משאר השותפויות הכפופות
שהזכרנו לעיל היות והקשר האישי שביניהם הוא רופף ביותר וקיים
לגביהם גספיקט שלא מצאנו ביצירות דלעיל - געבושים לבניהם
טאלצו להשליכם אחר גוים.

עבור ה"אבי המספר" איש הקארפטים ושלוחת יהודי גרמניה ההסתגלות
לארץ החדשה היא קשה מאד ומלאה בקרבות, שתותפים המכלים בים
המלח, באלצים להקריב - שפת אבותיהם, עמדה כלכלית מבוססת ואקלים
אירופאי. תהליך המעבר עבורם מאירופה לישראל הוא כמו מעבר
לפלסטא אחרת "פעם הבחנה בהם פרשיות חיים שניתקו עצמן מגלגל
מזלות אחר כדי לבצע במקום אחר" (2).

ד"ר ספילמייסטר, ד"ר טהלהאוז וגברת פלדרמאוז באלצים
להסכים לשותפות ביניהם כיוון ששותפות כפופה זו היא שמגשרת על
פני ההיום שבין קארלסרוהה וירושלים. כאן בישראל אין את ההבטח
שבניבוחות של קרלסרוהה, אלא ההבטח שבחקירה, בזרימה ובאיסוף.
גברת פלדרמאוז "השקיעה עצמה באיסוף אבנים, איסוף שקדני הראוי
להתבונן" (3). ד"ר טהלהאוז עוסק בחסידות, תנועה וגורם יהודי
שליחות הגרמניה מעולם לא היה טיח וטיג עמו "מי שיער כי באחד
הימים יטב ד"ר טהלהאוז ויעסוק בספר החסידים אבוחיו ודאי שלא
סיערו זאת" (4).

1. אהרן אפלפלד/"בגיא הפורה", "בגובה הקר", עמוד 153.
2. אהרן אפלפלד/"כפור על הארץ", "על יד החוף", עמוד 133.
3. אהרן אפלפלד/"כפור על הארץ", שם, עמוד 130.
4. אהרן אפלפלד/"כפור על הארץ", שם, עמוד 134.

ד"ר טפילמייסער מחזיק במקרא ובבבבב. כל השלושה הם בעצם עקורים
 שהושלכו מקרקע ילדותם אל קרקע זרה ושם עליהם להקלט, להישמל
 תחילה חסרה סיכויים. אין זה מקרה שהסופר מפגיש את השלושה
 ואת "האבי המספר" דווקא ביום המוות כיון ש"רק כאן, מנוער מכל
 טרדות היום יכול אדם להצמיד עיביו אל איזה סוד, בצר מכוסה
 סלח וכדומה חפצים שיש המוות משירם בפליאה, משליכט אל החוץ,
 כדי שיחיו בצורתם החדשה, הפלוחה"⁽¹⁾. טוהא אירופה היא שמסתמלת
 כאן על-ידי ים המוות והאנשים שבאו לסבול בו הם אותם טורשים,
 בצרים או חפצים שהושלכו אל החוץ, במקרה זה ויץ יכדאל, כדי
 שיחיו בצורתם החדשה. על אף חיי ההווה ואולי בעמים, העבר
 וחוויותיו לא בטכחו. החוק, טבלחיצתו בורים הזכרונות, הוא
 הספה הגרמנית "צליל הספה שבה אחר, עורר בך מראות ילדות"⁽²⁾.
 אין שלוש יהודי גרמניה מסובלים להפסיק ולהרהר באותו אגם,
 טאח סימיו טחו הם ואבותיהם ואבות אבותיהם, למרות שאגם זה
 הסך להיות עבורם לים המוות והם - לטורשים ובצרים שטרדו ממנו.
 השלושה ובם ה"אבי המספר" כה זרים במקום וכה אובדים בציה.
 כל אחד מן הגבורים בא לים המלח על מנת להחרפה וכאן איט חט
 במחלחו של חברו "וביחד ביצבים"⁽³⁾. כיון שאבד לזם ביחם לאן
 יסובו? יטוב אל מקורו - אומר ד"ר טטהלהאוז" העוסק בחסידות.
 "יטוב אל בוראו - אומר ד"ר טפילמייסער" המעיין במקרא ובבבב⁽⁴⁾.

1. אהרן אפלפלד/"כסור על הארץ", "על יד החוף", עמוד 130.
2. אהרן אפלפלד/"כסור על הארץ" טט, עמוד 131.
3. אהרן אפלפלד/"כסור על הארץ", טט, עמוד 134.
4. אהרן אפלפלד/"כסור על הארץ", "בגובה הקר", עמוד 136.

אסירי הגזירה

באשר סתבובן הבורא להשמיד את סדום ועמורה, הערים החסאות, הוא מוציא את לוט ואת בנותיו ואומר לו "...המלט על בשרך אל הביט אחריך ואל העמוד בכל הכנר ההרה המלט פן הספה" (1). הר מוחסי או מפסס מסמס גם בספורי אפלפלד מקום מקלט לבדדסים, החלטים והשבואים חוטבים למצוא בהר מקלט, אך מתברר להם לבסוף שבמלך המלך כיוון שהעסק התגבר את ההר סומרו כמי בודד חסר הגנה, בוכמו ויצבוהו על ההר איגס אלא אטליה.

העברה טראומ בספור "פיצויים" חוזרת לעירה הוכבורג, שפרוטו "מבצר גבוה" ובלנדח בה בגלל זכרונות העבר ואבדן סמיותה. המעבר מן הסמיות לאי-השפיות של האומללה מהחיל אף הוא בגובהו "המעבר המכריע החל בגבהים" (2). פליטי הסואה חיים את מקומם המעבר בין הסואה לבין חיי היום יום בגובה הקר של מבדל לרמה.

בית היהומים הכללי של האחות סלפיבה הומס בספור "הבהירה" את מקומו של ההר. היהומים בחפסים לאטליה שבמקום זה יזכו להבנה מסבי העולם החיצוני, אך התפכחותם אינה מאחרת לבוא. גטים טובות באות לבור לעצמן ילדים לאימוץ והיהומים הוסכים לסחורה העוברת מידי לידי. שט הספור "הבהירה" אף הוא מטעה, עצם הברירה, החפוס והבהירה אין בהם חיוניות, אלא להסך, עלבון והספלה. הילדים אינם בבחינה בבי הסוהו של בית היהומים כפי שהקורא מדמר לנצמו, ואלא הם אסירי בית היהומים שהחופש בגזל מהם.

גם קימי ב"קימי" טבוחה בידי הטבזר. על ידי ירידתה למרהף מוטליה הילדה היחודית "מחפסים אותי קטרינה מסהירה אותי" - כזה לא היה לה טפק" (3).

1. בראשית, י"ח, י"ד.
2. אהרן אפלפלד/"עטן", "פיצויים", עמוד 28.
3. אהרן אפלפלד/"בגיא הסורה", "קימי", עמוד 57.

קטני יורדה למרחק אחד גיטא גבל מאידך גיטא סה לבו הסופר
 "החילום בגיא כפר" חגרו את החר בלי להדחיר פרצה⁽¹⁾. קטני היא
 חסרה כל סיכוי להמלט. המבצר סצריך היה להגן על הילדה הוסר
 לחימה לבית כלא שהכלואה בו בדובה למורה.
 ר' יטעיהו ב"צל הרים" יכול להגביה את החומות של ביתו
 הנצב על ההר ככל שיחפץ, אבל האריסים יושבי העסק בו יבואו
 לכלותו את הגזרה אספו לדחוף אולם לא לבמל כלי. אף לידוסלבסקי
 הפריץ אין כח לפצור בעד הכח המאסר.
 כליה היא גם בוולט של הצוענים טמיכניס את היהודים בטפור
 "מבצר". הם חיו בהר כיון ט"למטה אין הם אחזבים, האוכלוסיה
 רודפה, הסליטים כולאים רק החר בכון להצטיין⁽²⁾ ומלבד זאת
 "בשמיים אין מבוס"⁽³⁾. הודאנה שהמעמ לא ימלטו חיו רודפיחם
 גוברת והולכת ואילו החר בטאר אדים וקר.
 על ידי בידורם של גבוריו על הגבהים הסובים מדגים אפלמלד
 ביהר חוקף את כל כובד מסקלו של העבר וההשפעה שהוא מקריץ על
 ההורה.

1. אהרן אפלמלד/ "בגיא הפורה", "קטני", עמוד 56.
2. אהרן אפלמלד/ "בגיא הפורה", "מבצר", עמוד 75.
3. אהרן אפלמלד/ "בגיא הפורה", שם, עמוד 77.

04 079

ה.ק.ו.ו.ה

רבים מבניו כל אפלפלד טואפים להגיע אל הקדושה אך היא
בטח בנחיתה אידיאה. הסיפורים שהקדושה משמשה בהם מוטיב
"מלפדים על המהח טגין מה טגיתן להטיג ומה מלא גיתן להטיג,
בדורות שבהן איבד היהודי סטחו מצלמו הבעלה, אך לא אה גמיר
הפוטיו" (1). הקדושה יכולה להתבטא אצל אפלפלד באמפקים טובים.
הלל ברזל עמד על כך כבר בספרו "סיפורת עברית מיטאדליסטית"
כי אפלפלד יצר עילוי לשון בהסאילו מונחים ומוטגים של קדושה
לחזור חיי יום-יום. ביה כנסת איבדו אלא היכל, השורט פ'ל'א'
מופיע על כל בסיוחיו והן רב הסימנט ג'הטמאומ". פסקים רבות
מוצאים בספוריו וטוים למטורקים מ'דאליט כגון "יום ליום חביע
אימה" (2) על סטסל "יום ליגט יביע אומר" (3) ובמקום אחר ה'א
בומב "וכן היה אומר" (4) הלכות מן המחזור. הספורים המסוגגים
בעבר טלפגי השגחה מסופרים בלשון טבלקחה מן הקודם כי העבר
והגיבורים שחיו בעבר רחוק זה הם היחידים המסוגלים להגיע אל
העלמות ואל הקדושה. הספור "הדרך בין דרובנה לדרוביץ" הוא בין
הבולטים בקרב ספורים אלה. הטסה היא טפת יראים וחסידיים, והספור
כולו מופלח לדרגה קדושה טחלמה מן העולם.
הקדושה, אג כן, קהורה בקשר חזק עם העבר, עם אוניקטיים
מן העבר ומן החוויה היהודית. הספור "שוחט" משמש דוגמה טובה

-
1. הלל ברזל/"בוסחו של אהרן אפלפלד", גזית, כרך כ"ט, חוברת
ט-י"ג, עמוד 19.
 2. אהרן אפלפלד/"בקומה הקרקע", "החזוניה", עמוד 104.
 3. תהלים י"ט, ג.
 4. אהרן אפלפלד/"בקומה הקרקע", "העליה לקאזאנסק", עמוד 120.

להפיכת הקדושה של אפלפלד. היהודי בספור זה הוא אנונימי, בורה מסבבה מסוימת והאנונימיות היחידה שחשוב ליהודי זה הוא החלף, אנונימיות הקדושה היהודית. מטוס האסוציאציה של החלף מסבב הסופר גם לטון חכמים בספורו "אותו בומא - חכמים אמרו עליו 'יהמה כחלילים ויכח כמיהרים'"⁽¹⁾, הגבור גם כותן את להבו של החלף על פי כללי היהדות "הוא חלם שעה מזקנו והנטיפה לעבר החלף, השעה בחתכה"⁽²⁾, כלומר החלף כשר. אולם יש איזו פגימה קטנה בחלף - יש פגם בקדושה. פגם זה הוא השכחה. דבריו של הרבי מז'ירובקה עולים כנכחי העבר, הגבור סואף אל השלמותו "רוצה היה רק שהחלף יזוב ויזאח כפי שגראה ביום בו נכסר לידיה", הרב מז'ירובקה חבש כוונה... עד מאיבי רואה את החלף כלהבה איבי ראוי להקרא טוחס"⁽³⁾. אכן הגבור מגיע לקדושה הסופר, הבלתי פגומה, בסוף הספור. מטאטאו סומלאת, החלף כולו להבה "ביצוצות היו רוספים סמוכו אמיטלה בקיה, מעין אותו חלף של הרב מז'ירובקה שהיה מאיר מרחוק"⁽⁴⁾. הזכרון, אם כן, טביא את הגבור לסלב סבו הוא זוכה מן הקדושה והשלמות של אבותיו.

השלמות של העבר בהסכת בקדושה גם ברוסן "כאיטון המין". כאן מפגיש אפלפלד לאחר מותה את הדמות המרכזית מן העבר, הסבתא, עם הדמויות החלוטות וחסרות חוט תמידית של ההווה. הספר נפתח עם מותה של הסבתא במילים מן הקודם: "ויתרוסם ויתבטא ויתחדר". עם מותה של הסבתא הולך הכל ומתדרדר, והקדושה, כעור טחתה מדי פעם בהווה, חלפה ובעלטה. החגים הבאים למשפחה הסרי משמעות לחלוטין וכמובן חסרים קדושה בלתי. באופן אירוני דווקא המערכת

1. אחרון אפלפלד/ "בגיא הפורה", "טוחס", עמוד 39.

2. אחרון אפלפלד/ טח, טח, טח.

3. אחרון אפלפלד/ טח, טח, עמוד 40.

4. אחרון אפלפלד/ טח, טח, עמוד 42.

הבוצרים פארולה, היא היודת יתר אודות החגים מאשר בני הסטפתה.
 היא גם זו שביעה במילים את הסיפורי שחל לאחר מות הסבתא:
 "סבתא הייתה אשה גדולה, אשה קדושה אך כשהקדושה מסתלקת בעים
 השדים במקומה"⁽¹⁾. הקדושה הנותרת, העלובה במקצה, מהגלית
 בדמותם של הקרובים העירוביים אשר למרות עליבותם ועילבותם יש
 משום קודם ב"מאור הסילחם: "בבוקר בבוקר פורכים קרוביגו
 העירוביים את המסלה... קולותיהם הולכים ומפנימים כאילו לא
 היה בכוננתם להשפיע אלא לקלוט את אור הנזקק ולהתמסעו. האור
 גואה והם הולכים וקטנים. פניהם מעומפים בטליחות. לא צורם אדם
 להם... דומים הם עלי לשבט סבוון ססודותיו החבוונו עמו, ואף
 על פי כן איזו נערה"⁽²⁾. הגבורים, האב האם והילד, הסבורים
 כל אחד בעולמו שלו, אינם זוכים "וד לטוב ולהגיש אל המלכות
 - הם הולכים ואובדים בעולם עוין.

דמות הדיין או הרב הזקן המופיעה באחרים מן הסיפורים
 (בדומה לדמות הסבתא ב"כאיטון העין") היא דמות בעלת משקע של
 קדושה, שמצליחה להשפיע מאורה אף על האחרים כגון העקרות ההדריות
 הקטוחות הבאות אל בית הדיין רק לחודש ימים. הכהנים המורגבים
 מסובו של דוקטור טרוכובסקי ב"העור והכוחות" חסרים את עומק
 הקדושה של הדיין, ועל כן המקס שבו מצוטטות הבנים לפני פרסאמו
 הוא יותר מקס פגאני מאשר מקס שהקדושה כורה בו. דוקטור
 טרוכובסקי איבד בהן קדוש כשם שהדיין היה, כי קדושה זו חלפה
 ועברה מן העולם.

בספר "בהנבוכה 1946" וכן ב"1946" מופיעה הקדושה לא בדבר
 שחלף ללא טוב כי אם בהווה. המיבוס טבולד לזוג טרידל הוא קדוש
 - עיבץ השפאליה הגדולה והכחולה סבתא קדושה זו. עין זו עובדת
 בירוסה מדורי דורות. המוהל, טריד אחרון של כלי-קודש שנותר,

1. מארן אפלפלד/ "כאיטון העין", עמוד 51.

2. מארן אפלפלד/ סט, עמוד 67.

אִיבּוֹ מֵבִיעַ לַדְּרָגָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַחֵיצוֹן, שֶׁהַקְּדוּשָׁה עֲבָרָה אֵלָיו מִדִּוּרֹת קְדוּמִים. "הוּא הַחֲבוּבֵן בְּחִיגוֹק וְאִסְרוּ לֹא אֲנִי, לֹא אֲנִי, לֹא אֲנִי הָאִים הָרְאוּי - וְהַלֵּךְ" (1). אִם כֵּן יֵשׁ גַּם מִיָּמֶד שֶׁל קְדוּשָׁה בַּחוּץ, אֲבָל מִיָּמֶד זֶה קִיִּים רַק עַל יְדֵי גַם וְדוּקָא בְּדַמּוּת עִיבּוֹ שֶׁל הַחֵיצוֹן מֵאִיבּוֹ יוֹדֵעַ עַל מַהוּתוֹ מֵאִמָּה.

אֲחֵרִים מִסְּפֻרֵי שֶׁל אֶסְלֶמֶלֶד בּוֹטְאִים מַעֲמַד שֶׁל הַמַּעֲלָה בְּסִיּוּמָם. בַּעֲדֵי הַעֲלִילָה רְחוּקָה מִכָּל קְדוּשָׁה וְהַמַּעֲלָה רְחוּבִית, מַהֲלִית זֶה בְּאוֹפֶן מֵאִוְמִי דְּרוּקָא בְּסִיּוּם. בְּמַעֲמַד כֵּזֶה דּוֹכִים גְּבוּרֵי הַסֵּפֶר "בְּאֲדִבְהִיִּים, עֵיר בּוֹט" שֶׁמֶהֱם גִּשְׁלָה הַקְּדוּשָׁה עוֹד לִפְנֵי טַהֲיָה הַעֲלִילָה. הַגְּבוּרִים בַּחוּבִים בְּמַצִּיאוֹת טֶבֶה אֵין מְקוֹם לְקְדוּשָׁה, רַק כְּאִשֶּׁר הֵם בַּחוּבִים בַּהֲסָגָה וְחוֹסֵר הַתְּקוּהָ שֶׁכִּמְצָא בִּיבָר רַק אִזּוֹ יוֹצֵא הָרֵב הַזֶּקֶן מִטַּחְתּוֹרֹו. בְּאוֹתוֹ אוֹפֶן רַק כְּאִשֶּׁר הַגְּבוּרִים עוֹמְדִים עַל סֶף הַגְּדוּם לִפְנֵי עֲלוֹתָם עַל הַרְבֵּב מַחוּבִּילִם לְפֻלִּין רַק אִזּוֹ מַהֲלָה לְפִנּוּעַ מַעֲמַד שְׁמִימִי וְקְדוּשָׁה: "וְלִפְנֵי בְּמַקּוֹם הַטְּמִים וְאוֹר הַפְּצִיעַ מִחוּץ הָרָקִיעַ הַעֲלִיוֹן. וְהַעֲמֵק, כָּל הַדָּר, וְהַגְּבֻעוֹת הַמְּזוּרָה מִסְּכִיב בְּמֵלֶאךֶם מִן הַכֹּפֶץ, וְגַם הָאֵילָנוֹת הַגְּבוּרִים, הַרוֹעֲדִים, טַעֲמֵי מְרוּדִים בְּקֶצֶה הַמַּחֲבָה, כְּמוֹ בְּמֵי לְרוּחָה" (2). גַּם קִיִּים בְּמַחֲוֹר "קִיִּים" זֹכֶה לְמַעֲמַד זֶה כְּחַל קְדוּשָׁה מַעֲרָגָה עַל קִידוּשׁ הַטְּמִין "הֵיא הוֹבֵלָה דֶּרֶךְ הַטְּבִילִים הַצְּרִים אֶל מֵאֲחֹרֵי הַגְּדֵר, מֵה מוֹפְלָא בְּרֵאָה לֹה הַמַּעֲמַד, כְּרַחֲפָה בְּמִרְחִבִּים, עֲמָה לֹא הִיוּ אֱלֹהִים אֲנִשִּׁים. מִלֵּאכִים חֲבִקוֹ אֵה זִרְעוֹתֶיהָ. וְכִשְׁמַעְמָה הִירִיָּה עוֹד עֲטָדָה רִגֵּעַ כְּמַטְבָּאָה לְפִלֵּא הַגְּלוּי" (3).

הַאֲנָשִׁי - מוֹנֵה

לְעוֹמֵה הַקְּדוּשָׁה הַהוֹלָכָה וְנַעֲלָמָה עִם הַעֲבָר, הַחוּץ מִכִּיל מַצְבִּים שֶׁל חֲלוּל הַקְּדוּשָׁה וְאֶפִּילוֹ אֲנִשִּׁי-קְדוּשָׁה. הַגְּבוּרִים, שֶׁאֲבָדוּ מִכְּבָר אֵה מִיָּמֶד

1. אֲהָרֹן אֶסְלֶמֶלֶד/ "אֲדָבִי הַבְּחִיר", "בַּחֲבוּבָה 1946", עִמּוּד 107.
2. אֲהָרֹן אֶסְלֶמֶלֶד/ "בְּאֲדִבְהִיִּים עֵיר בּוֹט", עִמּוּד 103.
3. אֲהָרֹן אֶסְלֶמֶלֶד/ "בְּגִיָּה הַסּוּרָה", "קִיִּים", עִמּוּד 59.

הקודש שהיה שייך לאבותיהם, מהריסים בגד כל הקודש. בספור "חילופי סמרוה" דבר זה מהבטא בחלול יום הכפורים. "בערב יום הכפורים היו הסותפים מחלקים ביניהם את ההכבות. שמחה היה כונה ארבע הופסאות סרדיבים, שהי חלוח, חמוצים ופחים שכן. ברור היה קונה במוקד וודקה מזוקקה ובקבוקון של ברגדי שחור... ביום הכפורים לא היו יוצאים מן החדר. היו מסירים את הבגדים ואת הקססגים ולובסים את הפיז'מה המפוספסות ויטבים"⁽¹⁾. זהו הסיון לבריהה מן המציאות וחלול הקודש. הסותפים, שגראח להם כי ברחו ממעמד היום הקודש ומכלל ישראל, בעצם כולאים את עצמם כאסירים. הם לובסים בגדים מפוספסים כלאסירים ובסגורים מאחורי סורג ובריה - בחדר האפל. באותו אופן רביל גם גרוזמן ב"העור והכוחות" לחלל את הקודש ביום הכפורים. מכיון שהקודש קטור בכל מהומו לפבר, על כן גם הזכרון והנאמנות לזכרון אבות מהעספים באיצטלה של קדושה. כאשר מגיעה החבורה שיצאה מן הבוקר ב"אביב קר" למבזר, סוכן ברל להסליך את יחדוהו ללא ביד עפעף, עבד מקלט במבזר ללילה אחד ולהכריז "אני בוצרי". ההכחשותו של ברל לעברו חף אם באמרה ללא כוונה תחילה הרי טיט בה מחלול הקודש של כל גומם יהודים שהסתהרו בבוקרים וביערות בגלל יהדותם עליה ברופו חם וברצחו אחרים.

גם ברומן "כאיטון העין" יש ההתמסות של יהודי לגוי וחלול הקודש על ידי כך. האב, שאינו יכול עוד לעמוד בהוכחה טמנהרת גוכחותם של קרוביו, העירוביים, לובס איצטלה של גוי, ומתכחש לזכרון אבותיו ולקרוביו: "וברגע שדמה היה כי לא ירפו מאחבו עוד, לבס אבא את מכנסי הרכיבה, את מעיל העור, חגר למחציו את האקדה, ועמד בפחה וקראו הפמלקו"⁽²⁾.

1. אחרן אפלפלד/ "אדבי הבהר", "חילופי סמרוה", עמוד 55.

2. אחרן אפלפלד/ "כאיטון העין", עמוד 83.

ברם, כל זה אינו מובע את חסוך שבו על היהודי לעזוב את חורמו, הוא מגורש עם הרכוש היהודי שנותר לו - הספרים.

בספור האלגורי "במחסה האחרון" גענה הלול הקודם בסוג עונש המזכיר את המקורות הקדושים של היהדות. היהודי נקלע למבזר מוכן לקבל את דבריו של הכומר "המכחה והנאסנות... גמבעים כאן, בטלב ראסון מן המספס אל מלכות המספס"⁽¹⁾. היהודי מטלים את כך, הוא משהך פעולה בסחיטת המיץ, הוא מתוודה, הוא מסתגל כמעט במלכות למקום. העובש על בבירתו לא מאחר לבוא - הוא טוהה מן המיץ, ומטקה זה מביא לסופו. ההקבלה בין טחיה זו לבין טחיה הסוטה שנחשדה בבגידה מן המיטס הסאוררים ברורה. (הלל ברזל עומד על כך בספרו "סיפורה עבריה מיטאריאליסטיים").

ה. ח. ל.

לסוטה האבטי-קודם שבו הגבורים מחללים במודע את הקודם יטבח הוייה של חולין במורים בספורים אחרים. הסרחה של הקדושה מביאה בעקבותיה חולין. הגבורים תרים אחר הקדוש אך אין טיבה אל מה טחיה. אפילו בהגיעם בחזרה אל המקור טיבנם היא טיבה מאוחרת. ב"דור "הפזובה" מתוארת פיר לאחר עזיבה הרב, הרב עוזב בעל כורחו ומצטט כפיטתו ימנע בעדו טללכה. עזיבה הרב היא הסמלקות הקדושה והכח-ל-עט הקדושה מביאה בעקבותיה לא רק חולין אלא אף אימה. (רעיון רומה גיחן למצוא ברוסו "כאימון העין"). מלה זו - אימה - היא מלה החומס של הספור "הפזובה". האימה יורדת על העיר, אימה האוהיוה, אימה עולם-הבא, אימה התרחקותו של הרב, אימה הנצורה, אימה חבטים ואימה האור יורדים על אבטי העיר.

1. אחרון אפלסלד/"בגיא הפורה", "המחסה האחרון", עמוד 30.

הז' בדרמים מעיזים לבטא את האמת במילים "החגים מתקרבים
בטארתם בלא אלוקים" (1). כאשר מחליטים אנשי העיר להחזיר את
הקודש בדמותו של הרב כבר מאוחר מדי - הם יוצאים אל האחוזה אך
אינם חוזרים לעולם. העיר הופכה למקום שהחולין טולט בו
י' הימים הנוראים עברו בלא טאיש ידע מעברו, במסומנות רצו הנשים
לדעת את המועד, לא היה לוח בכל העיר (2).

הסיבה המאוחרת אל הקודש מופיעה גם בספור "העליה לקאצאבסק".
החיל המזוהר, גבור הספור, חוזר לעירו אך אינו מוצא את מקומו.
הוא טחפה אחר טפחו בעלם, ומתוך סיבירי דברים מתברר שזהו
הקדושה המבודה. הקטע המתאר את הגבור בבית הכנסת יש בו מסומ
מעמד של קדושה בוצרימו "ובטבת עמדה בבית הכנסת, איזו סירה
רעמה ב". הקצב שהיה בוקפ מתוך הכנסיה המבודה הדח ב", רצימי
לכרוע ברך, להטקיע את הרצפה תחתיו" (3). השנים בסיביר נחקו אותו
מן הקדושה היהודית, אך הוא כשהח אליה, גם תתחילן הבא להפריד
ממנו מביא לו צידה לדרך - סידור ומחילין. אפלפלד מביא בספור
זה תמונה סימלית של התיכום אחר האמיני והמקודש, המוחן, שאף
הוא רוצה להגיע לקאצאבסק, מקום בו ישב הרב הקדוש מספר
לסיביריאקו "אתה מביין... לפני הרבה שנים כשהייתי צעיר ורעב
כבר בא על עירבנו יצאתי וראיתי בחר וסברתי שזהו הבחר הנועד לי.
היה זה בחר רוחם בעוז. בשנים האחרונות צידלדל זרמו, לעיתים הכפור
מקפואו. איבני יודע, לפעמים עולה בי תכונה כי היה זה, איך
באחר, הקצה. לפני שנתיים הייתי אצל הרב וספרתי לו, טוב אליבן
אמר, מאז איני סעז לבוא אליו" (4).

1. אהרן אפלפלד/ "בקרבת הקדש", "העזובת", עמוד 101.
2. אהרן אפלפלד/ שם, שם, עמוד 106.
3. אהרן אפלפלד/ שם, "העליה לקאצאבסק", עמוד 113.
4. אהרן אפלפלד/ שם, שם, עמוד 119.

הגהר אצל אפלפלד מסמל את זרם החיים. חסון, שטף לבשר את חובבו מעברו ומהקדוש לו, סבר כי הגהר הגופה מסמל את החיים המיוערים לו. אך כאשר בוכה בטעמו ורצה לחזור אל צור מחבמו, אל הרב ואל הקדוש, סיבתו הייתה מאוחרת מדי. עצם העליה לקאנאגסק היא טיבה מאוחרת; בהגיע הסיביריאק לקאנאגסק, מקום מעברו לעבר טל הקדוש הוא מוצא כי את מקום הקדושה מססו החוליו. גבחון החוליו והדימוי, המזכיר אחדים מספוריו של ש"י עגנון ב"ספר המעשים", חותם את הסטרו "להבות בוקר ראיתי פחה, איש זקן יטב ליד הפולחן. שבי נרות דולקים ליד ספר פתוח. ידכתי זה בנו בכורו, אמרתי לו מי אני, מהיכן באתי. עתה אזניו כאפרכסת ועיניו גבהו, זיכר היה שהוא מבקש לקלוט מלה, אמרתי לו מי אני ומהיכן באתי. החמולה בחוץ הלכה ובחצמה. הוא בסת להרים קולו לומר לי משהו, להשתות איתי בחדרו. הגבאים עמדו ליד הדלת ולא הביחו לו להוציא מלה מפיו" (9). דומקה, גבורה הספור בשם זה, טואפה לחזור לעיר, הריח, הצטחים הירוקים והקליעה מעבירים אותה על דעתה. גם היא כסתה אל מסהו ללא שם ועל הקורא להסיק כי היא טואפה אל הסלט, הרוחבי והקדוש. כסיחה זו לקדושה, סאיבה זיהבה להטעה בולטה בספור "בגיה הפורה". האורה הו: לפוט אצל האכרה טוכה את מסתו וטוחה אצלח באורה חוליון במורה. הספור כולו רורי בצבע הצהוב, צבע הכילות והרעבון. אוחו צבע גם מנצבז בעיני הצלוב באיקוביון. בעוד האורה עומד לטקוס בחוליון בגיה האכרה מזכיר לו דווקא הצלוב את הקדוש. הוא יוצא בחיסוסים אחר הצייר האלמוני שחצביק קדושה במחולו. למרות שהוא עוזב את בית האכרה ויוצא לחפס אחר הקדוש והנעלו הוא מעלה חרס בידו כיוון שהצייר האלמוני חומק ואין להשיבו.

1. אהרן אפלפלד/ "בהומה הקרקע", "העליה לקאנאגסק", עמוד 130.

החולין המוחלט בא לידי ביטוי בדמות האברה, המסמלת אצל אפלפלד את הצורה החומרית ואת הארציות.

את הקדושה שבצורה מאיג אפלפלד כקדושה מעושה, מעושה ומזוימת. בציגיה של אסוזה השילוש נבנים סאומללוהם של קרבנות הרע בעולם. היהודים סמוכנים לחסות בצלו של הצלב, בחבשים להקדשה מלאה של עברם ולטמיעה מוחלטת בהווה למען הכנסיה ובגם אז המחסה טמעניקה להם הצורה אין בו יותר מאשר אחיזה עינים וטיה טפל. "כאן נדרשת המסירות הטלמח" אופרת הנזירה לסיטל המביא את גיטל לסיבזר בספור "על יד החוף"⁽¹⁾, ומן היהודי ב"מחסה האחרון" בחבשים "השכחה והבאסנות"⁽²⁾.

טבח היהודים באותו ספור נחמם בעיניו של אורח כומר כ"מפסי הקץ" ה'ות וכל הכוחות מכויזים מלחמה על שורט הרע קריז היהודים. בכך משחררה הצורה את הרוצחים טכוסט חטאיהם ונזותה הימר לרצח והטמד. הרושט טמקבלה קיטי המורות למרחף בספור "קיטי" הוא טמפרינה מסחירה אותה מעין החיילים, אך אין המרחף מקלט כי אם בור אסירים טמטבו חלקה הילדה היהודית למוות. הכומר בספור "הבחירה" טציג את היחומים בדרשת יוס ראטון טלו, כבצי האלוקים: "נוח לבו להיות מופקדים לחסדו ולחסד בחירהו טהרי לטוב בבחירה"⁽³⁾. האמנט לטובה היא הבחירה? והרי המציאות הענומה טופחה על טביהם של הטסכנים - נטים טונזה ומסונזה באות לביח היחומים ונזחרות לעצמן מן הילדים כאילו היו טחורה העוברת מיד אל יד. הספה לחוד ומעטים לחוד. אפילו אנדריקו אינו טוצה טנוחה וספוק בטבזר ב"טסעוהיו של אנדריקו". הוא חולף לבקט את קברו של הקדוש דאלנס ומוצא את היהודים. רק עט מציאה היהודים טטיג אנדריקו את

1. אחרן אפלפלד/עטן, "על יד החוף", עמוד 177.

2. אחרן אפלפלד/בביא הפורה, "המחסה האחרון", עמוד 30.

3. אחרן אפלפלד/כפור על הארץ, "הבחירה", עמוד 83.

המבונה הכפסית טחמט, אטימותה של הנזירה יוהנה בספור "פיצויים" באשר לסרובת של היהודים להתקלח מיצבה את הקרירות והוסר ההננה של בציביו של יסו, שרואים בכל קטר מצדם אל "רוצחי-האל" מעשה של טובה וגזילות חסדים. האהבה היחידה שזוכה לה הילד האילם במבצר בספור "באבן" היא דווקא מן הפטלים הטילמים שהוא קורא להם "אבי" ו"אמי" ולא מן הנזירות או הביטורף.

סמל הבצרות האפלפלד מרבה להשתמש בו הוא פעמוני הכנסיות והמנזרים. יחסו של אפלפלד לסמל זה הוא טלילי ביותר, אין אפלפלד רואה בפטל זה קול קורא להתכנסות להפלה בצבור, אלא יש בצלצולם של הפעמונים אורח מבט שלבני היהודים הוא מבט רעוה. בספורים כגון "פיצויים", "אביב קר" ו"על יד החוף" מזהירים צלצולי הפעמונים ומרמזים על אסון קרב. ב"פיצויים" - אבוד טפיוחה של גברה טראומט, ב"אביב קר" - פרוד, ב"על יד החוף" - גטיטת של גיטל ופרדה מסכה. בספור "טוחט" קובעים צלצולי הפעמונים את הזמן לרצח הטוחט ואולי יהודים אחרים. אין בצלצול הפעמונים קריאה לקטר שבין אדם למקום, אלא קריאה לזאב טבגוי לשלוח ידו ולהרוג ולהטמיד את היהודי. כפי אפלפלד מציג את הדברים מכריזים הפעמונים על הגוי הטלים בפולט, החולך בסרירות לבו, המפעלם ממלכות הסמים ומורד בה.

יחסו הכללי אורח של אפלפלד לבצרות מסתבה כאשר מדובר בצלצוב עצמו. ראינו לעיל שדווקא הצלוב מזכיר את הקדוש. הוא פעור ומדרבן את האורה בספור "בגיא הפורח" להחנך מן החומרים והארציות סטצת בבית האכרה, לצאת בעקבות הצייר ואגב כך להנצל מן החטא. האיקונין הוא האוביקט הרוחני היחיד בביתה של האכרה. ניצוץ הפיוס בעיביו של הצלוב מפיכ את דעתה של קיטי ומבטח אותה. יחסו החיובי של אפלפלד לדמוהו של יסו בא לידי ביטוי גם בחלומה של סטלה בגובלה "1946". סה מהואר יסו כילד יפה להפליא ואין

להתעלם מן ההטוואה שפורר הסופר בין מיבוקם של הזוג פרידל,
סמל הקדושה היהודי בהווה לבין "הילד הקדוש" יסו סמל
הקדושה הנוצרי בעבר.

הקדוש בטאר בבחיבה דבר שאין להסיבו, מוטב שחולל על ידי
הכנסיה הנוצרית ומוטב שזמנו בעבר, במור שבזה הוא רודף את
הגבורים בהווה ודוחסם לצאת בחפזים אחר הקדושה והעבר. ברוב
המקרים מובילים חפזיהם של אותם יחידים לקראת כולו וטיבתם
הינה שיבה מאחור.

פרק ה'

(1)
"באדנהיים, עיר נופש"

מיטאמורפוסיס של עיר נופש

עלילת הספור מרחיבה בעיר בופש אוסטרית מיטוסית בעלת
בנטיה נמרית, בהים לבנים במוכים ומטופחים בחור ים של ירק.
לעיר הבופש הזו מגיעים חבריאים המתאכסנים בבית המלון
המקומי. הקורא מתרשם שלפחות חלק מן הגוששים באים הנה כדי
סנה בסנה. במקום נוסד להעריך פסטיבל בצליל ובמלל והכל
סמחים לקראת אירוע זה. האמנים מגיעים אף הם אם כי לא כולם,
דבר הגורם סברון-לב לאמרגן.

עד לפרק השמי כל היצירה אין שום דבר יוצא דופן בהתנהגותם
של בני המקום, האורחים, הנבנים או הרשויות המקומיות. עד לפרק
הנ"ל אין הקורא חושד בשום דבר בלתי רגיל להיסך, הציור
שמהלך לעיניו הוא מלא חיים ואילולי הערות על חולי ומורם
ניהן היה לומר שהמסובה סמם אידילי ח.

בפרק השמי מופיעה מודעה צנועה בלוח המודעות ובאסר בה
שעל כל האזרחים היהודים להרשם במחלקה הסניטרית לא יאוחר מסוף
החודש. כאן מתחילה העלילה להכנס להילוך גבוה ומסתגר סגבורי
העלילה הם יהודים או צאצאי יהודים וכולם גרסמים כנדרש באותה
מחלקה סניטרית, שבמחנה מורגס יותר ויותר בעלילה, אם כי
בטארם עד לסוף העלילה ברקע האחורי שלה.
לקראת סיומו של פרק י"א מוצג מחסול בספר העיר. אין יוצא
ואין בא.

האטמוספירה בעכירת דחוסה ומתוחה יותר ויותר ותאבטים

מרגישים שהם בחושים למעשה בחסר. אם במחילה העלילה בסר האורחים
להלות את קולר הלחץ שבו בחבו בצווארם של ה"אוסטיוודן" הרי
מבמהלכה מבינים הכל שאין מסט בטענה זו ויהודי המזרח והמערב
חבר יחד לשאת את הגרוש לפולין, למזרח.

הנוריות של העלילה

אחרון אסלפלד מזמן את גבוריו לעיר גוסט ומטבון אותם במלון
ועוד בטרם בודד אותם מן העולם החיצוני מנחילה ריטמית על ידי
הצבה מחסום במער העיר כבר בודד אותם על ידי כך שרבו יחד יהודים
או צאצאי-יהודים.

מכניקה זו של גביה שלילה ידועה לנו גם מספרו של אלבר קאמ
"הדבר" אשר גם בו מנמק הסופר את גבוריו מן העולם החיצוני על
מנב לראות ולבדוק את ההנהגותם בחסר. הסופר עצמו עומד מחוץ
לעלילה ואף-על-פי שהוא יודע-כל איבנו רוסז במחילה העלילה על
העומד להתחולל בסיומה.

הומאס מאן, שהשגתו על א. אסלפלד אינה מוטלת בספק, עוד
מרחיב את היריעה של המכניקה הזדוזה בספרו ⁽¹⁾ The Magic Mountain
("הר הקסמים"). "הר הקסמים" הוא סמוריום לחולי טפס (T.B.)
בסוין והמקום הוא כפי שכותב המחבר: ...charmed circle of isolation and
invalidation, המקום מכונה גם הר הקסמים לאו דווקא
בגלל המרפא, שהחולים זוכים בו אלא בגלל המיטאמורפוזיס שמתחוללת
בהנסיים.

עצם הניתוק של האדם קאסטורפ, של קלרדיאה כוטה, של סמברייני
ואחרים ועובדת היותם bei uns hier oben (אצלנו כאן למעלה)
לעומת שאר העולם המצויים ב-flatland כבר מחוללת סיפורי
בנפשות המועלות. הגבור במצא במקום הזה שכל המעלות והחסרונות
שבו בולטים יותר והוא עושה מעשים מעולים לא היה מעיז לעשות

1. Thomas Mann / The Magic Mountain, Vintage books, New York

בחייו הרגילים כדוגמת הגיבור הראשי של הרומן המהנדס הצעיר
האגס קאספורס שמביע את אהבתו למאדאם סוטה (Chauchat).
הוא מצליח לעשות זאת בגלל שמי סיבותיו (א) בגלל הבידוד שלו
כל המבראים במצבים (ו-ב) בגלל שהמהנדס הניסן אומר את הדברים
בצרמחית, שאיננה שפה אמו.

גם ב"באדנהיים", עיר גופט" בגלל הבידוד וההסגר שהגלים לבו
מעלותיהם וחסרונותיהם של הגיבורים מייחבן ולא היינו מורפים
להם אילמלא ההסגר.

בשמי היצירות קיימת "העלאה" (Steigerung) של הגיבורים
כחוצאה של הביתוק מן העולם החיצוני. הפחלות של הגיבורים משמרות
בשמי היצירות "ירידה לצורך עליה". אבטי באדנהיים נחשבים לחולים
בכל היותם יהודים הם גנועים ב"מביטה יהודים" (1) וכמו כן ב"הר
הקסמים" הגיבורים הם חולי שחפת. החולים ב"באדנהיים עיר גופט"
וב"הר הקסמים" הם חוצר של עולם חולה.

ה. מיסגט גופט של שמי היצירות היא שטחיהן יצירות
סימבוליות היות ודמויותיהן הן דמויות מיצגות, שהיו יכולות
למסוס מקום בכל מקום ובכל זמן ולכל עם.
לעלילה שבי סוגי רקעו רקע קדמי ורקע אחורי. ברקע הקדמי
הנולד והבלוי לעיבי הקורא מהבועים הגיבורים כמטוטלה מבחינת
רגשותיהם ויחסיהם ההדדיים.

ברקע האחורי של העלילה מצויה אותה "פחלקה סביטריה" המושכת
בחוסים האמוציונאליים, הכלכליים והחברתיים הסביעים את גיבוריבו
בנתיאסרון מריובטות.

העלילה מהחילה כאידיליה - גוף מרהיב עין וגופסטים עליזים
ומפלה על הדעה את טחיתה הפחזה "וילחלם-טל" לפרידריך טילר.
כמו שם אף כאן אין הגבורים מעלים על דעתם את תפומי להמחולל
בשמי היצירות זהו טקס שלפני הסערה, אך כל זאת רק בפחה העלילה.

1. "באדנהיים, עיר גופט", עמוד 53.

האטמוספירה בעלילהו נעה מהרגש רוחה וסלוח להרגשה
לחץ וחטט מסבי הבלתי-כודע. האטמוספירה של העלילה הוא
כאשר גבוריו מובלים למחנה הרכב בלוי שוטרים חמושים.
כאשר הגיבורים כבר ניצבים במחנה הרכב "סעיה" אולם הסופר
מבחינה רוחנית ובורט לחם לקאטארסיס ואז טב וטסיחם ארצה
ומסייע למציאות.

הרעם הקומי - גבורי העלילה

מחלת של הגבורים

"ז'אן פוקמו אמר עלומבנה, כי בה "כל דבר שאינו ברובע מ".
הוא בחזקה אסונה דקוראטיבית בלבד". הדברים הללו יפים לכל
האסונות "האסונה" פה איננה אסונה דתית דוקא, או איננה ה"
מקוראים עתה חור שיגרה לשונית בשם "האסונה באדם".
האסונה של האמן (אל המספר, במקרה שלבו) צריכה להיות אסונה
בקטגוריה-בפרד בין המלה הנכבדה לבין המסמעות המהגלפת בשלה
הזאת" (1).

אחרון אפלפלד הוא בעל אסונה כזו. כאשר הוא מסתמם בשלה "מחלה"
יש לשלה זו מסמעות כפולה: המסמעות המילולית של "מחלה" (דיכטציה)
ומסמעות סמבית (דיכטציה). אפלפלד, לא זו בלבד שבאמין בעצמו
בקטגוריה-בפרד שבין המלה "מחלה" לבין המסמעות הכפולה שלה,
אלא מצליח לצמוע אף בקורא את אסונתו הזו.
אף טענתו של ברטון טקד ב"אנחנו רק עייפים" שעל פיה "קיימות
שלוש חוריות יכוד לכל סיפורי "עשן" קשרי האבטים אל העבר,
חרדתם בשבי העמיד וחיייהם החולציים בהווה", תקפה גם ברטון
שלפניו אף-על-פי שהוא רומן של טרום-טראה. העבר לגביהם אינו
בהכרח שלילי, היות וזהו ספור של טרום-טראה, אך אין ספק שהחור
של רבים מהם הוא חולצו של פי המסמעות המילולית והוא חולצו לגבי
הכל על פי המסמעות המיטבית. אין גם טפק שחם מלאי חרדה וספק
באשר להחיד.

מיד עם מהיחח העלילה אנו מובטים במרודה, אמתו החולצית של
סרטיין, בעל בית המרקחה. היא טרואה את הצופטים הראשונים טמביעים
להבדחה ובעיניהם "בדמה היו כאילו לא היו הצופטים המוכרים אלא
חולים שבאו אל הסנטוריום" (2).

1. לאה גולדברג/ "אסונות הסיפור", ספריה הפועל ה, עמוד 177.
2. אהרן אפלפלד/ "באדנהיים, עיר בופט", עמוד 8.

חוליה של טרודה מחדד את מנסה וכח הראיה שלה בעטה
למיטאריאליסטי ועל כן היא רואה דברים אשר בעלת אינו מסוגל
לראות. כאשר היא טואלתו "מיהו האיש החולך לצדה של גברת
צאוברבליס האין זה אחיה" (1) עונה בעלתו "לא יקירתי אחיה מה,
לפני שנים מה" (2).

חקורא טואל את עצמו מיהו אותו "איש גבוה" שהולך את גברת
צאוברבליס האמנם היה זה אחיה המה אשר טרודה הצליחה לראותו
ובעלה הבריא לא הצליח?

נביא דוגמא למצב דומה מן הקובץ "עשן". בספור "בסיון רציני" (3)
מחאר אפלפלד את הדברים הבאים: "בערב פסע צימר לאיטו ברחוב
פוגל רחוב פוגל עמד מבולח מאד ודמותו של דרימר (המה!)
בסתמחה אל צימר כחלך כשהוא טקוע בערפילים של הערב ובחנה סמט
הרוא המערבית" (3).

המבנה מיטאריאליסטי זה של החי והמה המחלבים יחד חוזרת,
בספור בעלילה שלטונינו. גם ב"בסיון רציני" וגם כאן מבקש הסופר
לרמוז על הבאמר ספורטות למלך טואל על-ידי טמואל, הנביא המה
כאמר רוחו של האחרון סועלים באובו... ומחר אחת ובביר עטי... (4)
אלא שב"בסיון רציני" הסופר הוא שחוצה את העמיד לקרות ובעלילה
טרודה היא שבחנה, בכוסר זה עקב מחלחה.

-
1. "בחדנהיים, עיר גופט", עמוד 10.
 2. ט, עמוד 10.
 3. אחרון אפלפלד/ "עשן", הוצאת י. מרכוס, ירושלים, עמוד 108.
 4. טמואל א', ב"ח, י"ט.

במקום אחר מסביר לנו הסופר מדוע קסמו סבי החאומים קוראי רילקת לדוקטור פאפנהיים. הוא: "...הם מיד כי בקולם רוחם מלודיה חולה..."⁽¹⁾ זמן קצר לאחר בואם של החאומים מהבשר האמריגן כיו "טובלנאום חלה ולא יופיע במועד"⁽²⁾.

בדוגמאות שבאנו לעיל הסוכה "מחלה" מובן לנו על פי מסמעותו המילודיה אך גראה מיד האפלפלד משתמש בסוכה "מחלה" גם על-פי מסמעות הלואי שלו.

"האנשים הלכו ובחורדו זה אל זה כאילו משיחים היו במחלה יסבה טענה טוב אין טעם להסתיר אותה והמגובות סובות היו גמרה ובוטח"⁽³⁾. כאן ההתוודעות של האנשים היא התוודעות של יהודי ליהודי. היהדות בהפסח כאן כמחלה שהתוודעים בגופים בה. אין זו מחלה גוף או מחלה גפס אלא בסוי אגטי-יהודי של סליוה, שאם גפס ובוז כלמי היהדות והיהודים שהיהודים היו המיד מודעים לו ועל כן ההתוודעות של איס לרעהו מתוארת כטיחה על מחלה יסבה. סבי המיטורים הדבוסטיבי והקובוסטיבי בפגמים באשר אותו רב-סרן פוגס בדוקטור פאפנהיים ושואל מדוע טבור בית הדואר, דוקטור פאפנהיים מטיב כי הפיר בחובה בחסגר.

"אינני מבין, אמר הרב סרן, יש כאן מביספה"

"מביספה יהודית".

"כלום מבקש אתה להלל בי".

"אין/זו מהחלה, הביספה לבחח"⁽⁴⁾.

באשר הרב סרן שואל על המצאותה של מגפה הוא מתכוון למסמעות המילודיה של המחלה ואילו דוקטור פאפנהיים עונה לו במיטור של מסמעות הלואי. עקב החשבה שקבל במיטור הקובוסטיבי רובז אותו רב סרן ושואל אם הדוקטור פאפנהיים מבקש להלל בו ואכן אין זו

1. "באדנהיים, פיר בופט", עמוד 18.

2. שם, עמוד 19.

3. שם, עמוד 20.

4. שם, עמוד 53.

מהחלה. כשם שלא היו בוחנים לבוא העיר בגופה במחלה-גוף מדבקת ("הדבר"/א. קאמי) כך אין בוחנים לבוא מן העיר ליהודים עצמם מהומה ברדף למהומה של מחלה או מגיפה בעיניהם של הגרמנים והאוסטרים. מבחינה אומנותית, בהסתמך באותו מובח כמוכח דו-ערכי, יוצר אהרן אפלפלד "טיהוי" בהכנה הקורא, המכריחו להוסיף ולקרא עד שהתעלומה המסתערת מסביב את עצמה.

המורה בהחנהגותם של גבורי העלילה

בני באדנהיים ואורחיה מקועים בעיסקיהם ובחברותם מהחילה העלילה ועד להופעתה של המודעה בדבר ריטום כל האזרחים כחם יהודים במחלקה הסבירית, עד לאותו רגע שהחבטים המארחים והאורחים נפגיבי דיומא, טאכט מיהדים אותם מכל עיר גוסט אחרת, כך טקייטת איסור מרדיתם במהלך העלילה וטיגריתות מוצמדות במאורעות, המכחים את עירבונם של הקורא, אותה מודעה כאילו הטילה מצח בקרב האורחים ובני-המקום. החבובות הן מידיות וסובטביות, לא רק חבובות של גאות ובוסת, אלא גם חבובות של הסהיגות והרבה סארקאזה. הקבוצה ההומטובנית של האורחים והמארחים מתחלקת בעקבות אותה מודעת ריטום של כל האזרחים כחם יהודים לטלוט קבוצות טלכל אחת מהן יחס טובה לענין היהדות בכלל ולריטום כיהודים בפרט. טלוט הקבוצות הן: במטגוריה תראטובה, האנטים הגאים ביהדותם והם ליאון ספיצקי, הנגן מפולין, גברת צהוברנליס, החולה מן הסנטוריום והאמרגן דוקטור סאפנהיים. מיד עם הופעת המודעת המטפילה בדבר ריטום היהודים במחלקה הסבירית תגובתם של ספיצקי וסאפנהיים היא סובטבית: "אני אמר ספיצקי, כשם".

"ואני, אמר סאפנהיים, 'כלום רוצה הוא לטלוט מסבי את יהדותי' (1).

עצם טאלתו של סאפנהיים מצביעה על גאונותו ביהדותו. אף גברת צהוברנליס אינה מחכיטת ביהדותה אם כי תגובתה אינה מחירה וסובטבית כמו של האמרגן והנגן.

1. "באדנהיים, עיר גוסט", עמוד 19.

בקטגוריה השנייה, האנשים שווי הנפש שהם, אפשר לומר, אפילו פאסיביים במידה רבה. על קבוצה זו ביטויים רוב רובם אל טאר גבורי העלילה ביניהם דוקטור סוץ אשר סמיצקי מודיע לו שעליו להרשם ובוקט לסוץ סרקסטיה: "עליך להירשם. לא סמעת, על פי החקירות של המחלקה הסביטרית. מחלקה יפה, מחלקה ממלחית, מחלקה שסמכויותיה הורחבו בחדשים האחרונים, מחלקה מכובדת זו טבקט את דוקטור סוץ בכל לשון של בקשה להירשם"⁽¹⁾. לדוקטור סוץ אין טום סוץ (מחסה, הצלה) ועליו להרשם.

גם אחר גבן שמועון: "חרי אבו אורתיים, לא כן, האם גם עלינו להירשם"⁽²⁾, אך הוא בכלל בין שווי הנפש וכן הסבחה, שמעודה הטבילה של הוריו מצויה בכיסו, אך אין בכוחה להצילו מן הרישום. דוקטור טאפנהיים מעמידו על מקומו הנכון:-

"יכול היא, את רצונו בכך, להצטרף אל המסדר היהודי, מסדר באה בהחלט", אשר מאפנהיים.

"איבני מאיין ברליגיה".

"יכול הוא, את רצונו, להיות יהודי בלא רליגיה".

"מי קבע זאת, המחלקה הסביטרית"⁽³⁾.

אכן המחלקה הסביטרית אינה מתחשבת ברליגיה. הדבר מקובע עבורה

הוא האם הטיט הוא באצא יהודים או לא.

בקטגוריה הסליטית, המהנכרים ליהודים וחפנסים לברוח מסבה.

בציגיה של קבוצה זו הם פרופסור מוסהולט החסטוריון אשר פחקיף

מוטבים כסו "אמנוה יהודית" ו"חרבנה יהודית".

דוקטור לבגמן, שרואה עצמו מזרח אוסטרי כל עוד הוא חי ובאשר

לאוסטרידן הוא מועון "...אח יהודי פולין צריך לסלוח למולין

הם באים לארצם"⁽⁴⁾ ואשר דבריו ל"נסיכה": "מחר אני יוצא מכאן"⁽⁵⁾

1. "במדנהיים, עיר בוסט", עמוד 21.

2. שם, שם.

3. שם, עמוד 28.

4. שם, עמוד 36.

5. שם, שם.

הם פטאלה שלא חסומם לצפרו.

ארסיה לא פחות ממנו היא הנסיכה מילבויס, שבוהבה מכתבים ארוכים ועקרים על ה"אויסמיון" שהשלמו על באזבהיים וכזהמיט כל פיסת הרבות" (1).

אם בהחילה העלילה היתה באזבהיים פיר בופט ואנשים יצאו לטיל בסביבה וגיערות, הרי שבחמשך מויל ההסגר על העיר וככל סמקרב הכוף מהרכזים החיים יומר ויומר בבית הטלון, שאף בו פסקו להגיש ארוחות ואנשים עומדים בחור ליד האטבב לעבל את מרוחה הצהריים, ומה בריסס ולחם יבט. האוירה הוסכה בהורגה מאוירה בופט ומרגרע לאוירה מחבה הסגר, שבו הלחץ הפיזי מצטרף ללחץ הרוחני. כאן מגיעה העלילה לאבטי-קליימקס שלה כאשר "לפתע הופיע ברחוב הרב הזקן" (2). עד כה לא היה בו צורך ביון טאבטיס התעלמו מיהדותם, אך ברוב הסתדלוחה כל המחלקה הטבטריים נחטיבה את היהודים ליהדות טוב בצ' וטויזיע הסנחיג טילך עם עטו בגולה. יהודים בעלי מקצועות טובים טואלים טאלות על הסקוה החדש. האם השולט לזם הפנסיה גם שם, הגם יוכלו להמשיך לבגון גם במולין וחאם יוכלו להרצות במוסדות האקדמיים שם. הכל מקבלים הטובות מרגיעות. בהינתן האות ביצבים כל גבוריגו בטויות (דוק"ר לבגמן זמר בטורה לעצמו - הוא לא יתערב עם ה"אויסמיון").

כאשר מגיעים האנשים ומלויחם לחאבה הרכבה הם עדים להתרחשות מוקליטטיה כאשר השמים נפקחים ואור טפציע טחוך חרקים העליון וכל הארץ בהבית מן השפע הסמיטי. לגבוריגו וכן לקורא גורמת הופעה זו שלא מעלמא-הדין להעלאה וליקטארטיס. אחרי ההגיטיס הללו הגיעו לספל שלא ידעו כמוהו, בוקט הסופר בטכטיס ספרותי זה, טגורם להרגשה רוחה בקרב הגולים, אך לא לזמן רב. המרומסוה הרוח והזיכור הופעלו כאן על ידי הסופר רק על טבה להטיל את הגיבורים

1. "באזבהיים, פיר בופט", עמוד 59.

2. שם, עמוד 72.

לביטוי עמוקתא בחכמה עזה. הם "בספרו בקלוג בברעיני חסא" (1) להור
ארכא קרובות המסא המדעית.

הרע האחר - המחלקה הספרות

מ.ה. אברהם בספרו A Glossary of Literary Terms כותב חסא המונח
The contrary figure is Understatement, אמ הדברים הנאימו-
understatement, which deliberately represents something as
much less in magnitude or importance than it really is. (2)

בעלילה סלפניו סתמם אפלול בסממן ספרותי זה ככל שהדברים
נורעים למחלקה הספרותית. אם נפסוק אחר פעולותיה של מחלקה זו
נבליה שחיא מנסה טלא להתבלט בפעולותיה. המחלקה נבנסה לעלילה
להדגותה ומעורבותה גדלה וחולכת עם ההתחלה העלילה עד אשר בסופו
של דבר כותב מורגס בכל החומי החייב.

בבר בהחילה העלילה אנו קוראים ש"שני סקחכ עברו בסממא ובדקו
אח זרימה הביוט כצינורות" (3), אנו סתחסיים למסוק זה כפי
סמחסיים לכל הספוקים החיאוריים שקדמו לו. אטגם אין המחלקה
סוזכרה בסמורס, אך ברור לנו ששני הסקחים טעיסוקם בבדיקה חזרימה
בביוט הם אפלם אנטי המחלקה הספרותית. בחכאך כבר סוזכרה המחלקה
בססו "בטעה עטר בקרוב הופיע סקה סתמחלקה הספרותית ובקס לבדוק
אח הסקום. סקה שאל טרטיס סוזריס הבעלות, אם קיבלו בירוסה, מטי
ומטי נקבה מה סוויה של החכונה. סרמין, סומח, ספיר כי הכל סויד
ועבר דסאינסקציה יסודית. ססקיד טלף אח סמסר סתמקסל ומדד. לא
הנבצל, לא הודה, וסנח יסר על הרחוב" (4).

מה סויד הדבר סתמקה הספרותי סוטל כאלוה סכלל אינן נוריעות
לסניסציה.

אחרי סהורחבו סמכיוותיה של המחלקה הספרותית (סרק ג') ואבסטיח
סיתסיים על סני ספיר ועורכיים אח סקירוריהם סתחילה מעורבותה

1. "באדפטיים, עיר נופט", עמוד 103.

2. עמוד 75.

3. עמוד 7.

4. עמוד 12.

הגדלה והולכת של המחלקה באי העיר לעורר דאגה בקרב המארחים ובאי-בית המלון מה גם, שלא ידוע מה בעצם חוקרת המחלקה הזו ("מה רוצים מאחורי") (1).

בעינינו וחקירות האלה מתחילות לפרוץ מופעה. חלקן על מספר סנימארי ו"אחרים סברו שישכן שאין זו אלא מחלקה מס-הכנסה שנחשבה הפעם בדמות המחלקה הסניטרית" (2).

מכאן זה ואילך מבינה המחלקה הסניטרית את גבורי העלילה כאילו היו היאסרון גרובסות.

מרכז הכובד של העלילה היא "מודעה צנועה" במסמכת המחלקה הסניטרית ואחר באמר בחו "כי כל האזרחים שהם יהודים חייבים להירשם במחלקה הסניטרית לא יאוחר מסוף החודש" (3).

המודעה הזו מעוררת סערה בקרב באי באדנהיים לגבי השאלה "מי הוא יהודי"? אפלפלד מסיל את השאלה הזו לחלל באדנהיים בגלל שהי סיבות (א) סיבה אמנותית, (ב) סיבה הגותית, כאשר לסיבה האמנותית הוא עונה זאת היות והאזרחים ואף הקורא מוכנים להור אורח מבוטלוגיה מרדיתם והבה השאלה הזו אוחזת בצוארים ומסלמלם אותם טלילה כמסערת את כל הסובוטוגיות וההרדמה טאחזו להם, סז הסיבה ההגותית אפלפלד רוצה לבחון את הגובתם אל האנשים ולהראות לבו שאין זה מכנה כלל מה שהם חושבים ולמה שהם טואפים. יהודי אינו יכול לברוח סיחדותו אפילו אם הוא אורח בטקוט, אחרת אופסרי או סחוריו בטבלו לגבורה. כשם שסמן יצוף הסיד על פני הסיים כן סצוף יהדותו של היהודי על פני כל מסווה או התחטקות אחרת שלו.

על יחסי האזרחים בינם לבין עצמם עמדנו בפרק הקודם, מכל מקום "במחלקה הסניטרית בערכות החקירות בשקט, זהו ענה המרכז ומסמכת חזה מסמכסית החומים במחלקה הסניטרית יודעים ענה הכל" (4).

1. "באדנהיים, עיר גוסט", עמוד 54.
2. טט, עמוד 14.
3. טט, עמוד 19.
4. טט, עמוד 31.

למחלקה הסבירטריה ים אופי יצוגי. היצוגיות שלה בולטת יותר מכל
יסוד סימלוגי אחר ביצירתה. היא מעלה אסוציאטיבית את המחלקה לטפול
ביהודים של הגנ. פו 4 IVB זו המחלקה האחראית לגרוש והסמדה
היהודים. המחלקה הסבירטריה "מטהרת" את באדנהיים מיהודים ומתרבות
יהודים כחם פעסיה זאת אומה המחלקה של הגסטפו. גם המחלקה
הסבירטריה כמו המחלקה הנ"ל מבטלת את יבוצתם החופשית של היהודים
ראשית על-ידי ביצוע בביטאות וערים שיהיו להם, השלב האחרון -
הגרוש למחנות העבודה והמוות במזרח, על סמך "להתייבב חודש" שפרסו
בלקסיקון של הנאצים היה "הסמדה", מופיע גם בעלילה שלפנינו.
מסלול מנאר את העידוד של המחלקה הסבירטריה להתייבבות בסולין הוך
סאקאזם מרו - "המחלקה הסבירטריה דומה עמה למשרד היירות מקומם
כדומה: 'העבודה היא חייבו' האויר בסולין זה יומי, שום על הויסלה.
איזורי המהות החדשים קוראים לך איטית. הכר את התרבות המלביש" (1).
עצמחה של המחלקה הסבירטריה היא בכך ספערולוהיה בעשמה נספס
מבלי שהגרוש להחגימה ואולי להחגגות. אין הגבורים או הקוראים
יודעים מי עומד בראש המחלקה ומאין שואבת המחלקה את סקורוהיה.
הדמוניות הקטקמיה של המחלקה מבטלת את האומה שהיא מפילה על
הגבורים והקוראים. היא בלחמה ביהודים ובתרבותם, אשר כאן בעיר
הגוש שהתחבחה בחדרנה לעיר הסגר נטעמו להם בציגים כמו פרנסוור
סנדלכאום המוסיקאי, פרנסוור פוסהולט ההיטטוריון ודוקטור פון
המטפיקאי. בעלות היהודים על קרונות תרכבה המזוהסים בותרת
באדנהיים עיר הגוש מטהרת - "וודבריון".
עם הסכנה המסוהף של גבורי העלילה - היותם יהודים - הוא
סגור לטיבניה של עיר הגוש מסיר גוש בעבר לעיר הסגר בהווה.
כל נסיונות ההתחמקות של גבורים אחדים כאומה מכבה מסוהף בהסממם
על עברם - היותם אזרחים אוסטרים סווי זכויות - הם בסיבובה סנדורו
לבטלון ועל כן לא בותרת גידם הבדירה אלא להפליט עם גורלם.

1. "באדנהיים, עיר -זמט", עמוד 26.

פרק ו'

"1946" - "לא כשל הנוריות בית ישי" (1)

1. אחרון אפלפלד/"טבים וטפוח", הוצאה. הקבוץ המאוחד, תס"ח.

פ. ו. ו. ו.

ספור המעשה בעלילה זו, השביה ותחומתה את הקובץ "שבים וטעות",
ממרחק של חוף איטלקי לא הרחק מן הפיר באפולו. כאן הוקם
מחנה עקורים זמני לשידיי השואה ומסחר שמרביה הגבורים
עברו יחד את האסון באירופה והסתחרות ביערות.
בצרימית, ששטחו את הצבא האיטלקי, משתכן אוסף מוזר
ומבוזר של בני-אדם עליהם נסביו רב, מוחרים, מבריחים,
וטריבר, גשים מפורסמות ואף מלשינים.
חוף כדי עיסוקים חובים (מסחר, הברחה והרבה בטלה) פזמים
הביצולים ליטועה כלומר, לאסרה כביטה לאוסטרליה או לכל מדינה
אחרת באירופה או אמריקה. יש אף כאלה שמעלים את הרעיון להגר
לפלטיבה.
למבזון הסגובי הזה של טפוסים יש רעיונות קוסמיים
בנוגע ליהודים, לציונות ולמשיחיות.
החז-בזביות של חיי המחנה בשבת על-ידי הוספה זכרון
ועל ידי פראנק, היהודי ההונגרי, המאמן את הצעירים שבמחנה
והוסף אותם על-ידי אימונים מפורכים מנערים המימים לחיילים
בכה. אך עד מהרה חיילים בפועל הם שהכלים לפרידמן, בעל
המיוסק. האחרון ואבטי מחנה אחרים מביעים מורמ-רות מחנהגותם
חליטה של הצעירים. אנשים אחדים מצליחים לקבל את האסורה המוחללת
ואחרים גדחים. כל הבורחים באספים על-ידי ספינה לארץ-ישראל
ואפילו בלומברג האטימילסור מונה לפלטיבה אחרי שבדחה על-ידי
טלפונה אוסטרליה.

כמו ב"באדבהיים, עיר בוסט" אף כאן מבודד אפלפלד, לסעטה, אה גיבוריו.

בעלילה שלטבינו מצביע אפלפלד, כמו ביצירות אחרות, על הסכנה הסמויה מן העין, שאיבנה פחות תשובה מזו הגלויה לעיני הקורא. כמו כי רוצה אפלפלד בקונטרוברסיה של גיבוריו עם השאלה "אילו היה לבו נוער לוחם בזמן השואה האם היה גורלינו טובה?" על דעתו של אפלפלד באשר לשאלה זו ועל דעתו שלי אעמוד במסר.

פרק ט"ז ביצירה, שלא כפרסומהאחרים, איננו מקורי. אנו פוגשים באותה סימולציה ואף באותם שמות גיבורים בספור קצר של אפלפלד בשם "בהנחה 1946" מתוך הסובץ "אדבי הבהר". בפרק שלטבינו ערך הסופר סיבויים קלים. למרות "ענין הולדה בנס של הזוג פרידל והסכנה של פרימה הקט מהקטרים היטב עם חלומה של סמלה על ההיבוק היפה יטו, טבהגלה על פרימה קט במחנה⁽¹⁾ ויותר מאוחר מוטכנה עמליה, הילדה הזמרה ליד היבוקס של הזוג הנזכר לעיל⁽²⁾, בכל אופן אין הפרק הנזכר לעיל חלק אינטגרלי מן העלילה על-אף מאמציו של הסופר לטכנו בצורה שלא יורגש כי נסמל בה. ייתכן שהסופר, בשהלו בעלילה את האפיזודה של הולדת ההיבוק והקטר חברו לחלומה של סמלה על יטו, מנסה לרמוז לבו מרוח והצלה יעמוד לטרידי השואה האלה מחוכם ובאולחם המגשם על ידי הדור הבא.

1. "1946", עמוד 143.

2. "1946", עמוד 164.

על הסדר שבין בני ספורי המובן "שנים רחוקות"

קיים קשר הדד-סטמעי בין "באדנהיים", עיר בוסט" לבין "1945" עלילתו של הספור הראשון מהרחטט לסבי אסון אירופה. למרות סמליך מדויק איבדו ביהן הרי שהקורא כבר חס את האסון הסמטט ובא בטהירות.

העלילה הסביה מהרחטט אחרי החורבן של יהדות אירופה והמאריך, שהוא סמך של העלילה, נבנה לאחר חוס מלחמת העולם, עוד מבחיר עובדה זו.

עלילתו של הספור הראשון "באדנהיים", עיר בוסט", אם הצוין בעקומה, כלומר אם התפתחותה של העלילה בספור וכוונה יצוינו בגראף מאטימתי, מהיה העקומה, עקומה יורדת היות והעלילה פותחת מאוירה חופשית ומסחררת הוך הרגשם חוסט ובטחון והדרדרות המצב מאוחר היא מביאה את העלילה ובבוריה עד ספל סתחחיו קיים רק הכוונה, הספל הזה הוא, כמובן, ההסבר והבידוד אל הגבורים ואף ההידרדרות החוטריה שפוקדה אותם מאכילה עובדה בקצפה עם סמל קפה סמל ה"בימוטליכקייט" האוסטרי-גרמני עד לעמידה בחור לסט קבלה סרס דלוח עם לחם יבס סמל סחבנה הרכוז.

העקומה, אם כן, יורדת עד לבקורה ה-0, סמטמקוחה לעיביבנו הספלה עד עמר וחללון, אך באותה עם גם הזדככוה ועליה רוחבית, ואילו עקומתו של הספור "1946", שעלילתו פותחת באותם גיצולים אומללים סמצויס בהחמיה הסולם האבושי, עולה מאוחר 0, אשר בו הסחימה עלילתו של הספור הקודם עד לטיס טבו אותם עקורים, טצלם אנוס אבד להם, טביס להיות בני אדם ונגזאלים סבדידותם על-ידי הספינה ספלחה את הלילה להעלוהם ארצה.

הקמר טבין טחי היצירות איבדו מהרפה בגלל הסכיבה הסכבית, טאין הגיבורים של העלילה הראסונה סמטיבים להוסיע לפניבו גם בעלילה הסביה. ראינו כבר סבהרבה מאוד מקרים אין הספלסר מיחס ססיבנה לסמנה הגיבורים או למקומם ומכל סקופ הדטויות סחור בכל זאת סכבה בשם או הסחכונה סמצויביט מוסיעים רק בדגם, כארכיסיפורס.

ואמנם אסימילצטים, לדוגמה, היו ביציבו המיד בין אם בקראו בשם
דוקטור לבגמן ("באדבהיים, עיר גופט") ובין אם בקראו עורך-הדין
בלומברג ("1946"). מצד שני הרב שמואל בעלילהו של הספור "באדבהיים,
עיר גופט" והרב שמואל בספור החותם את הקובץ מפלאים פובקציה
דומה - גוטמאס בעול הגלות יחד עם צאן מרעיהם כלומר הרב בספור
"באדבהיים, עיר גופט" מופיע בעלילה רק לקראת סופה, לא כאשר המצב
ספיר והיהודים בהנים מחוסס מאלט וכמעט ואין הקורא יודע שהם
יהודים, אלא כאשר מוזכר להם מסורסות על-ידי המלמוכות שהם יהודים
והם חדלים להרגיש באזרחים שוי-זכוייהם. אז רק מופיע הרופה
הרוחני להבהיג את צאנו בין אם הוא רצוי להם ובין אם לאו.
הרב ב"1946" עבר עם צאן מרעיהו את דרך הסבל של חבריהם
וההסחרות ביצרות לכל ארכת וכעת כשהם בני חורין טניה פוזגים
בני-עדה את המורשת היהודית ולמחפשים ממנה היסוס הנוראים ההם
ביצרות על-ידי שבידה מסגרות המוסר (גביבה, המקרה מיביה,
רמאות והלשנה). הרב הוא טמטסיך באומה מסורה יהודית המצפון
היהודי אינו מניה לו להסלים עם המרחס הוא סגסה ליסר ולהוביח
את בני עדה על ידי צעקותיו אך ללא חופיל הוא גסאר יחיד לטאח
בעול החורה והמוסר היהודיים.
לוצי והרמיבה ב"1946" הן אומן פרופות עליזות מוטכות גברים
כפי טטאלי וגרסי מבאדבהיים היו בשעתן. אמילו ל"יבומא" תילד
המוסר בפיר גופט באדבהיים ים מחליף ב"1946" חלא היא ילדת
הפלא עמליה, המזמרת בשגי קולות.
פרט אופטיבי הן להרדורות והן לעליה הוא, טב"באדבהיים, עיר
גופט" היידיש איבה אחבר לאומם טטגסים לבדוח מן היחדות בגון
"הנסיכה" מילבוים, דוקטור לבגמן ופרוטסור מוסהולט, אך היא
בהחלט מהקבלת ברצון על-ידי החוזרים וידיהם עמפסם כמו אומן
ב-טלצריט ואולם כאן אחרי המלחמה ב"1946" הרוב הגדול הם דוברי
יידיש ולא זו בלבד, אלא שביצרות עמו לעצמם יהודים רב טילטדם

יודים הלא הוא מר ברונסמן.

בטרם בצרפו בכור המורה לא ראה רובו הגדול של קהל הצופים חובה לעצמו להזדהות עם הספה המיוחדת ליהודים בלבד, אך אחרי כצצרו ובשרפו אין הם רואים עוד ביידיש ספה ממזרה שיש להתעלם מסבה ולבוז לה, אלא רואים בה את ספתם הרישטית המיוחדת להם. יהודים אלה שבאספו ב"באדנהיים", עיר בוסט" כוללים בתוכם את המורדים והפושעים בה' "נפם הוא אומר לכרות מקרב בני-ישראל על פי בנותיו של יחזקאל הנביא (יחזקאל ב', ל"ח) ואילו חלה ב"1946" הם טאריה הפליטה אחרי הביטוי הצורא. בטבי המקומות ובטבי הסיפורים קיימים יהודים שמבטים להמלט כן הבחירה האלוקית, אך אין הדבר מולה בידם. הן ב"באדנהיים", עיר בוסט" והן ב"1946" קיימים יהודים שמבטים להמלט אל מחנה חבויים אך ה' ממשיך למלוך עליהם בעל מורכס "...ביד חזקה ובזרוע בטויה ובחמה טפוכה" (יחזקאל ב', ל"ד).

באדנהיים הוסכה פעיר בוסט לעיר הסגר, למחנה טאין יוצא סגנו לחופס ואילו מחנה העקורים של "1946" חופר לכל הסחומ בעיביה על הרמיבה מסתם מחנה עקורים לעיר בוסט וזאת רק בגלל אחר קטן ולכאורה חסר חשיבות - המיוסס של פרידהן, המימסיות שלו וכמוכון הגלידה הוררודה ("הרמיבה הכריזה בקול יש גלידה, יש גראמופון עיר הבוסט שולט הבא") (1).

לא רק ההסתחרר העלילה תיא שמקטרה בין טבי הטפורים, אלא גם האוירה שיש בה מעין חמסך ורצף מעניין. בבאדנהיים לפני המלחמה חימה אוירה בוסט ומרגוע, שהוסכה לחימה אוירה מהוחה ומעיקה, ואילו במחנה העקורים ב-"1946" האוירה תיב של טפס שלאחר הסערה ומאחר יומר של תקווה לעתיד טוב יותר.

1. "1946", פסוק 121.

במסגרת שבאדבהיים טיפ להכין כלי-גלוח המסדה היא פולין.
(זאת גם פעידורה של המחלקה הסביטרית), שהיא טוב גלוח בוסטה.
ב"1946" בזכרה פלטיבה לראשונה במקלט ליהודים וכפי שבליימן
הסוחר אומר: "כל הורכים מוליכה לפלטיבה" (1).
החיצוין האפוקליפטי המהגלה לעיניהם של גיבורי באדבהיים,
וכוונתו לאור המפצץ מן הרקיע העליון, הופך ב"1946" למכסות
ארצית, לאור זרקוריה של הספינה המעלה את עקורי המחנה ארצה.
עלילתם של שני המיפורים מסתיימת בבטישת אחר-העלילה, אשר
ארעיוהו בשני הספורים מודגשת על ידי אפלטון בכך שהאחד הוא
מלון הורחים בעיר גופם ("באדבהיים, עיר גופם") והשני חרימוהו
מבחינה הארעיוה עוד גדולה יותר - מהנה עקורים על חוף ימה של
באפולין.

ההבדל בעזיבה אחר העלילה הוא בכך שבאדבהיים מהליך
העזיבה הוא טמורך, מחילתו בהופעה המודעת של ריטום האזרחים
שם יהודים במחלקה הסביטרית וקיימת הפגייה חריפה מן ההנהלה
הרובעת של העלילה לסוף מעיק בעוד שב"1946" הופעתה של האביה
היא מהאומיה והעזיבה של האנשים את מחנה המעבר מהירה.
בעוד שאורחי באדבהיים מקוים בכל טק העלילה מזמן הופעת
הסודעה בדבר ריטום ויהודים, מהסוף הסר לא יגיע הרי שב"1946"
היבטים, פליטי השואה, יודעים ומצפים לעזיבה המחנה הארצי מהחילת
העלילה ממש.

לרבות המורה במחנה באדבהיים בספטים האנשים כמו חסה,
ומחור באפולין פוליה הפליטים על ספינה המעפילים במסחון טיט בו
"הרמה ראט וזקיסוה קומה" (2).

1. "1946", עמוד 160.

2. שם, עמוד 177.

מלוגת הסער של טראנק

אין טאלת האללונג "אילן"

לא בכדי נקיים אפלפלד אה מחנה העקורים ליד מחנה צבאי בסוס
 של הצבא האיסלקי ולא כקרה הוא טאחד מתושביו של המחנה הוא
 טראנק. בכך רוצה אפלפלד לעודד את טאלת ה"אילן" כפי טעור בראת.
 אפלפלד טאחד את טראנק למילים הבאות: "איים בנות וגוסו יצוק טהכס
 חומה"⁽¹⁾. זהו טסוס זר ליהודים ולא טלא טעורר בהחילה מטיחה
 בקרב אנטי הסחנה. האים טיצב את הכח הפיזי, את הברזל. הוא
 בוחר לעצמו בערים למחזור הראשון על טגה לחסל אותם ולחפכס לאנטי
 צבא.

כבר בטסרו על חיי החילים הוא מעירו 'היהודים אינם אוחבים
 אחי אשר טצביע על עצמו אבל גם אני איבני אוחב אותם'⁽²⁾.
 אנטי המחנה בהחבובנס באיסובים טפראנק טאמן את חביבים
 מעירימו "אילו היה עמנו טראנק בזין המלחמה לא היו טובילים
 אוחבו כצאן לטבח. היינו בלחמים"⁽³⁾. ועודו "אילו היו לבו בזמן
 המלחמה בערים באלה לא היו טובילים אוחבו כצאן לטבח"⁽⁴⁾.
 החזרה על הרעיון הזה באה להדגיש את רצונם של העקורים
 להאמין בו, אך דוחי טטאלה-טוא היוה ואפילו את היה לבו בווער
 לוחם בזמן הטראה אחריהם של יהודי אירופה לא הינה טובה יותר.
 אותם טטה טיליובים אהובלו אל הטבח היו טובלים לטבח גם אם היה
 לבו בווער לוחם. אים לא יכול היה לעמוד מול הצבא הגרמני לא הנוער
 הסובייטי ולא הנוער של טאר עמי אירופה. לכל העמים היה צבא
 סדיר ומאומן ומדינות טטלהן ואף-על-פי-כן נסלו טודים לפגי
 הצבא הגרמני כך טאין טפס טאפילו את היה לבו בווער לוחם הוא לא
 יכול היה להפסיק או אפילו לחאט את ההליך ההטמדה.

1. "1946", עמוד 129.

2. טס, עמוד 130.

3. טס, עמוד 131.

4. טס, עמוד 131.

אפלפלד עצמו מוכיח לנו על ידי החזרה על רעיון הנדנוד הלוחם, שאף הוא איבד מאמין שבדור יהודי לוחם בזמן השואה היה מסוגל את מהלך ההסטוריה. אפלפלד היבד אף יותר קיצוני הוא רומז לנו שדוח שבאיה טאין בה יהדות מעורר איבה ליהדות כפי שמנסה קורא בעלילה. מראשק לא זו בלבד כהומר את הנערים מנודר במחד לאבטי צבא, אלא בד בבד מחדיר בהם שנאה ליהודים, לעצמם: "מראשק אסר על הנערים לצאת מהחום המגורם. עוד בלמדו מדרכי הערסה של היהודים. את הפלה יהודים היה שבטא בדרך שהיו שבטאים גוים מסוימים שהאינטליגנציה, במעין חיוך" (1). ברבע שלאחר מכן הצבאי אין בגיעה ליהדות הרי שהחזיקים הופכים לאבטי-יהודים אפילו כשהדבר הוא מראשקטאלי כיון שהם עצמם יהודים. כשב כזה ביהן לראות אף במדינת ישראל של היום כאשר חניך במורס קציבים מכריז: "אבי ישראל אף איבדי יהודי".

מראשק הפך את הנערים למראשקים כמורו, אבטי ברזל, שלא זו בלבד שבזים ליהודים אלא כטיליים היהתם על הסביבה כולה. את הסוחרים אומר שאת בורר בו סחד זה רק מפני בעריו של מראשק ויותר מאוחר בשבט הסוחר קאופמן בלבו "כי יתקור חבורה זו מן הנערים" (2). מה קרה? מה במחנה? האם לא התבאר האבטיים בנערים אלה אף לפני זמן קצר? אמנם כן, אלא שלפחה מומדים אבטי המחנה בשבי עימור לא עם חוצר יהודי, אלא חוצר גויי שעלה בשדה מארס. כבר צייבתי לעיל שרוב זו יה טאין בה יהדות מעורר איבה ליהדות. הנערים היהודים עברו הסחבה, הסבה מיהודים לאבטי צבא בעלי אומי לא יהודי ואבטי יהודי. כאשר הילים הנערים עם תשלם "מה לסוחרים" (3) יכלו באותה מידה לכתוב "מה ליהודים" היות ו"סוחר" הוא גם ברדף ליהודי. מה קל להפוך בער יהודי חמים לחיה חסונה מלאה שנאה עצמית. מכך "מה שלא עשה הטבע עושה מראשק. זוהי סימטורפוזיה מסוגה" (4). הג'קילים הפכו להיות להיידים ואאלה ה"אילו" גופלה

1. "1946", עמוד 132.
2. שם, עמוד 152.
3. שם, עמוד 153.
4. שם, עמוד 147.

סמילא. מי היה מוקם לכסס של היהודים האלה, טבעיהם לא היו
בוסליב בזמן הסוואה בידיה של איזה פראנק אחר? החיבור הצבאי
הוא חשוב אך חשובה לא פחות היא הרוח שמוקנים יחד עם החיבור
הצבאי. אם הרוח איננה יהודית יהפך החיל למפלצת אנטי-יהודית
כמו פלוגה הספר של פראנק.

יש באחידות זו ללמד את בני המחנה לקח חשוב במסגרים
ובמחריבים שיצאו מקרבם, והיא אף מלמדת על חוסר יכולתם של
היהודים להיות חרובים לגורלם.

הרובו הנסתר של חיי המחנה

לחיי המחנה סיביריות חסלתם טבעה בין הקיומם של פריזמן לבין
מיכל הסרק שמגיע למחנה מאפולי אחת ליום. האנשים סובלים ביום,
צולים דגים ובזעקים ככופות לריטת חולה הקצרה. הסוחרים
עושים באגירה סהרורה ומזומנים והמבריחים עושים פעמיהם
בחסכה-ליל. השיביריות הזו בטורה כמה פעמים על-ידי חפית
המלטיבים בהרים, על-ידי הוחרה בידור של זמרות ואפילו על-ידי
פראנק מחסן הבפרים והטקצים שלו.

מחנה לסככה הזו של הנראה לעין ואף מחנה לסככה הויכוחים
על יהודים וצירובות קיימת סככה נסחרת שמעלית מן המעמקים
על ידי סכלה, פלגטו של לומס, על-ידי לומס עצמו, על-ידי חרג ועורך
הריון בלומברג. מהי אותה סככה נסחרת מן העין?

יטעיהו הצביח אומר בסם ח':

"אחם קדי באום ח'

ועבדי אשר גחרתי

למען הדעג והאמינו לי

והאמינו כי אני הוא

לפני לא בוצר אל

ושמכי לא יהיה" (1)

על דברים אלה של הנביא חזקיה סטלה בטמנה שלה כטומרתו "היהודים הם זה סגולה אין הימון לעולם בלא יהודים" (1). ואחר רעיון נוסף אף בדבריו של בלומברג: "אנו צריכים כנראה להחזירה בל" (2). בין אם יעבירו היהודים "בבדודיהם לא רק סחורת אלא רעיונות בעליהם" (3). ובין אם יהיו זמורה במועדונים כמו לוצי וחריבית, הרי שגם לאלה וגם לאלה יש העודה וחכמיה וחיה, להמטיף, להוכיח ולהפיד על מציאותו של ה' בעולם. כל זמן שהעדים קיימים קיומו של ה' טובתה וכסם שלא ייתכן לעולם בלא יהודים כך לא הייתכן הוייתו של חכב"ה בלב הבריות בלא עדי. עצם הוייתו של העם היהודי היא ההוכחה שהאלוקים חי וקיים. הרב אחרי שהוכיח את עדה בזמן היעדרו ובזמן שלאחר מכן, טגיש להכנה וזו בימיו האחרונים. הרוחניות שלו מהעצמה ומתבחרת עקב מחלתו וזוהי הסיבה שהוא דן את הכל לכף זכות ורואה בצאן מרעהו דק "ישראל עם קדושים" ואם אלה שזכו את המחנה הוא רואה "כמיצודות שבכור לבין הגויים" - "גם את הסנתינים זכר ודיבר עליהם בחיבה לצד ריה ואמר לא ידענו כמה טובים היו, כמה מסורים היו. צריכים לחוש ולהתפלל עליהם שלא יאונה להם כל דע חס ושלום. גם את לוצי ואת הרמיפה זכר. וקרא להם בגות ישראל, ואמר: הן מהעבור קשה וצריכים לבאול אותן מסיפן. יש לפעול מאד וחיש מהר.

וגם את אלה שיצאו לאוסטרליה זכר, עליהם דיבר ברכות כפל חולים מסוככים, וציוה בספורט להחזקתם עליהם ולספור אותם מחר.

אחר כך דיבר על כך ועל דרוקמן שזכו את המחנה והשתקפו יחד עם בסותיהם הנכריות בוינה. הוא דיבר עליהם ועל אבותיהם הצדיקים" (1).

4. סט, עמוד 162.

1. "1946", עמוד 170.

2. סט, עמוד 160.

3. סט, עמוד 113.

רק לומר שבכנס לפרוט זה אינו מבין ומענהו "כי הסבל אינו מזכר.
 אורבא, טכער ומפוזר" (1) אינה רלוואנטית לעצם משימתו של העם
 היהודי. הוא אינו מבין שסבלו של העם היהודי וחיי הצער שלו
 בין הנויים לא נועדו להיטיב את אומיו או ליסוג את בניו
 ונכניהם. כפי שאמרנו לשיל התפקיד הוא בכבד יוחר ואינו בבחינת
 רסוח. הוא בעוז בעצם הווייתו. אל העם. זהו חוק טבעי של העם
 היהודי ולא יפבור. דבריו של בלומברג שעלינו כנראה להתנסות
 בכל פעוררים את האללה? למה כוונתו? כיון שדבריו באמרו בהקשר
 לעזיבתו של לוצי והרמיזה את המחנה מהור כוונה להיות לזמורה,
 מסחר דבריו של בלומברג רומזים למקרה הניצול של ילדה הפלא
 המזורה פמליה, ששני המזרחים אשר מצאו אותה והתעשרו! השמנה
 ניצלו את כשרונה למטרותיהם בלבד. האם מקרה דומה יארע אף את
 לוצי והרמיזה? לוצי ממשיכה את הרעיון הזה כאשר היא אומרת:
 "אחז זוכר את הזמן, היה אומר המיד קיי און ספיי, מה פרוט קיי
 און ספיי" (2). פרוטן של המילית האלה הוא לעם והקא או לעם ורוק.
 האמרגן, טטנדוס, אחרי סיבול אומן ייתכן סימליבן ככלי אין חפץ
 בו בדיוק כפי מקורה מאחר יוחר לעמליה, זמרת הפלא, שאותם סוחרים
 בטסו אותה כנאפולי אחרי טאנד לה קולה. הם לעסו אותה ובאשר
 מיצו אותה עד הים המיאו אותה.
 אף בגורל זה של בני עמנו להתנסות, זאת כוונתו של בלומברג.

1. "1946", עמוד 166.

2. טט, עמוד 161.

בין הישראל והמזרח

לפני המוסר והמיוזם ביצורה

בהקדמה לחבור זה כבר דבתי בשאלת אי-ההערבותו של האל
במאטסטרוסה של העם היהודי. כיון שאנו עומדים לדון בספיק
הנוכחי בבטיה המוסר והמיוזם ביצירה יט ברצוני לשוב ולסקור
בקצרה את הדעות העיקריות שהוזכרו לעיל ולהוסיף את דעתי על
איגבץ מייבאום על דעותיהם.

א. ב'קוביץ מסרץ את אי-ההערבותו של האל בכך, שמפידו של
האל הסתכם בבריאת העולם ואם יצירת ההסטוריה הוה מביה לבני
האדם. אין הוא מהערב במעשה ההסטוריה הזו, הספר הפנים הוה
מחויב, איסור, ולא יימכן אחרת.

א. ל. מהקבהיים טוען שאין אנו מסוגלים להסביר את דרכי ה'
היוה והיו מאסיבים מאיבדותו במחנות ירכוז, אך היו גם כופרים
מפאוחו שט. הראטונים חדלו להאמין בו ולפוטחם האחרונים החלו
להאמין בו.

ד. רוביבטטיין אינו מוכן להסלים עם העובדה שהאל נחן לרבות
את בני-עמו הנבחר ועל כן דוחה רוביבטטיין את עובדה קיומו של
האל וטטיף ליהדות לא-דתיה, או ליהדות ללא אלוקים.

י. בויזבר סבור שאין ההערבותו או אי-ההערבותו של האל באסון
מעלים או סורידים כאשר מדובר באמונה באל. אלה שהאמינו בו קורם
הטוהה יוכיחו להאמין בו אך לאחריה ואלה שלא האמינו בו לפניה
לא יאמינו בו בעסיה.

הסיסתו של א. י. הסל היא שאין אנו מבינים את דרכי ה' ועל
כן אין אנו יכולים לדון בשאלת אי-ההערבותו בטוהה.

הצובח של א. מייבאום היא הצובה שמזכירת את הורה של ר'
נחמן קרובמאל של ה"רוחני המוחלט". מייבאום טוען שלפני ישראל
דרכי ההסטוריה מסלו, שטונים מדרכי ההסטוריה של כל עם אחר, הוה

מבדיל בין המושב "חורבן" שממחיל מקומה חדשה ואין למנוע אותו, לבין המושב "בזרה" שביהן למנוע ("ומטובת ומפלה וצדקה מעבירין את רוע הבזרה"). דווקא החורבן בוגט מהתערבותו של האל בהסודיות. הטוהה היא אקט הסטורי שיש ליחס לאל שבו בעל הבורא מקופה ומפחח מקופה חדשה על-ידי החורבן הזה. על היהודי, לפי מייבאום, להמטיף ולדכוס ביצצר ולא קיימה לגבי הוגה הדעות הזה השאלה כיצד יכול יהודי להתייחס לאל אחרי מעשה כזה.

ביצירה שלפנינו מהבליט מסכת חדשה של ערכי מוסר, שבוצרו אחרי מקומה הימדות והבונקריה, שעברה על האנשים בזמן הסואה. חוקי המוסר הישנים אבדו "הצוים העתיקים של מוהר ואסור לא הועילו עוד". ו"האנשים למדו כי אפשר להתגרס גם בלא גמין, להיבטא בלא חופה וקידושין".

האנשים אינם מודרכים יותר על פי האמונה. "האריזת פבה" ואהה פקעה סמכותו של הרב בוסא דגלה ומובן שכל זעקומיו ומרומיו לא בטאו פרי ולא הניבו תוצאות.

הערך המוסרי החדש שבוצר עקב מאורעות העבר וחוריותו הוא ה ק ס י ב ה. הערך המוסרי הזה מחזיק בהוכו רגש עמוק של סולידריות עם צרכיו של הזולת, המוקומיו ומאיפוחיו ועל כן בכללים בקטיבה מידות מוסריות כמו חסד וצדקה.

הסומה לב כמו זו, שבוחן עורך הדיון בלוטברג לריטה בהגיוסו לה עם בקר את כוס המוקו החס שהיא בה מסתקקה לו, התאור המיאטרלי ("אי-אפשר לה בלא מעט מיאטראליות") של חכמה כוס המוקו, חיס בו קורטוב קומי וסבם ההגשה אף הם בכללים בקטיבה. מעטחו של האגס ויבר, שסלה לריטה חבילה המרוקס בדולה אף זוהי קטיבה של חסד.

1. "1946" עמוד 114.
2. שם, עמוד 123.
3. שם, עמוד 114.
4. שם, עמוד 117.

על אף הילוקי הדעות בין האנשים קיימת הרגשה עזה של טיבנות
הדדית כמו זו שקיימת במרב משפחה גדולה, לאור זאת מעשהו של
הגויס המכונה ביצירה הוליו, סקובה ומחלק גלידה לילדים יש אף
גן מן הקטנים וגם מרב האחדות שמפעם בליבונותם של העקורים.
אף את מוסריותם של האלובקטים אין למדוד בקנה-מידה סיהיה
מנוחם מן העבר שלהם. כפי שכבר ציינו לעיל מידותיהם של
הגיבורים הם מוצאה של אורח עבר והנה אולם אלובקטים שבאמר
עליהם "אנשים סיהיה מרה והם את אף ידעו...".⁽¹⁾ מוסרים על
הרב מכל פסוק. מהו העבר בגורם להם סיהיה את גורם דגל המנוחה
מנוחה והמוסריות העתיקה כחלפה? הם רואים רב שריד מאורח עולם
מחרב ולא יקום עוד, עולםם הם, העתים בשמנו והמוסר בשמנה אף
על הרב שריד העבר יש לחנן ולסמור כאור מוצל פאט.
החפצות של הדורות המידות ושל טבירה מוסכמות מתין
נעבר בחזקה "יהרב ואל יעבור" כגון האנשים המוסרים פנסותיהם
וביטאים לבשים אחרות בלא חופה וקידושים, הזמרה שמערתלה
באננה לפני קהל טוכבי השמנה או השחיה בים טבה משמחה חותה
אטה בלובדיה גבוהה במלוא מערומיה, הרצה של רביצה, של אלה
באים להדגיש את ההתפרקות וטבירה המסגרות שלאחר הלחץ של טבירה
הפחד הסתמי מפני המוות.

לבעיה המוסר והמידות גוססה בעיה מצפונית: להחפלה או לא
להחפלה? העלילה טוההה בחפילה, אך מילוח החפילה בוסרות
כ"גרברי הסה אל הוך שקיה צרים"⁽²⁾. להפילה יום בסוד בענה
פרידטון, בעל הקיוסק, לעבור בשליח צבור רק אחרי סאפטים רבים.
צבור האנשים החלה סחללו לחאמין אין החפלה אלא גוף בלא בשמחה,
שריד סן הפולם שעבר.

1. "1046", עמוד 128.

2. טה, עמוד 107.

באשר הם התפללים הם גומלים חסד, הם קשובים למישהו מחבריהם.
אנה בדו"טיה קצר בין שני סוחרים אנו יכולים להורכח שאמנם כך
הם שני הדברים -

"הייתי מתפלל לו ידעתי, ולא למען הרב.....

.....

אני מוכן לעשות הכל למענו רק לא להתפלל" (1).

הסוחר הראשון מוכן היה לגמול לרב קטיבה על-ידי מפילה
לו ידע להתפלל. הסוחר השני מוכן לעשות כל דבר אחר למען הרב
רק לא להתפלל כיוון שבמצב העובדה שהוא מתפלל יש הודעה בקיומו
של האלוקים השומע תפלה, אשר הסוחר הזה אינו מאמין בו או שמטיל
שפק ביכולתו של האלוקים לשמוע תפלה.

אפלפלד מצביע כאן על בעיה מספר המכונה שהיא בעיה מרכזית
שבדונה בספרות המודרנית. ההורה של חיי המחנה, סבירא מספרות
הסופר - הוא מוצאם הלחץ של חויה העבר, להחנהבותם שלוחם חר'ן
של הגבורה שייכה גם הכפירה באלוקים שמודגשת ביצירה זו יומר
מניצירות אחרות של הסופר.

פרק ז'

"כאן פון העינ"

נעמון החבש ובניו של יושבי אורח

הוא עומד

בפרט אגב לביטחון התוכני של הרומן "כאיטון העין", זה ספורו
הארץ חסני של אחרן אפלפלד, יש ברצוני לעמוד על צורתו.
מאור העלילה והבפשות הפועלות בו ניתן כאן בסיו של הבשר,
ננו של מנפרד, ויש המספחה היהודית. כל המאורעות בעלילה פורבים
דרך המרחבות הסובייקטית של הילד-המספר והולח בעים, חגים סביב
החווה היהודית המספחה סביב לעלילה כשם שהאיטון הוא סביב העין.
למה גולדברג במסרה "אמנוה הסיפור" כותבתו -

המספר בלשון 'אני' יכול להסתמך במספר בשלושה דרכים:
א- כפיטחיו המספר על מעשים שבחרתם לעיניו בלי שהוא עצמו לקח
בהם חלק כלשהו. ב- כשהוא המספר באיזו דרך שהיא - מעטית או
אפוציונאלית - ככל מה שבחרתם, אך תפקידו איבדו עיקרי.
ג- כפיטחיו המספר על עצמו, על מה שעבר עליו והוא הגיבור הראשי.
במקרה שלבד ה"אני" המספר מהאית להבדלה הטבית, הוא מעורב
הן מעטית והן אפוציונאלית ואכן תפקידו איבדו עיקרי.
ברשון מקד בהארת שלו "אנחנו רק עימים" טוען-
"שלוש חזויות-יסוד אופייניות לכלל סיפורי "עין": קטרי האגשים
אל העבר, חרדתם בסני הפחיד וחיותם החולגיים בהווה. מרכיבים
קטורים בצורה זו או אחרת אל עברם האירופי ואל תקופת הנוחה".
בשלוש חזויות יסוד מעין אלו אבו פוגשים בעלילה שלפנינו.

1. אחרן אפלפלד/"כאיטון העין", הוצאת הקבוץ המאוחד, תל"ב.
2. למה גולדברג/אמנוה הספור, ספריה הפועלים, תשכ"ז, עמוד 127.
3. ברשון מקד/בל הדם במסורה העברית, ספריה פועלים, תשל"א.

מבחינתה של הצובלה שלפנינו עברם של גבורי העלילה מהגלים בדמותה
 כל הסבתא הכחה והרחה היהודים שטרחה בבית בזכותה. עברם היה
 יציב ומבוסס היות ונשען על הבסיס האיתן של האמונה בטלחה את
 הנית, אך בסופה של הסבתא בוחי. בבי-אוהל מן האמונה, מהעבר.
 על אבדן אמונתם של בני החווה אעמוד בהמשך.

לבני העמיד אין בני המספחה חרדים אפסם, אך אין הם יודעים
 אנה ילכו ומה ילדי יום.

במסר להווה חייחם אפסם חולביים הם, לא חולי פיזי היא מחלמס
 חלא חולי חברתי. הם חלוטיב מן הסביבה בה הם חיים כיוון שגין
 בינם לבין הטבע אלא זאת שהם מהבוררים בכפר והו לא וכפי שחזכרתי
 לעיל הם חלוטים גם סיהדותם. דמויותיהם מזכירות את דמויות
 החלוטים של י. ד. ברי' ביץ כמו למשל דוקטור ויניק בספור "מלומס"
 שדי אף הוא עומד וחלוי בין שהי דמויות.

למדה שהבית צריך לסמס במחסה מפני הטבע ובגיו מסהבר שגין
 הדבר כן ובני האדהל בעקרים מן המקום סופיה.

על-פי הבדלה של בצט, שאף היא מוצאת בספרה של לאה גולדברג
 הצופר לעילו "הצובלה ויא קו בצורה עגול, הצט מסביב לימודה
 קבוצה אחת אשר עלינו לא להסיח דעהנו ממנה - מן המרכז הזה -
 כל עוד לא הוטלם הסעבל", הקו בצורה עגול של הצובלה שלפנינו
 מחיל ב"קדיש" לעברה של זקנתו של הנער המספר ומסלים את העגול
 "קדיש" לעברו של דוקטור מונטר, הרופא היהודי. המספר פונה במוות
 וגומר בסופה. הראסון הוא מות ספוי והאחרון - מות כתוצאה מרצח.
 פונה של דוקטור מונטר הוא מות מבטל לבאות וטרופיץ חרונה הוא
 סגובה ראסונה הסבירה את העמיד להמרחם באט לא יפקרו היהודים
 מן המקום.

1. לאה גולדברג/אפסות הסיפור, ספריה פועלים, תשכ"ז, עמוד 160.

הנכסיהם היהודיים. הגויים בוקשים בקשה דם או בוקשים כבודם וזה האסור המחולל ("ולפחד בטלפת המאכלה. הקרבן היה הפעם המסובת על ביה"מ אחרונה לסוכה")⁽¹⁾, בוגבים (בביו של ואסיל בגבו סופים)⁽²⁾, ביה גואפים ("הסתו של ראש הסועצה זבתח")⁽³⁾, מכים ("אבל את")⁽²⁾, גטוהיהם יכו על כל חמד קטן)⁽⁴⁾, טאלפים פופים ("ואסיל טאלף וזה את כבי הסופים טעלה לו גיטו מן התריס")⁽⁵⁾, כמו כן כל הפעילות הנדרשת נמשק בעזרת על ידי הנזכרים - העמסת הפרי זה, הפירות למטחמה.

הנכסיהם היהודיים ובפיקר נכסיהם, פעילותן ממשטמת והולכת בפיקר בגלל העסקים שחורעו ועל כן את רוב זמנם מבליט היהודים נביח בלא פעילות של ממש.

ההנהגות של הנזכרים מהוות מוגמיות של עונות הסבה ובהתאם לחן הכ פועלים. על כך אומדן בפרק על מהותם של בגי הטבע.

ניהן לרמות או סכלול העלילה גם כאלטגוריה של חיי היהודים בקרב הגויים. היהודים היוו ממיד מעום לעומת טכניהם לפעמים אי ביה של גויים, מליטותם וזרותם של היהודים בלטה לעין ועקירתם מן המקום היפה רק טעלה של זמן. האיבה הקיפה אותם ממיד כפי טקטיקה את המטחמה הנזכרים בעלילה טלפניבו.

אם במדבית לבירותיו של אמלפלר האיפה מוטפת טמטעות מרכזית או כפי טברסון טקד אומדן "האימה היא החוויה ומרכזים בעולמו של אמלפלר"⁽⁶⁾, בגובלה טלפניבו הציפיה היא החוויה המרכזית.

1. "באיטון העין", עמוד 19.
2. טט, עמוד 18.
3. טט, טט.
4. טט, עמוד 29.
5. טט, עמוד 20.
6. ג. טקד/"גל חדס בסיפורת העברית", עמוד 157.

בעלילה, הציפיה לעמיד טיטבור אם הרצף של חיי ההווה היא
טובתה לכל אורכת של העלילה "עמדנו ליד החלוצות כמפזים" (1)
מפזר ובבי משפחה הם מבחנים בציפיה זו רבקה ובאותה סעה אף
הקורא. כמו במחזהו של בקט "מחכים לבודו" גם כאן הציפיה היא
לדבר בלתי ידוע טעריך להמרחט. אבל בקט הוא אינו מחרטט אך כאן
הבלתי ידוע הרעך לבסוף לידוע - עקירה מן ההווה.
שלא כברוב ספוריו הקצרים של החרן מפלפל הרומן הזה מסתיים
בלא חוסר למחשבה עבור הקורא וגלא כר נרחב לדמיונו - הכל מסופר
לקורא ובעלמים הסובים אינם קיימים. עקירתה של המטפחה היא
לוינה וזמן קצר לאחר מכן זו גרוס גם ליהודים אלה.

1. "כאיטון הפין", עמוד 17.

ה ד ר ו ר ה

מספחה יהודית בודדת מהגדרה בחורה בקרב איכרים ואריסים
בוצרים בחבל גליציה גבול אוסטריה. הזמן - סוף מלחמת העולם
הראשונה.

העלילה מהחילה עם מותה של זקנתו של המספר וסוהחם במילום
ה"קדיש"ו "ויחירוטם ויתבטא ויתחדר". במילים אלה בא גם חרום, לסיסו.
עם פתיחת העלילה מהחילה הדדירות הכלכלית של מנפרד ובני -
ביתו.

מנפרד הוא איש עסקים בעל בית חרושת לסוחר ובית מסרפה וזאת
בנוסף לחורה ולטדה האמה ממנוך לה ולמטחר העצים.

אחרי מותה של האמנה הורשו עסקיו של מנפרד. הרפסודות אכזר
בנחר, הרכבת האמורה היחה להגיש לדאבציג לא חגיגה, הסכירים
עוקרים את היסר על טורסיו והסופה עקרה מדיון שלם, עצים של
זורות. בית החרושת לסוחר גסגר והמכונות בבית המסרפה האקלקלי.
כל המאורעות שפוקדים את מנפרד יש באם קורטוב איובי של "עוד זה
מדבר דזה בא". על כל האסונות האלה גוססת גם זרותו וזרותם של
בני הבית בסביבתם. מנפרד מלוט מעסקיו, מלוט מסביבתו ומלוט
מסורסת אבותיו. חליטותו היא כח קוטביה עד טבובלה באסמיה מחלפת
לכל המחרת.

מנפרד הוא איש גבוה וחזק וגרמה כפריץ מולבי כך שחורר
האובים שלו עיב חליטותו מודבס עוד יומר, מה גם שהוא איבבו מקלל
או מכה זה ואסיל מנהל העבודה שלו, או את טוכניו כפי שהקורט
היה מצטה, או לכל הפחות בופס על בים מזלון, ולא זאת בלבד אלא
טעור גרטה לבבו המספר "בי אבא יקוט ויאמר להם מלה ביחודמים" (1).
הגזכחו של מנפרד לכל האסונות ולחליטותו המודבסת כל כך הימ
שחיתה, מנפרד איבבו מהסרד ואיבבו טואל מדוע. הוא אמבט החוויר
והיזה אך סופג את כל האסונות בטלות גפס. מנפרד בעקבות כל
האסונות מרביט מהס, אבג, אסונות טכע, מאסז לעצמו בקורה הטקפה

פילוסופיהו הוא מתבונן במחולל פניבו במתבונן בטבע. המספר מקירו
 "לפנים, דבור לי, היה אבא אומר, כי מלא חזיונות טבע ומן הרמזי
 להתבונן בהם מקורב"⁽¹⁾, מספרד גם מקטיב לקולו של ואסיל,
 לבגיהת של קולו ולמ לחוכן של דבריו "...ואף על פי כן עומד אבא
 וחורר וטואלו דומה לא לבדד מהתבנין מעיקרו מלא להקטיב ללמלוס
 הזה"⁽²⁾, מספרד מאמץ את השקפתו הפילוסופית לא רק לבגי גוף מלא
 גם לבגי הנזכרים ומבחינתם "הוא המתבונן בהם במתבונן במראה
 האטל אל התוויה"⁽³⁾, מספרד עצמו מצוי מחוץ לתוויה הזו ואמנם
 הוא מתבונן בה כשם שבנו המספר מתבונן בכל המראה - פנחוז, אחרי
 מותה של הסבתא חדל הדבק שבמתבונה לאחד את בני-הבית ובגי המספחה
 בסוביט מים טאחיו והופכים לאינדוידואלים החיים בהם קורה בג
 אחמו הסב בסוב אל עליה הבג, אפס קוראת במראהן ורסל, מספרד
 בהדר המסור, זהו מוטבט פכטי הצל הפלפל סוביל לאנדון כמו
 בסיוטם של הפסודים "כלותה", "של יד החוף" בקובץ "עטן" והמספר
 "הפילוי האחרון" בקובץ "מדבי הבחר".
 המבנה פרוץ פור יומר הרימה היה זו סטוארצ' על-ידי הנער
 המספר גהמטקו "מה שטר העמידה הזו הבג, אפס ואבי, כל אחד בזויתו,
 בעיגול קסמיו ובבבט אור פניו"⁽⁴⁾, כאן לעיבנו טלוחה המספחים
 של פרוצו (א) כל אחד מן הנזכרים בזוית אחרת - מדחק פיזי,
 (ב) מספרד, בוטפת והנער כל אחד מהם פנוי בחוויה רוחנית אחרת
 ממטיבה מה כל המוטב לבו, (ג) לחויה הרוחנית סוב גלוחה מספחה
 פיזי והוא טכל "רוי" רוחנית מקריבה אור מונה על המתבונן בה.
 לא זו כלבד שבגי-אחל מלוטים מסביבתם הנזכרים הפזיבה מליטות
 פיזית ורוחנית בה יחד, דבר שגורם להם לחיות מלוטים בין טמי
 רטויות, אלא שחם גם בגדלים ומלוטים מים פרעהו כל אחד טרוי בעולט
 אחר והנער ממנסה ליצור קשר עם אביו ועם אמו מרגיט טאף בעקת

1. "כחיתון הפיו", עמוד 119.
2. טט, עמ"ד 39.
3. טט, עמוד 29.
4. טט, עמוד 115.

אליהם תהיה כקול קורא במדבר: "ואמא קורא בפרגז ירמל, בקופה
 היא מאד בקריאה, אפילו אני עומד לידה וקורא לה אמה. אבא אני
 אומר וקולי בדרך נדממה. לא אני אפילו, אפילו אני צועק. פהיבה
 דקה, הקופה אך אטומה מאד, מפרידה ביני ובניי⁽¹⁾."

בלטיה של הוסר האחרון ובהוק אמבטי התקשורה הרי טמכת היחסי
 בין גבי אהל לבין עצמם תלויה על בליטה או כפי ההצטרף המספר
 מבדיר זאת: "הכל נהיה שניצל אצלנו כהרסינה נהיה אבא מדאנציג"⁽²⁾
 וחור מוסיף: "דקה כזו לא תאריך ימים". הפחד מפני סבירה הכלים
 ותחצות שאין איש אשר יעזוב משה אחד מפני זה אשר עלול להכנס
 ולקרוץ את טמכת היחסים הסבירה אשר בני הבית עדין תלויים בה.
 אם ההצטרף של הפחד הזה אנו מוצאים גם שטות אמו של המספר
 עקב המדקה שבפחד הזה "אמה לא יכלה עוד, היא אטמה את צלחה
 הארסינה הדקה באילו סיטה עומד להכנס, לא נכנס איש"⁽³⁾, בלחה
 הארסינה הן ההצטרף של היחסים הרופפים בין האנשים בבית הזה. האם
 טמכת לחבן של הסוד הזה נביחסיס על ידי הסרת צלחה הארסינה
 כלומר הסרת האמה. קיים כאן טמט Angst מבחציספאנט של אבטי
 החור, המקזיסטנציאליזם האטמיסטי חפס בהלילה את מקומו של
 המקזיסטנציאליזם הרמי היוהוצורה הדמיה שלו עצם הריה האדם
 טמטמט מעבר לעצמו כלומר קיים קשר יוצק בין האנשים, סגור שני
 המקזיסטנציאליזם האטמיסטי מסיר טן האדם את הדבק החברתי שעליו
 וקובע טהוריה האנושית אופטיה מכל קשר שהוא. הפחד כאן מפני
 ההסדרה טיכנס אדם וינפץ את היחסים הדקים והקלוטים בין בני
 הבית, הוא את הפיטה של הפילוסוף הדבי טרן קירקגור פיסר
 האפכולה המקזיסטנציאליסטיה טה, אילפלד מוטפס טטבו, ט. קירקגור
 מוען טבחציסטנציאליזם קיום פחד מחפיד מפני היספרי.

1. "ראיטון העין", עמוד 10.
 2. טה, עמוד 11.
 3. טה, "מוד 17.

חומר קודם או קומבינציה קיים גם בין בני המטפחה לבין הקרובים
הקרובים הבאים לסדר על מנה להעיק ולהחיות את העקירה וההתפוררות
של מפרד וגבי ג'אז. אפלפלד ממך אומם ב"לחם יהודים טהורים"
כלומר המטפחה שהסופר מטפח בה כאן היא זו הלקוחה מעולם
העופות. בספריו של אפלפלד העופות הם סימן רק, הם מבשרי מוות,
חדלון, עקירה ומדודים (עיון בספרים "המפרד", "העופות", "הגילוי
המחרון" גרובן "מדעי הנחיר"). ודוקה חשם הקיבוץ "עופות" הוא
טכניק רעור ביצירתו של א. אפלפלד ולא סם פרמי של זוף בגרון
"בשר", "גז" או "עורב" בגלל האסוציאציה שמפורר חשם הקיבוץ הכללי.
האסוציאציה היא קודם כל מנכיה, הדוגמאות הבאות מהחשנה את ריה
הסוים סבוכים עמו חשם הכללי "עוף" בתב"ר -

"והיתה גבלהך למאכל לכל-עוף השמים..." (1)

"חשם לירבעם... בנדה יאכלו עוף השמים..." (2)

"חשם לבנעם... בנדה יאכלו עוף השמים..." (3)

"חשם למחנב... בנדה יאכלו עוף השמים..." (4)

"יאכל העוף את בשרך" (5)

"ויגפר הפלמטי אל דוד לכה אלי ואמנה את בשרך לעוף השמים

ולבחהת הארץ" (6)

גם בציטוים שהובאו לעיל וגם בהחרות של הובאו חשם הקבוץ

"עופות" הינו מופיע ולא רק חשם הקיבוץ יחיד "עוף".

בואה לי טלכל הפחור מן הנחיה של סמוט בשם הקבוץ הכללי

נרביה "עופות" ים סמוט הידוע מהרם אפלפלד לספרות הכבריה.

בספרות העברית מוצאים אנו סמוט בשמות פרטים של עופות

בסיטואציות מקבילות כמו אצל ט. טרביאובסקי חשם "עורב" בגלדה

1. דברים, כ"ח, כ"ו.
2. מלכים א', י"ד, י"א.
3. מלכים א', ט"ז, ד'.
4. מלכים א', כ"א, כ"ד.
5. בראשית, מ', י"ט.
6. שמות א', י"ז, מ"ד.

הזאב או "עיס" ב"עיס עיס על הרדף". בספרות העולם מופיעים עופות
 סכסכי רע אבל א.א. פון The Raven אצל . סילר Die Kranische
 רק אבל דפני די-מוריה בספרות הספרות The Birds הצופרים האלה
 מזכירות את העופות של אפלפלד, אך היווונטיות היא בספרות העברית.
 הסלב הבא הוא סלל הסוכנים של אבא "העסקים הממוססו והם
 נזעקו לבוא" (1). הילד המספר מעיר בנקודה זו: "מה נשתנה הבית
 מאז מות סבא, בכל פנה עגמה ואיבה" (2).
 דמות מענינה היא זו של דוקטור פבלאוס, שהיה סוכנו הראשי
 של ספרד. אין ספק שכסוכן היה לא-יוצלה בסור כיון הממיד הקדימו
 אותו אחרים ו"את כוחו של ההון לא ידע להפריך" (3). הוא אים
 התיאורית ולא אים המעשה, דמותו - דמות היהודי המתבולל, המילטור
 אטיה, הוא אומר: "צריכים היינו להיעלם מזמן אבל טטום פה
 במטבת העלמוהבו. בטבע אין לנו פוטג קלוט מההיסטוריה מזמן
 נעקרגו ובכן מה בסאר, המסחר, המסחר המרקיע טחקים, אבל גם למסחר
 נחוצה אמונה. בלא אמונה אפילו המסחר פגום, מכוער" (4).
 דבריו של דוקטור פבלאוס על האמונה במסחר מעדיים אותו עצמו
 באור מבוחר, עבום וחסר מקום היות וחום עצמו חסר כל אמונה
 וכבר בחל בשלון הרוץ. דוקטור פבלאוס הוא סבד אחד, בעל חומר
 מקדמי מכובד, הוא טחברה מעניקה לבחירי בגיה, אך סבד טני
 חוציה את עצמו מן הכלל וכפד בעימך, כיון טלה גטאר בידו אפילו
 המסחר. מכאן, שהוא הממיד עצמו, בעל כורחו, מחוץ לציויליזציה,
 שהוא כה מסהוקק להכתייך אליה.
 דמות בוספה, סאף היא מנשרת הידלון ועקירת היא זו של הדוד
 טאול - יהודי טטאף לטבע, גטא את קלריסה בת המיכרים הנוכר²¹⁸
 טלה הימשה את הטבע כמותו כיון "הוא טכן בא" (5). טאול איננו מצליח

1. "כאיטון העין", עמוד 50.
2. טט, עמוד 51.
3. טט, עמוד 52.
4. טט, עמוד 53.
5. טט, עמוד 56.

לרסן את הטבע. הטבע חזק מסבן ועל כן סביב ביתו אין ערובות ירק
או פרחים, אלא רק סוף וסרפדים. אמנם דוד פאול עשה על עצמו בגדי
אבר והשמש והרוח אף הם סיבנו את מראשו, אף טכטכור, שאין בכל
אלה די "פאול איכר היה רק בדימיונותיו" (1) ו"הערובות לא הפיכו" (2).
אל המאבק הזה שבין החומר לבין הרוח מסתפחה דמות גוטפא, זו
כל סרופיץ המסורף, שאמרו עליו סבולד מזווגם של רובל יהודי
ובת כפר בוצריה. ראשו קטן על גוף ענקי ומן הסאלוע והתשובות
הנאות בורכה לדעת, טגס הוא יודע לחלק בין בני הרוח היהודים
לבין בני הטבע הנוכריים -

"בחורף יטע סרופיץ העירח".

"ומה יעשה סרופיץ בעיר".

"מה טראשו היהודי יאמר לו לעשות".

"ומה יעשה עם הגוף".

"את הגוף יוציא למרעה" (3).

ובמקום אחר בספכה הסיחה -

"הראש יביא לכן מהנים, גרבים שקופים ומחלוצים

ורודות פודרה ובוטם".

"אסור לראש שלא יטבח".

"הראש ראש הוא ולא יטבח אבל אתן סבולות

אל הטכחו את הגוף. את יכוא בלילה אל הברט

אותו גוף בוצרי הוא ראוי לחסד לילה" (4).

ראשו של יעקב ההתחד עם גוטו כל פשו והם דוחים זה את זה.

הסיטוט סרופיץ עושה כאן בפילימו "ראש" ו"גוף" מדגישים בהיחוד

את המאבק של הרוח בחומר היות ו"ראש" ו"גוף" באים כאן כפיצקדוכה

(הפרט במקומו של הכלל). הראש היהודי מלא מחבולות ורעיונות

1. "כאיטון העין", עמוד 56.

2. טה, טה, עמוד 57.

3. טה, עמוד 71.

4. טה, עמוד 72.

סל הרוח בעוד שהגוף מיצב את הבהמיות הגסה, את התאווה החומרית לסובייה.

עובדה בואה של פאולינה, הצ'לביסטית מפרג, גם היא חורטת להמורדרות ולהיבמקות של הסטפחה. עד כה הסתפק אני הסטפחה בקריאה ספרו הגדול של לאזרוס או במשחק הסחמט וכעת נוספה המוסיקה למעילוח ההרבותיה.

פאולינה סנסה לברוח אל הכבד אל החופט, להסתחרר מן הלחץ והממח המוסיקאים הגדולים לוחצים אותה. אפלול רוצה להראות לנו עד כמה חסר מבוחה הוא היהודי. כאשר הוא בכפר כמו מבפרד ומססחהו מופעל עליו לחץ לעבור לעירה וכאשר הוא בעיר מופעל עליו לחץ לברוח לכפר כמו פאולינה. בכפר פאולינה מסוחררת ועל כן "מחלצה על כל דבר כחיבוק" (1) או כפי החילד המספר מתאר אותה "מה יפה פאולינה הציפור שהותרה מכלוב" (2).

פאולינה מחקה את באי-פרג הסופרים והאמנים וסורמה את המסוות סעל פניהם (3) כסס המבפרד לועג ומחקה את ואסיל ואה קארינה מיחמם מהחסד, חוצה בכוכבים ומספר חלומות לילה (4). חבשורה טטס אפלול בפיה של פאולינה ובהחבחה היא שהיהודי, בין שהיה בכפר ובין שהיה בעיר חסיד יבחן תחת לחץ ובריהמו לסקום אחר איננה מטבח דבר, היא רק סיבוי ביאוגרפי ולא סיבוי מהומי. אין היהודי מסוגל לברוח מבורלו. רעיון זה של אפלול מופיע במרבית ספוריו הקצרים.

הרגשת הזרות וההחרקה מן הסביבה מובעת על ידי חילד המספר במיליון "זרחבו חולכה וצוחחה עליבו כעור. הכפר סקיף אוחבו כנחיסוקים כבדים" (5).

1. "כאיתרון הפיון", עמוד 27.
2. סס, עמוד 36.
3. סס, עמוד 47.
4. סס, עמוד 35.
5. סס, עמוד 80.

מקבל הרושם, שיותר משהסתמחה מהגורלם בכור היא ממארתם בו.
מאורו של מנפרד בחליפה הלבנה בפרק ה' בספר מזכיר דמות קולוניאלית
מחילה המאה הנוכחית, נאט"ל, מסיירם ביערות אפריקה,
כך גראה מנפרד גם לבנו כפריץ ממסייר בנחלתומו. הבגדים הלבנים
הנחורים שלו עוד מדגישים ביתר שאת את צורתו של האיש במסע.
לעומת מנפרד החורג מן הצוף הרי ואסיל, מנהל ועבודה שלו
משלב ומחשוב היטב בסביבה. בסיומו של פרק י"ח מתאר הילד המספר
את ואסיל המחפץ את המחרטום להריטו "הוא והמחפץ והפכים
לאחד" בסוף פרק כ"ה בטבח המחזה הזה אלא שהפעם זהו חגבון הנבריו
"הוא והאבן היו לאחד". טבעו של חיות-הבד להפוג ולהתפוג בצבע
הסביבה.

מלבד המספר, טביחן לילד הרואה-הטרגיט כל, בוחן לו
הסופר גם את המספר המקלה בהאטרון היווה, מסמס, ביבוי המספר,
חזים הפוסד להתחולל והגדמת לקהל הצופים עוד קודם שהם מתרחשים,
כך בפרק כ"א הוא אומר "המחשבה כי אנו חולכים ונעקרים מיבה
מטה ממבי" ובמקום אחר הוא חוזר: "האור שריו עוד על הכל האכזרים
העמיסו את הפירור על עגלוחיהם ומפליגים העירה. הספס סבהיב
והעלים בודדים. דומה, כך זה יהיה מסיד. גם כשהחבנו לא נהיה
כאן" (1).

ריח הגפסלין של בגדים, שהוצאו מהחשובים בורם לילד לשאול
"לאן עומדים אנו לעבור"? הילד איבד שואל האם עומדים אנו לעבור
אלא לאן עומדים אנו לעבור.
הוריה המסתמחה מצטמצמת. את מצומת האחרון (פרק ל"ב) וגמיסתת
מביאה לכך ש"ואסיל הטחלק בפוד מועד את שהיה בתיטב ידו לקח".
הצופים מקיטים את הבית כפחכים ליציאת בשמה ושוב מצמיד
לחם המספר את המואר "עורבים טחורים" (2).
הרושם שהבית במס ביחן על ידי מאורים בלמי חסובים, כביכול.

1. "כאיתון העין", עמוד 96.

2. שם, עמוד 134.

הספרים שעל האצטברות "ויד לא בוגעה בהם", האבק שאוכל אדם ואין
 מי טיסירו, ההתרחקות האדומות והמלחמים שנכארו חלומים.
 המלחמה האחרונה והסופית ביחמה על קיומה של טפחה היהודים
 עם מותם של טרופיץ המסובב ורוקסור מובטר, ה"קדיש" על הרופא
 הנרצח מטלים את מסבדה הספור, שחחיל בזכור ו"קדיש" והסתיים בו.
 כך בא לידי סיום המאבק הסמרי בין הטבע ובביו לבין בני-אוהל
 באטר בני הטבע יודעים, שבמוקדם או במאוחר יעקרו בני-אוהל
 מקרבם ובני-אוהל יודעים זאת אף הם, אך אין בידם לשנות את
 דרי העולם. הטבע בלחם בהם ולא נומר להם אלא להאריש. בני-אוהל
 חסרי אובים. עמדו על הסיבות החיצוניות להידרדרות הממסחה, אך
 היו גם סיבות פנימיות.

בבון אמנוחה על בני-אוהל

אסבחה שבסורה הימה אשה יראת שמים אסבסה לא הימה קיצוניות
 באמונה "אמונה לא הרקיעה החקים"⁽¹⁾, אך בכל זאת הימה אמונה
 בלמי טעוררת ועמידה בפני לחצים מבחוץ. היא מלחה את הביה באוירה
 יהודיה, היא הכינה את "המילים העתיקות" בעי שקורא לחן הילד -
 המספר. סבהא מלחה הפקיד של דטורגוס, מקין אים ביגיים בין בני
 הניה לבין הקדוש-ג'ו-חוא וגללל בינם לבין "הזכרון הקדוש":
 "ידענו בזכותה מחברים אנו אל עולם האצילות"⁽²⁾, בעת אחרי
 פות סבהא חיל השפע לרדת אל הביה, זה השפע מעולם האצילות, הביבורות
 נסתתרו.

בני הביה ממשיכים לספור על הקליפה החיצונית של המסורה
 היהודיה, אך נראה שחם עושים זאת בכח האיבריות וההרגל ועל כן
 "הגיבו היו פנימה עיטה וביחבו הכפרי... הלך ובחרוקן"⁽³⁾, למילים
 הכמונה הקדושה אין יומי טום מטקל וטום דבק היות וחן באמרות
 בלא אמונה ובלא קדושה, כך גם הקדים בתחילה העלילה ובסיומה
 באטר בלא סיוון ובלא סיאומן ועל כן "המילים העתיקות, המילים

1. "כאישון העין", עמוד 6.

2. טם, עמוד 7.

3. טם, עמוד 8.

האיתנות, הבקיעו כסחור סמכה אצילה, רבע זמור טעלינו והמסורדו⁽¹⁾.
המילים הקדושות והעתיקות לא גוצרו, אלא בטביל סיוגנו ויאפנו,
והנה עבדו בבי-אוהל חם איבדו כל טמטום והחלל טבוצר בין
המילים העתיקות ומטמעותן לבין טמטם המדוברת של הטבטים אלה,
הטמיר חם בבי-אוהל אובדי עצות דחסי אובים⁽²⁾, "מה אומרים איך
טומטים איך מצטיידים את המילים העתיקות אל המילים טלנו"⁽²⁾.
האסונה טמטור בין העתיק לבין החדש טיבה קיימת ולפיכך בבי-אוהל
מנותקים מן העבר, טמטורם.

למעשה קיימת טבחה בדבריו של הילד-המספר באברים הזכרים
כיון טמטורים, טמורת אבוהיהם בידם והילד אומרו "טבל כטמור טת
טיד קמים הטמטורים ומריצים וטכים את הטמכה, הטמורים טולים טמור
טמטם הטמורים כחיות בר אטלות, טמטטים טטורות ויוצאים אחר קולם
טל הטמורים הטמטטים אוחט על הטבטיות, ומיד בתידות הקולות חם
טביה ומתחמרים להור טבטם הארובה, אבל מה באפר, טת גטמ"⁽³⁾.
לאברים הטרימיטיבים טטורת פרימיטיבית, אך קיימת ומה נומר
ליהודים חללו טמטומם? טאומה.

בבי-אוהל אטמטם מטיבים לעסוק ברות, אך תאמנה גדחקת וחלכת
וחדלה טת בבר טהיות חזור חלציהם "אפילו טבת גטה יזמר אל החקירה
מאחר אל האמנות..."⁽⁴⁾. אבה קורט את טטרו הגדול טל לחזרות,
אמה קורטת את טרבץ וורטל הטמטור, והילד המספר עוסק טמטטיקת,
לאמנות וללימודי הקורט אין דורט.

בכל טת בראה לילד טים טי-טתם, טטוטקים באמנות ובקורטו -
"חטבית טוכרים-לא-טוכרים מוכוים על חטולחן. דומה יד בעלמה חטיחת
אוחט, טיטורים יטטים, בקבוקי יו"ט, ברומ טטורה לבגיים. ימים
עוברים ואים ל: בטבט. טללים דקים מוזחלים על חקירות ובטטטים

1. "כחיסון העין", עמוד 9.

2. טת, עמוד 6.

3. טת, עמוד 7.

4. טת, עמוד 8.

במרבדים. איש אינו מוסיף יד לבנות בספרים המונחים על הסולחן.
קארולה פוסקה חרש שלא לצער את הצללים ההולכים ובספגים בחור המרבדים.
ובלילה סתהלכים הצללים בצבים על הסולחן סדהים את בקבוקי הייט
ומזמים בלא קול ויחרומו ויחנטו וימהדר" (1).

הלל ברזל בספרו "סיפורת עברית מיטאריאליסטית" הוצאת מסדה
בע"מ, אומר את הדברים הבאים לגבי המיטאריאליזם והספרות
המיטאריאליסטית: "מיטאריאליזם - ספרות שהיא בירוף של "פציאום"
ו"אבדה" (2).

ביצירות המיטאריאליסטיות יש לחפש את המוסס הנסתר מחוץ
ליצירה... (3) לא ענה העיסוק במיטאריאליזם טקנה ליצירה את הגוון
המיטאריאליסטי. העסרה המיטאריאליזם כרובד בעלם, סלרובד הגלוי
סיה וסיב מהסיר עמו היא הזנבה" (4).

בסע טכום לעיל עמוד 14 אכן יש אבדתייה רבה בחאורו של
הילד וזו מצטרפה למציאות, לריאליסמיות של העלילה, באטר לצללים
בעליהם מדבר המספר ייחכן שהם רוחותיהם של בני המטטה סדורי דורות
אוחם טהאפובה בסיס הייחם היחם. הם טבאים לבית להמטיך את הכלמה
עבומקט עט מוחה של הסכמא. הכ אומרים את ה"קויט" בלא קול, מן
עויף הוא על סבי קדים טכל כולו באמר מן הספה ולחוצ.
הצללים האלה הם המוסס הנסתר מחוץ ליצירה, טעל לריאליה. זחו
הרובד הנעלם טמחוצ ליצירה, טכב ליצירה בעד הדלה האחרית
ובאיטון לילה.

רביטוה דחיה מוכנה דווקט על ידי קארולה, המסדה הנכונה.
היא טחטה בחוסר האוירה היהודית בבית ובהימצאותם של אוחם צללים
ממד טמטיכים את דרכה של סכמא. קארולה הוטטה מן הצללים האלה ועל-
מן "קרב אחד, בלא לסחול, טטפה קארולה את מהמיצי הקדוטה טעל
הסולחן, הציחה אוחם בזחירות בחור טקיה לכבה, טרטה טטה אחרת ובקול
יבט במקנה אמרה, עכחיו את יכולה ליטון בטקט, קאריבה, אין איש" (5).

1. "כאיטון העין", עמוד 14.
2. הלל ברזל/"סיפורת עברית מיטאריאליסטית", בטער הספר.
3. הלל ברזל/טט, עמוד 15.
4. הלל ברזל/טט, עמוד 20.
5. "כאיטון העין", עמוד 15.

קארולה, בגלל טפס האוירה היהודית שהייתה בנים לפני סומה של
סבתא, מבטח לשוב ולהחזיר את אותה אוירה על-ידי הוצאת המחזורים
בכל חג ומועד. ייתכן טפס היא מבינה שלא יהיה בזה מעשה רב
ופוטה היא את הסעולה הזו על דרך ההרגל או שחור בסיון לחתום
שוב את "הזכרון הקדום".

כל מסיבה של המשפחה הם כוחות היצוריים והנה מופיע אויב
- רבא, שטחיקס מבטחים. זהו סר האופטען, הגרמני הגר. הוא מכין
דרשה לראש המבנה ומסיים אותה במיליתו "בלא חורבנו אין אנו
יהודים..."⁽¹⁾. אכן אין כסיום זה שיחיה בבחינת ספירת לחי
בצללה לבני-אוהל בכרם מקירה. בעמוד 12 מכריזה אמו על הילד-המספר
בזכריו של אותו יהודי מלכר על עצמו להזכיר ליחודים דבר בזה
חג ומועד "ודאי ביהודים אנו". האם, יודעה לדאגונה שכל יחודות
של המשפחה היא מן הפה ולחוצ. והנה מופיע בוגמי-גר, טאין לו לא
מורט ולא ססורה כלבגי המשפחה ומסיף להם מוסר, איזה לעב, איזו
בוסה בלדסיס כסיטואציה זו. אדם הזה מקרוב בא להסחופך בצל האמונה
היהודית יסיף אמונה לבני-אוהל אשר אנדוה.

מבטח על בני התב

המכרים הבוררים בעלילה מהווים חלק אינטגרלי מן המבטח עצמו.
הם השתלבו מלוב מלא במחזורים המבטח ואף-על-פי, סלטרטים פין ברמה
הם בלתי-חרוסכים, למרות זאת סתמה לאותה טכנה של פראות
ופרימיטיביות כייסות חוכיות במעשיהם.
עם בזה החורף הם טוקעים במרדפה "מאכדים יטבו עתה את מבט
החורף"⁽²⁾. כל הוייתם או-רת טבה, הרטיה, איטיות "אף המטרים
טלנו פוסעים במהרך בטבום אין הם יכולים להיבחק מסחורר אבותיהם,

1. "במיתון העין", עמוד 113.

2. טא, עמוד 7.

הנזקף בהם בערובה זו שינח" (1). בחורף גורמות הנשים כך היה, הורה וכך יהיה.

עם בוא האביב מסתיימת שנת החורף והאמרים יוצאים מנקמותיהם ו"באביב גומלים המעשים וגורמים לעיני כל" (2). בנות הסבב חרות ומעשים רבות חרות לגורמים וכל כל הכז פכים האמרים את גומליהם. הנה אכר מכה את אשמו ליד הגחל. הוא מכה אתה המכרסלעז והיה צורחת מחזירה, "בכל אביב הוא מכה מותח" (3).

אף היחודים היו פעם בני הסבב ואף גומליהם ילדו בקלות כמו הנזכרים (פרק כ"ה) עד שנאמר עליהן "כי היום הגה" (4), אך העבר הזה פסק ולא נהקיימה בידם מסורת אבותיהם. הסבב אימץ לו ילדים חדשים. אכר טאייבנו מכה את אשמו איבנו אכר, אף הגבינה הן האדון היא חלק מסחרו ואין הוא יכול שלא לגבוב נשט שלא יוכל להספיק ללכת לכבסיה ביום ראשון. אף בעיני גומליהם של האיברים היה הדבר חשוב ומוכיח על מזל יד וחוסר מוצים אלחלי בהגו בהן בעליהן כפי שנהגו.

המחזבות של הגויים בטבע והתאמת עצמם לחוקיו אין דומה לה. הנה פיסולח בם אחונו הצעירה של ואסיל, אורה דבורה "גורגלי היה, כאילו קראה לעומת הרוחות, אך בנהר המים היתה וקלה כמחז פניכרי חטים... ואבי רמיחי אורה לראשונה על נח חרובדגן. ענפים היו גומסין ענבים לרגליה כאילו היתה זיקית" (5), אין במאור הזה להדגש המסוגלות, החורט והתאמתם של הגויים עם הסבב. מצויים במאור זה סלומה מרכיבים הקיימים בטבעו הרוחות, יגירי המים סטטע, חגים וחזיקים, סבתאור זה סיגה את המצבים שעל פני האדמה. כל שלה המאחדו בפיסולח בם הסבב. בהסבר אומר חילו המספר, סיפורים

1. "כאיתרון העין", עמוד 13.
2. טט, עמוד 18.
3. טט, עמוד 19.
4. טמוה, מ', י"ט.
5. "כאיתרון העין", עמוד 31.

חרריים כמו פיסולה קולטיס זה חכמתם מן העצים ו"נחוקה כמו יובק
מזהלת העופות הסטים את מעופם..." (1) הצער עוד מוסיף להאר את
פראינותה של בה אחורו של ואסיל כאשר רצה אחרי עוף לכן מלכה את
ראשו "ובזריזות כל סורף בועצה אוחו על הטיפור ולאחר סכן יטבח
ואכלה בחמדון כאילו עומדים לחטוף את כלעה מפיה" (2). אין מודר
קרוב מזה להארת כל חיה.

האיכרים הם זן טיחך של בני-אדם והיהודים זן טובה. עם האיכרים
כרת הטבע בריח ואח היהודים יושבי המוחלים דחה.
מועד האסיף מזכיר פולחנים קדומים. "מועד האסיף הביע. בכרים
הרחוקים האפלוליים, החקינו במוח" (3). עריפת הפרוח והחזירים
היבנות והצריחות "כאילו עומד היקום ללוח או להיכחד" (4). מוסבט
זה מעלה בזכרוננו הבאת קרבנות לאלה הטעם והפיריון מכל הכנענים.
גם בפולחן זה לא חסר האספקט הפקטואלי, היין ושתיבות הדמים
"הגברים מפסים או בשרן הטיבור (של הבטים)... איזו סכרות גפלאה.
אם היסלף הסכין לא תושב ריקם" (5). הסגמניות העתיקה סולטת בחגיגות
האלה.

אח חכמתן הזכרית, הארצית טטמיעות בעלילה נמי המעדרות קאריבה
והארולה. ביסיון החייט הוא סדור סחור ברובן. אין ספק טטמיע
פסוק וחודר ואמת רבה הן טטמיעות לבו. לדוגמה הטיחה הבאהו-

"הסרת השחורה של היהודים שונה היא מכלבו".

"במה שונה" שואלת קארולה בסתרבות.

"לא עליבו הסרת השאורה שלהם".

"ולא יתרטאו עוד".

"האמיני לי בהי למחלחה אין ארובח" (1).

1. "כחיסרון העין", עמוד 31.

2. טט, עמוד 32.

3. טט, עמוד 78.

4. טט, טט.

5. טט, טט.

6. טט, עמוד 87.

הארצות החומרות והגסות של גבי הטבע היא טרופית בעלילה.
הם טוענים שמסורת אבותיהם בידם ואותה לא יזנחו (פרק כ"ט),
אך לי בראה טחמרום בטבע, שהיו כה פחלטה וחד-טמטית איבת
מלויה במ כלל. הם בטבו על-ידי הטבע ולחוקיו הם פריט.
חוריו העבר של טמחמו של מפרד קטורט בזכרונה של
הטמח - חוריה של טורטיות בחור הנודות, של חיים יהודים
מלאי חבן. מוחה של הטמח מביא לעקירתה של הטמחה טאין לה עוד
גמיס וזהבי יהודי לקיומה. לא יימכן קיום בחורה טיהיה טמחק
ממורטה העבר.

ה'תשנ"ב

"העורר והכונן למצב"

בין הגלוי לבין הנסתר

ברומן "העור והכוחונה" מעלה אפלפלד את מוטיב "הענבר המכלה" (1)
 בכל עונתו ועל ידיה רחבה. הספור עומד על יסודות
 ריאליסטיים, אולם קרי הסרסום הריאליסטיים בה דקים עד כי
 הקורא מוצא עצמו במרחב מיסריאליסטי. שם הסטיאפורד והשפה
 הסיוחה מורכבים לכך טברומן רב לעיני-ההסתור מן הכלוי. מבחינה
 כרונולוגיה מארחם ספור זה במרחק זמן מן השואה, בירושלים. אולם
 הסומיב המרכזי מחזיר את הקורא למראות הגורל היהודי, השואה
 היא חלק מסבה, הסברסטה ב גורים על אף מרחק שנים גדול זה.
 העלילה מצוטטתו היא מכסה פרק זמן של שנה, מאגניב אחד ועד
 מסנהו. דרב הגבורים הם גרוזמן ובטי, בעל ואשה שלמעשה לא
 חיו יחדיו מכיון מאופרדו בעקבות המלחמה. אחר בשואה.
 גרוזמן עלה ארצה לאחר שעברו עליו המלחמה, גורדים וסבל רב,
 ואילו בטי הובלה לסיביר. היא שוחררה כעבור עשרים וחמש שנה ושואה
 את בעלה בירושלים.
 היחסים שבין בני הזוג והסיבויים המהומיים מחלים בתווייתם
 מאסרטים על בני העלילה כולה.

1. הלל ברזל/ "נוסחו של אהרן אפלפלד", גזית, ברך כ"ט, חוברת
 ט-י"ב, עמוד 22.

מוסר השכחה והזרה

"זר" היא מלה המפתח של הספור והזרה ההומית והוסר
ההומייתית שבין בני הזוג, מטביעים את חותמם על הרוסמן.
הגבורים החיים בד' אמוניו של החווה בעים בעל כורחם לעבר
העבר המכלה. אין אחר זכרון-עבר מביא להתקרבות בין בני הזוג,
המרחק הנפשי ביניהם עומד בעינו. בטעה ההליכי הזרד אומר
גרוזמן לבטיו "כאן יושבים האנשים ובפרדים, אבל אין האנשים
יכולים להפריד חלא אם כן מגיעים החילה אל טורס החיבור"⁽¹⁾.
טורס מסות, זה בטאר בעלם והגבורים חולפים זה ליד זה ללא
אפשרות של מפגש.
עם פתיחה העלילה פוסע גרוזמן כמרקד על חבל על סיסה צרה
של הורה שממנה אין הוא מעז לחניט אחורה או קדימה. גם בטי וכל
הקסור בה מובחים בחלטה חיים אסורה זו: "היא הצמנחה אי-סם
בערפל הכר של חייו הסגורים. במרוצה הסנים למד שלא להסתכל
פנימה"⁽²⁾. בטי עצמה מטייבה את גרוזמן לסוג האנשים הנמלטים
מעברם: "...מנוהקים משנוהיה... מנסם מייסיר כחושטים מהרהורים.
זה טנים אין מהרורים עצמם בכיכר ולאן ולמה"⁽³⁾. אין זו אך סכחה
זו מעין הדבאה עצמיה סחכל טפיר כל עוד^{הוא} מצמנצם כחיין בהוות.
באטר מהמרצה בטי למחסה סכחה אכזב זה, במתאוסיות וללא מחהרה,
נממטה הקרקע סמחה לרגליו של גרוזמן, ועל כן חגובמו הרמטוביה
לנואה היא הרעומתו "...הוא רבז, כפי סימן ומפריעים לו והוא
רוצה לסמוך את השם נח מעל ראשו"⁽⁴⁾.

1. "העור והכחונבה", עמוד 123.

2. סט, עמוד 14.

3. סט, עמוד 21.

4. סט, עמוד 22.

בעל כורחו מוסט גרוזמן מפיסה חייב הצדק, ודרך יסודיו בהזכרותו מחילה. הפיכוי טבהזכרות בולט בגליל החסודות אפולות לבבד עיכיו
 גרזמן - החל סמאור הפוגרות בעיור דרך אכיו הירובל, אל
 זכרובותיו הקטורים בבסי ואל אכיה חדיין. סראות אלה, אט בנכוב
 בלסון, כורה על פי אפלפלד, מביאים את גרוזמן לידי כאב טבהחיות
 העבר סחר, ולזכור ובעור האדיסות מאידך, הגובות היא בכי, יש
 בנכיו לא מבוחר זה מסום סמן פרץ לרבנות טעם כה היו סגורים על
 נריחו "כל הבכיו טבצטבר בגוסו עלה וטפף אומי" (1).
 גרוזמן על מחילת הספור הוא אטום ואף את הוא פנטה ליצור
 טר עם האחרים הוא צלע, הוא טוסט בראוב האפל טבהזכרות היחידה
 בו היא טלו וטל האים עם המטריה והאטה, גרוזמן פנטה ליצור קטרו
 "ערב מרב" קרא בלה לטלות עוד על קולו, . הגובות היא הטכנסות
 ונסיגה מידים על האחרים "האטה בטובה אל הפרוזדור ובעל המטריה
 ירד מן המדרכת וקראו הס" (2).
 בגוסו על הספור, את גרוזמן כי בעטה בטיון על ידי בכי לדבר
 אליו, להחמיר עמו: "הוא ירד עמהו מיטתו קרא אליו, הוטים לו
 יד" (3). על כן הם הוא רבשי גיטה כאדם טהמלט מן היד תפוסט
 אליו לעזרה סחר גיטה, ולבקשה הצלה מאידך גיטה.
 סכע הזכרונות על בכי סורכג הרבה יומר, וקטה יומר, עד כי
 בגוסו הוא מוהיר את בכי המוצקת סחוטת וטובה לחלוטין מזו על
 מחילה העלילה, אפלפלד טחיהם לטכחחת על בכי כאל אפסדות גדירה
 על טכחה טכעיה ומבריה, אפילו אט סניה מקורט כי טבה חטות בסיביר
 (4).

1. "הפור והכוונת", עמוד 108.

2. סם, עמוד 9.

3. סם, עמוד 164.

באחר מבשר למסך דק של אירוביה, אין לכך חשיבות מכרעת. העובדות
הן כי בטי מבטיחה אל גרוזמן הבודד כשהיא במלא אונה, בריחה,
מוצחה, איכרה לכל דבר. יש בה איזו שלווה וחלמה כשל חיה.
גרוזמן איבד מבין ואף איבד מאמין כי תהא סכנה טבעית בזה
"אם דוכרה?" שאל לפעם באילו מכיוון אחר.
"לא הרבה, בסמוכות כלנו לא מרבים בזכרוננו,
לספר זכרונות נחשב לחטא, גירובים על כך
בטבע. כיון שאין מספרים זכרונות אדם טובה" (1).
בטי מבטיחה לנשל את יטוחה הבריחה מפני הווייתו החולה ותאכולת של
גרוזמן, אך איבה מפליחה. היא עובדת קשה וחביה והבינה בעבים
לה במריחה. היא מבטה להעביר את סיביר לירושלים. בטי הושלכה
לסיביר בעל כורחה אולם עשרים וחמש שנה הפכו בלוי זה לגלות
סרצון. כמתנבלת היא אומרת לגרוזמן: "סחררו אומנו, מה יכולתי
לעשה, פרקו את הבריחים", אלא שלפני חט שחיה מדברת על נולדת
סחרב עליה" (2).
הלל ברזל במאמרו "נוסחו של אהרן אפלפלד" עומד על שלוש
שכבות של "זמן" של נסיו ההווה, העבר בסיביר ועברה הרחוק בבית
אביה. גרוזמן מבכה לדובן את בטי לספר על עברה אולם לבטי אין
סח לזר. האחוה, הבריחה שנכרהו בארץ הקוד אי-אפשר לספרן,
ואת אשר רצה היה לספר ("בסיביר אין אשה אשה, אשה חייבת למכור
לא גבר לזר, כדי שהוא יחטא אותה...") (3) איבה יכולת לספר לבעלה.
באשר מבטה גרוזמן לטוחה בגלוי על העבר ולברר את טיב היחסים
ביניהם בטי איבה מבטיחה כלל את כוונתו: "וכי אין אשה רוצה בזה" (4)

1. "העזר והכוונה", עמוד 24.

2. שם, עמוד 25.

3. שם, עמוד 140.

4. שם, עמוד 36.

היא שואלת. מברכה על שמיסחו המכסרם דעוה של גרוזמן היא בכי
והמכסרם כמעט ילדותיה על העבר, על הדברים הספורים שהביאה
עמה מסיביר. ככל שמעמיק הקיץ ועמו החום כן פגה חסיבותה של בטי
שהביאה עמה מארצות הקור, היא חשה כי אין פגי הדברים עוד כחמול
מלשונם "כך אולי יביט הקיץ כשכחולי היער סחודים את המטורים..."⁽¹⁾
לפתע היא זוכרת את הכומר הסיבירי שהיה טבח את הבטיים ובכך פגיאן
לזכור מי הן ומי היו אבותיהם. זהו מחילה הקיץ של בטי. בטי
אינה עוצרת במסע הזכרותה ברובד העבר הראשון של סיביר, היא
מעסיקה לחדור ומנסה להתחבר אל אבותיה, מנסה להחיות את עברת
בנים אביה. עם אובדן רוח סיביר עוברת בטי מיסאפורפוזת. היא
אינה עוד בטי האכרת החסונה, החת פגי האיכרת מסיביר, עוטיס פגית
סבר פגי אמה; החת טערה החזק כפסחון שערותיה הושכור "יחודיות
ודלילות"⁽²⁾, היא אינה דוברת עוד רוסית אלא דוברת מידים "בביגון
רחוק"⁽³⁾ - השיבוי מחלט. בטי הגיעה במסע הזכרותה לאיזור שלמות
הרחוקה מברוזמן: "ימרות גיבסה עתה סתוך עיניה. עלה בדעחו טרק
אדם המחובר לאיזור אדמה יכול לדבר כך. כך היו האבות מדברים"⁽⁴⁾.
סצויה כאן מהרה אמביוולבטיה: בטי הגיעה אל שלמות מסוימת בזכרתה
את העבר, אולם בד בבד היא נאכלת על ידי זכרונותיה אלה. בטי
הגיעה להבנתו של התהליך העובר עליה והסליטה עמו. היא פגינה
כי אינה יכולה להתעלם ולהפטר מן העבר, שלא כעצים המתערטלים
מענכיהם באופן טבעי, האדם אינו יכול להתפטר מעברו ללא יסורים.
בטי בטלל החופש במסך סגור שהותח בסיביר, כושר הוחזר לה החופש
הוא אינו מהווה ברכה לכמעצמו.

1. "העור והכוונה", עמוד 66.

2. סם, עמוד 116.

3. סם, סם.

4. סם, עמוד 129.

הוא איבד רצוי עוד ליוטבי סיביר שלמדו לשכוח בארץ הסוד.
 החופט מביא אותם למדור הזכרון. בטי יודעת כי "האנשים לא מיהרו
 לבוא אל החופט כי ידעו... אין זה אלא מדור אחר, וסמך חסוד
 יוחר"⁽¹⁾. הייתה של בטי בתפסים כסדרה של עונשים, סבהם עונשים
 סמדר אחד למיטבחו ובטי מקבלת על עצמה את הדין בהשלמה,
 כמעט בצדוק הדין, כיון שאין מפלט ממסלול זה. ברוזמן לעומתה חסר
 הבנה והשלמה אלו. הוא חס עצמו כרופא ובראחו הוא חס רגטי
 חספה בשל חוסר הבנהו את בטי ורצונו להפטר מפנה, אך בד בבד הוא
 גם מאשים אותה כי עוררה אותו מהרדמת הסכחה המדומה אשר היה
 שרוי בה עד לפני בואה.

מסאפוריה וממליות ביצורה

עוצמהו כל הרומן קטורה במידה לא מעטה בספד הדימויים והמפלים
 המלווים את התפתחות העלילה. מסובת היסוד של הרומן היא מסובת
 חסוד-הסוד, החוזרת למעלה מעשרים פעם לאורך העלילה. (מסובת
 זו אחוכה על אמלפלד ומופיעה גם בספורים אחרים: "רושקה",
 "העופות", "פיריית" ו"הסבד"). כבר בתחילה בחגיג בטי אל
 בית ברוזמן היא אריסה עיביה כעוד המתוודע אל כלובו"⁽²⁾. והיא
 גרסה "כעופות החורף הכבדים סכרדמה פתאום בופלה עליהם"⁽³⁾.
 בהמשך סחבררת מהומה של מסאפוריה זו יותר ויותר. בטי חוזרת
 לבעלה באותו אופן שחופות הבודדים באים באביג לקבו. מסובת
 הספור הסקבנה הופכה עד מהרה לחסובת המדכאת של עוד עחיטיל
 גואותיו ואיבד יכול עוד להגביה עוד.

1. "חסוד והכותובח", עמוד 117.

2. סט, עמוד 14.

3. סט, עמוד 16.

הגבורים, בעומות, בלכדים ואינם יכולים להמלט מן העבר. בטי
יודעת ביו "אין כפרים להרקים, הנוצות בשר, זה חורשים טבוחה
ביו זכרונותיה...".⁽¹⁾

ממאסורה אחרת החוזרת אף היא פעמים רבות ברומן היא הסובת

העץ, בעיקר עץ עקור. בטי מגיעה לירושלים והיא בעץ עקור על

טורטיו. אמלפלד מפתח מרובת זו בהפסדו: "דומה הייתה לעץ כרות

טעלה בוך חדש וצעיר"⁽²⁾ בטי מבסח להסתיר במקום החדש, וטעמחה

איבה אלא הקליפות טחפן עומת על עצמו. המטפחות העמוקה של הסובת

העץ מחבלית באופן ברור בחלומה של בטי, טחום החלום היחיד

המספר מביא מספר זה. "אומן הלילה דברו אליה החלומה. בטח מוטח

דברו החלומה. עץ תראו לה החלומה וחום הולך ובשרף בלם לחבה.

הענפים בורשים מעליו, הבזבז דוסר, היא הניבה ולא טעלהו טח

זה"⁽³⁾. הסובת "עץ עקור" קטור גם אל היומא של בטי עקרה.

הריובה איבו הריון של טטט וייחכן והוא קיים רק בדמיונו של גרוזמן.

באופן מקביל לבטי, חוטב גרוזמן כי לא יבנה עוד המסך מסבו וחום

הע כעקור ועקר.

הזמן החולף מאל אמלפלד הוא "בהר הזמון", זרם טחין לעבור בו

וחום טוחף את הכל. מטובת המתיחה של "העור והכוחנות" טלסח בח

טרמינולוגיה זו אל טחף וטל גוזלו טוף החורף זורם ברחובות,

האופל בשרף אל החברות, גרוזמן הולך כמחמת מטח על גוזלים צלילים,

ובעורקי המבן זורטח מפילה. גרוזמן גחון בזרם אין טופי זה טל

זמן טחין לעבור בעור, וחום בטחף עד אשר גומה טל בטי עובר לרגע

את הטחף ומזעזע את גרוזמן.

1. "חור והכוחנות", עמוד 140.

2. טח, עמוד 29.

3. טח, עמוד 79.

הצבע הכחול בולט ברומן והוא בעל המספר בפולו הוא הכחול הקר
 כל טרץ המרה, הוא הכחול של הלילה, אך הוא גם הכחול האבנני
 של המים לוחטים ללא כל צל. בסופו של הרומן נותר מניין רק אחד
 נחול, אחד אחד אשר כילה אותה.

הסמכות דעיצולם חט בעלי מסמכות רחבה בסמורי אפלסלד.
 הסמון הוא סל הזרה, הנצרות, סל הסבר, כאשר שוטט ברומן
 בליל זה, באופן אסוציאטיבי בעור סיד הסבר במודעותו "כך היו
 פעמבי הכבסיות של ילדותו בעורים בלילה והושטים על הנחית
 הכפריים; או לפעמים, בשבט בצורה, כשנקט הכומר הכפרי לעורר
 רחמי שמים, לא בטוב בסחייסו אזעקות אלו, האכרים היו פורצים אל
 חור הבתים היחודיים ובוזזים" (1). מענין לציון כי הדפעת הסמכות
 ברומן בהובנה בסעיף מסגרה, הפטר סמלית, בפתיחת העלילה הם מריעים
 "הם טבים, הם טבים" (2). הכוונה ברורה - בטי טבה, האנשים
 האבודים טבים, הזכרונות טבים, בסוף הרומן, בלשון טקטילה
 מלצלים הסמכותיים "אנו בעלמים, אנו בעלמים" (3). הכוונה היא לבטי.
 הסמאסוריקה הסופעת של הרומן פושטת לכל המחומים, הסמכות
 של ברומן וחבריו הן "בריות לילה", הן "חיים בית עיפות",
 האויבות דומים ל"הפושטות חלוקה". המונח החריקים הוזרה עוד
 מספר פעמים, הכולל החולך בדרכים אינו אלא חסוים טחומה,
 הסוביוו הן "צדפות לחוש", סמאסורית מציליות סחוב "כסופים ארומי
 צואר בלא קרקע לרבליהם נחרו הענבים" (4) בדירות מעל אפלסלד -
 הוא טרבה יומי להשחשט במסאסורות סיפוריות מן הפשוט וחלל-יומרי.

1. "העור והכוחות", עמוד 11. "העור והכוחות" עמוד 11.

2. טט, עמוד 15.

3. טט, עמוד 165.

4. טט, עמוד 128.

סמו של הרומן "העור והכוחות" הוא אמלי, ה"עור" היבו
 העבר הרבה לגופו של האדם ואין אפשרות / אירו. ואילו ה"כוחות"
 היא ההווה, הצלם החדש טבוריו של אפלפלד מבטים ללבנו, אך זהו
 צלם ארעי ואין לו אחיזה של ממש בבגור. בספוריו של אפלפלד
 "העור מבזה תמיד את הכוחות" (1). אורצה מהעלם מאמת זו כחשך
 הוא מיעץ לגרוזמן הנוכה כדלהלן "חסיר את הקליפה הזו, קליפה
 זו מסירים כפי שמסירים בגד. יוקעים ברגלים ואומרים: קליפה,
 קליפה, אבי דורך עליך בשהי רבלי שלא נהיה לך מקומה, כי את
 קליפה" (2). העבר אינו רק קליפה או ה"כוחות" בלבד, העבר הוא
 חלק בלתי נפרד מן האדם עצמו ואין אפשרות להסירו ולהרחיקו.
 ברבים מספוריו של אפלפלד לובשים אוביקטים ריאליים משמעות
 שהיא הרבה מעבר לריאלי. כך קורה גם ברומן זה. רקמותיה של בטי
 אינם מלכתחילה אלא תפוקה טכני מבליעה עצמה לחוכה, לכאורה
 תפוקה טכנית לחלוטין. אבל הרקמות לובשות משמעות מסלית עם
 התפתחות העלילה: "פי' המהילה רוקמת, רקמה מסומה על בדים
 רחבים. דומה היה זה לרקמה, למה נחיתה עומה קודם לכן, ואף על פי
 כן טובה לחלוטין. דומה היה זה מסומ מה למעין כפינה חפוצה.
 אחריות גדולה" (3) ברוזמן עצמו חש בסיבוי הטהותי שחל בריקמה.
 אין זו ריקמה עוד, אלא סמלו סמל לבטי ההולכה ובמובא, כעין
 סמל פרידה של מהאבד טבו הוא מסביר את מעטיו. הסמל מתבאר עוד
 יותר בצורה הריקמה: "הוא בטה לוואותיו היו אלה יערות אבל גם לא
 יערות, סומרים אבל גם לא סומרים, טובה ומעוכל לחלוטין

1. חלל ברזל/סיפור עברית מימאריאליסטית", עמוד 128.
2. אהרן אפלפלד/"העור והכוחות", עמוד 108.
3. "ח", עמוד 159.

ובבדים אחרים: גושים של זרוד וחום, כמו אגריס פנימיים של האדם הסדומים לאור, עד שבדים לחיצוניים⁽¹⁾. בטי רוקמה אח עצמה בבדים, את כל כולה, מחטבותיה, עברה היא מבדיסה להוכח. רוקמה ססורה כל בטי בבדים פעלה אסוציאציה מן המיתולוגיה היוונית. מלך יוובי בקט למצות בילוי של מלך על ידי בה מסתתרו ומסורם כך חוץ את לטובה. האומללת רוקמה אותו סוד על טפיה ובהנה אותו במתנה לאחותה וכך בחגלה הסוד. גרוזמן מוטרד מסתור רוקמה זו ומנסה לפרטה בפעולה טבעית, אבל הוא אינו יכול להפעלם מכך שהחוסים "כאילו לא ממוך פעורה במסכו אלא מתנה עצמה"⁽²⁾. גרוזמן מגלה את המסמעות הנמוקה של הרקמות מאחר מדי, זהו ספורה של בטי, זהו וידויה. "עמה הבין דק נספה זו יכולה הייתה לדבר אליה"⁽³⁾. ברור, אם כן, טגרוזמן, שחט רגשות אטמה, מנסה להכחיד את רוקמותיה של בטי, במסך העלילה כולה הוא ייסר אותה כדי להספיר לו את עברה, אך כאשר עשתה זאת באופן סמלי על ידי הריקמה, והיא פרטה את עצמה בתהליך, הוא אינו יכול לעמוד בפני הריקמה המאסיבית, בפני סיפורה של בטי הניגט ממך הבדים. על כן הוא נושא את החבילה - המריד האחרון שנותר מבטי - אל מחוץ לעיר ומפקיר אותה שם.

מסמך על הפועל גרוזמן

העובדה והמחלפותן בעלילה הרומן מסמכות יותר מאשר אך ורק. "נמהות העובדות, וחילופי קור וחום - סוד החזקרות"⁽⁴⁾.

1. "העור והכוחות", עמוד 160.
2. שם, עמוד 161.
3. שם, עמוד 165.
4. הלל ברזל/גוסטו של אהרן אפלפלד, בזיה, כרך ב"ס, חברים ט-י"ב, עמוד 23.

ההבחה הבסיסית של אחדים מן הגבורים היא כי ארצות הקור והקלימן
הן מיסביים להם וירושלים ובחטולי החום שלה גורמים להם זרות
והזכרות מכאיבים. הרומן כותח בסוף חורף, וכשבטי מביעה אל ביהו
של גרומן אחד הדברים הראשונים שהיא חשה בהם הוא החום: "לא
היארתי לעצמי", ממרה במשיחה לעצמה, "שהאגב הם כל כך, כל השנה
הם כל כך" (1). בטי באה ממקום שהוא מבריא מבחינת אוכלו הזכרון,
הקרה הסיבירית יכולה להכחיד זכרונות של אדם, בטי מבטה להביא
את הקור. הבוף שלה והצמחים שלה אינם הקוצים האופייניים לירושלים
ולחצרו של גרומן. היא שוחלה פרחים והגיבה פורחת בפריחתה
של בטי. באופן מקביל כאשר בטי גובלה גם הפרחים שלה מספיקים
צמיחתם: "הפרחים גבלו והקוצים פרחו" (2). הדדורים התגברו על
בסיובה של בטי להסתרט במקום.

במיוחד מודגשים חילומי הזוהר בדמותו של ספיגלמייסטר.
שמו הוא סמלי - אהן הראי - והוא משמש כגבורת הפוכה לגיבורים.
למרות דמותו הקריקטורית במקצה, הם המוכר מסמלי אמינות בפיו.
ספיגלמייסטר חש כי "החורף הוא האקליט שלבו מדורות, יקין מברט
בנו" (3). הוא מרגיש כי השמש הירושלמית פורצת לכל פנה ואין מבוס
מפניה ומפגי כוחה החודר. ספיגלמייסטר מיצב אספקלריה הפוכה.
בחום הוא סתעלס מן המציאות וסן ההווה ועודג אל הקור שבו ואך ורק
הוא מסובל להיות את העבר. הוא שואף למכוח את ההווה ולהחיות את
העבר בעוד הגבורים באחזים כל עוד צפסמ בט במיסת הווה צרה
ומבמים למכוח את העבר.

1. "הקור והכוחות", עמוד 25.

2. טר, עמוד 113.

3. טר, עמוד 57.

גיבורי המשנה וסיפורי המשנה

באמצעות גבורי המשנה וסיפורי המשנה המלווים את חרומן ספחה
אפלולד את הסוסיב המרכזי של שכחה וזכרון. בואה של כטי מבקר
מסלולתם גם את גבורי המשנה, ידידיו של ברוזמן, שאף הם מבטים
למבוע בביצה השכחה. לפתע הם מבינים כי העבר אינו אך ורק מעמסה,
יש גם רבדים מעליט בעבר - הם הופסים "מה אבד" (1). אורצה וסיפורו
הם אבאלוגיה לספורה של כטי. כטי שמסמך מהאורו המאומק של
אפלולד, אורצה הוא אדם מגודל וחסון שגמק בשמם הירושלמית. הוא
שרת בצבא האדום, ועברו בבית אביו החסידי מתגלה טיפין-טיפין.
ילדותו מעלה בזכרון אחדים מהספורים בקובץ "כפור על הארץ" כגון
"הדרך בין דרובנה לדרוביץ" שבו מספר הילד על חוויותיו. גם
אורצה עובר סיפורי סוחתי עם המסתחות העלילה, בואה של כטי מבקרת
אומן משלוחו אולט הטיבוי שחל בו הוא כה אימי ובלתי מוחט.
אשר לבסוף בעזרים חבריו ומכירים בהסתחה מהסתחותו. חוסן גופו
אובד לו, כשם שאובד חוסנה של כטי, הוא עד את טירי ילדותו, כשם
שכטי עוברת מטיסה ברוסיה לטיסה ביידיש, והוא חי טוב את חייו
הגופים של אביו הרובל במסעותיו המכזריים בין הגויים. אורצה
חי גם חיי היהודי קטר המוגיץ והסביב. הוא הולך וגסוג, כשם
שכטי גובלה, ואף לו "מסלו אין לו כלום" (2) כשם שלבטי "דבר לא
היה לה מכלה" (3) בשעה שהיא חוזרת לעברה.

פיז'אק, אף הוא כחבריו של ברוזמן, מעורר את העבר על ידיו
"טירי הטכחה" שהוא טר. גם אצל פיז'אק דמות האב היא דומיננטית
ועולה מבכאי העבר מיד עם הזכירו בסירים.

1. "העור והכומבנה", עמוד 38.

2. שם, עמוד 153.

3. שם, עמוד 131.

אביו היה ממנהיגי השמאל, דעמו בטרפה עליו אך לבו המטיף למרוד.
ההסתברות העוברת על הביבורים איבה פוסחת אף על סיצ'אקו דמות
אביו המר והסרדון ביבסתה מסביו לקראת סופה של העלילה - גם הוא
נוטא את ירושת אביו.

בלוטר, החיבוק טביצל על ידי גרוזמן וחבריו, מעורר בספר זה
את מוטיב הילד שביססר לספירה ושאבנו רצוי לאפוטרוססיו. מופיב
זה מופיע בסיפורים רבים של אפלפלד, בדוגמת "על יד החוף";
"ברמה"; "מוכר". אף כאן רוצים הגבורים להפטר מעולו של הילד
הנלהי רצוי, אולם מאוחר יותר הם משלימים עם הצמרפותו אליהם
ואף דואגים לו ומטפחים אותו. מעבין לצידן כי בלוטר, היחיד
מבין הביבורים שאבנו זוכר מאומה מן העבר, כי אין לו עבר, קרוי
על שם העבר - על סמו של הרב תזקן שזם פטירתו גימן סמו לילד העזוב.
דמותו של טרוכונסקי, רופא הבטים, היבנו דמות ההן מודרנית,
המקבילה לדמויותיהן של אביה הדיין של כטי, הכומר הסיבירי אשר
מיסר את הבטים. מפקיד כל השלוות הוא להביא לידי שיבוי
ולהביא את הבטים לידי זכרון.

חבריה של כטי קטורים עמה צבריה הקור, בריה שלה מופר אף
בארץ החום. כטי היא זרה ועקורה כנזאת לגרוזמן, והשייכות חכנה
שלה היא לחבריה אלה. חבריה של כטי נאים לבקרה, ובנקורם ושהותם
יחד מורגשת שלמות וחכמה הנבדדת באופן מוחלט את חוסר הקשר
והניכור של כטי מגרוזמן וסביבתו. "כטי שרה והאיש עם הגלליקה
קלט את קולו על המיתרים. מביה אבדו את הסבים. קולה ופריחתה
סלאו את החדר. קולה הלך והחומר עם צליל המיתרים וכל גופה חשה
עצמו על הכלי" (1).

1. "העור והכותובת", עמוד 44.

בהורה, בדירתו של גרוזמן בירושלים. בטי וחבריה הם בבחינת כת ידים סבורה שזר לא יבוא בה. גרוזמן מכיר בעל כורחו באחורה זו שלפולסכת לא יחא לו חלק בה. "גרוזמן יודע רק הוא (מיטה - ד.ז.)... אלמב... לפולס לא יחא לו חלק בה. "גרוזמן יודע רק הוא (מיטה - ד.ז.)... אוחב אה בטי, כי בא עשה בבירה - חקור בסיכסך" (1).

גורלו של מיטה אינו מובן סגורלם של טאר הביבוריה. הוא נובל פעץ עקור במקום חדש. הוא מצטמק וכאבד אה חיובריותו וחוסכו. הוא אינו ברהפ אפילו מלהתגעגע בפה מלה לסיכסך "רועה היה לטוב לסיכסך, אלא מזקן הוא" (2). בטי חומכה בו, כחכור אדם בחבר קרוב, עד אשר היא עצמה טוכרעת על ידי העבר.

לספורי המטבה חפיד דומה לכל גבורי המטבה. גם הם מהווים בנוחה לגבורים ולמחרחש בקרבם. ספור כזה הוא ספורו של ספיגלמייסטר שעליו כנר עמדו בספור "עקרות" בבית הדיין. אפלפלד כתב ספור זה במור בבואה העבר מחייה של בטי. העקרות, המרפיעה לבית הדיין כנוריה גמורה עוברת מיטאמורפוזת מוחלמהו "כפריותו אבדה להן. עור של מורא וחמימה היה מזוג על עורן" (3). לבטי סכפי סמכתור אף היא עקרה, משמש ד"ר טרוכובסקי מעין מחליף לדיין. היא הולכת לשם, יחד עם כל שאר הנשים, כלמקום קדוש, אולם ד"ר טרוכובסקי סאבזב. בואן של הנשים אליו חסר אומר יסוד של הסתגות מיטית, של ספיגה האוירה, שהימה בבית הדיין. הספיגה המחרחשת בערב סבועות לפני ביהו של ד"ר טרוכובסקי בפה בטקס קדוש. הנשים זועקות

1. "הפור והכוחות", עמוד 130.

2. שם, עמוד 134.

3. שם, עמוד 92.

לילדיטו "ולפחע מין תרועה: אדון עולם, כה פז היה הקול כאילו
 נחשב מתוך האבן והופל, הבוט הבטי הריע בגעיה ממושכת...
 אור ארז ירד מן הרקיעים והציה את החומה, בטי מסר...
 לזרם החם והגומה, הוטיעה-בא הוטיעה-בא פרצו העוררים יתוך
 הפילוחיהן... הבטים בדחקו אל הפתח וברוח בידיהן, הריח הקדום
 אל טעורה טרופה ועטן טהילות מלא את החלל, האור החשמלי היה
 זר כאן" (1). האזירה המיסטית הארכאית איבנה, תחליף לעומק החוויה
 שהצליחה לטבוח את העקרונות ההרדיות בבית הדין, ים כאן אקסמזה
 המובנה אך היא איבנה מביאה לפורקן, הנקשות לא בענות, הכל
 מכזיב: הבסיון בתורה להחיות יי אורח העבר ללא אותה קדושה טבעית
 נוחל כשלון.

נבכחנו לדעה, איפוא, טחיי ההווה של פטי וגרוזמן לא יכולים
 להתקיים, זכרונה של סיביר כבש את כל ישותה של בטי ותיא אף
 מהעצמה לאורו עבר למרות בוקשותיו היות ואין לה ולגרוזמן
 כל מכנה מסוים בהווה, כיון שאין חזרה לאורו עבר חרי טחיה
 של בטי בירוטלים איבט טחריכים ימים.

1. "העור והכוונה": עמוד 76.

מבנה ספוריו של א. אפלפלד היא כזה, שהסופר בוטל אפיוורה
מחיי יהודי או קבוצה יהודים וכורך סביבה את העלילה. חרעיון
במבניה זו של מבנה ספור הוא, שעל הקורא ליטם את הדברים
לגבי הכלל. על פי רוב אנו לומדים להכיר את הגבור או הגבורים
חור כדי ההקדמה העלילה. ברובם של הספורים אין אפלפלד מציב
בסביבו את המסדה כפי שהוא מטהללל סתחילתו, אלא מכריח אותנו
להאר לעצמנו את העלילה עד לאותו רגע שבו מותח הספור. אף
לגבי סופה של העלילה מוטלת על הקוראים המטימה להסלימה בדמיונם
ולחסיק את המסקנות המתבקשות. אין ספק שבספוריו של אחרן
אפלפלד רב חלקם של הקוראים בהסלמה חלקי העלילה שלא נוסרו.
מבנה כזה של ספורים הוא מעולה היות ודמיונו של הקורא
מכורה להסלים את החסר, לקחת חלק בדברים.
למה בולדברג בדברה על חוכן וצורה פעלה גם הסעבה הנבחה
"ביצירה ספרותית הצד הטכני אינו בחזקת דבר מאסטר לחפריד
נינו לבין החוכן"⁽¹⁾. ביצירתו של אחרן אפלפלד אנו מגלים לא רק
הצד הטכני הוא את חוכן הדברים, אלא שעם המבנה החוכן
מטחנה טכניית הסגנון. טכניית הסגנון של אפלפלד היא פונקצית
החוכן של יצירותיו ולמיכר קיים אצלו סגנון נמוך, ענה של
נהגי מוציות וקצבים נצדו של סגנון גבוה, לטון הצלקתה מהחום
המיסחורין, ספורי חסידים ולטון יראים.
הבה ביסול ספוריו של א. אפלפלד ובנדוק את מבנה.
הספור "טוחם" טקובץ "צביה הפורה" שהאים מבחינת המבנה
לדברים טבאסדו לעיל. כבר אם הספור מבנים על כליותה של

1. למה בולדברג/אמנות הספור, עיונים בצורות הסיפור הקצר
ובהולדוהיו, ספרית המועלים.

העלילה. השוחט שבמפתח שליבינו יכול היה להיות כל שוחט במזרח אירופה. הן הזמן איבד מובל - הספור סחאית למקומה ימי הביניים או לפה החדשה. מי הוא אורח שוחט אין אנו יודעים אולם הרומם במתקבל מקריאת הסדרה הראשונה הוא סחאית מסתחר כיוון סכנה סחאית על חיו -

"הרזה חלפה והשאיפה אורח באורח היבט, בין גבעולי הגומא הגבוהים, הנכונים, עד כי יכול לסמוע את סבימיותם למרחקים. ככל שהיה קרב למקום הסכנה היתה היא מרחק-מכיו, חומקת" (1).

השוחט שחט ציר לעלילה סוככת סביבו וסביב סחאית, מחשבותיו ודבוריו הסחאית, אנו מביתים שהוא גומא כויד ספוגרומ ספג במהילה אליה הסחאית. בתסוך הדברים הוא פוגש בנחיות -

"איבד פוטח לבט דבר" - אמר וסלי את החלף.

"אנו לא שטיב, לא שטיב" - בוחסו.

"ובכן מי?" - אמר.

"גויים אחרים" - אמר.

הוא השיב את החלף לגרמיק ועמד" (2).

היחס מסטיף להיות אבנטימי. הוא שוחט יהודי וחם הרובחים הגויים. העלילה איבנה מסחאית במילים האחרונות - "להקומ גויים בראו יורדות מן החר, ברק חרמנים על כחפיהם" (3).

דמיונינו מסטיף את הענין. "הפואנטה... סכונת להמסך באיגו

1. אחרן אפלסלד/"בגיא חפורה", עמוד 29.

2. סט, עמוד 41.

3. סט, עמוד 42.

בהובא אבל שהוא רב מסמעות" (1) אומר ה. ברזל ואכן דמיונו
אומר לבן שלהקוח הגויים יוצאות לצוד, להטמין ולהרוג את אחד
הטוחים ואולי עוד טוחים כמותו המסתתרים בין בעולי הגומא
הגבוהים.

אף בספור "הלוחה" אנו עדים למבנה דומה לזה של הספור
"טוחס" אף הלוחה שלטבינו במלכו מהטמיה ואנו פוגשים בהם
מיד אחרי ההטלפה כשהם מהפטים מחכה זיכר. אף הלוחה אלה
מסמכים ציר העלילה. הלוחה הם גבורים אנונימיים - הסופר
מבנה אותם: "המבוגר", "הביגווי" ו"הצפיר". כלומר ההבחנה
היא ענין של גיל והמיקום הוא אנונימי גם כן - ישר, שלם
באמר לבן דבר אודות מיקומו הביאוגרפי, הטוחס פגש בגויים
אף הלוחה פוגשים בגוי וילד והורגים אותם. גם סופס מוביל
לחדלון ומותו -

"לפניה ערב כבר היו מרוחקים באופן שטוב לא יכלו לסבוא
זה את זה" (2).

דמיונו ממשיך את הרעיון ספרידס יביא בהכרח להפיסתם ולמותם.
בספורים אחרים של אמלפלד מהמ"ב הסופר ומכוון את מחשבותיו.
לדוגמה בספור "פיצויים" הסופר טואל ומציג באירוניה -
"האם עוד יוטב דוקטור טרוס למטה ומבטח להקלה, מולי
ירד אל המבזר ומבחל עם טטא ומן לקבלתה של גורה טראוס.
הרי זה הפיהרון הטוב ביותר" (3).

וכן -

"אל בסכה את יוהנת. אף היא טייכה אל החמונה" (4).

1. הלל ברזל/ "בהיכוח עלומות", הנוסד, 14 בפברואר, 1964.
2. אהרן אמלפלד/ "עסן", עמוד 13.
3. אהרן אמלפלד/ "עסן", עמוד 46.
4. טט, טט.

הסופר במחשבת ומסביר טובר את מהלך העלילה גם בספור "הרדיפה" -
 "הכיעור העשוי הוא כורה. במקרה מעבר מבורות זו
 חייב האב לשמור על בנה. עין מלאה, צורר באה, רגל
 מוגבהה - די בהם כדי להביא לחמידה; החטיפה היא
 לאחר מכן בלתי במנעת" (1).

גם כאן מדובר ביהודים וגויים ומלבד בתו החמופה של היהודי,
 רייזל הדמויות הן אבוביטיות והמקומות בגי-צלי-טם ללמד
 מחסופים היו מקרב עמנו מזמנו של יעקב אבינו.
 מבנם של כל הספורים שהוזכרו דומה. וכולם קיים ציר מרכזי
 העלילה טובבת עליו, בכולם קיימת אפיזודה טבוגעה ביחיד או
 ביחידים וסוף העלילה גיחן לדמיונם של הקוראים. אין אבו פוגמים
 בספוריו של אפלפלד עלילות הקדמה או ספור מסגרת העומר את
 המעשה המרכזי, אך אבו במקלים בספורים ממבנם מרמז על רבדים
 טמחה למבי הטטה בגון: "המחסה האחרון" ("בגיא הפורה"),
 "במקומות הנמוכים" ("כפור אל הארץ"), "באבן" ("כפור על
 הארץ") וכן "בקומה הקרקע" ("עטן").

סגנון, צורה ומבנה

סלום קרמר, בספרו "ריאליזם וטבירות" פוסק: "בספוריו
 של אפלפלד בשבר הריאליזם גם בחמיסה המציאות וגם בדרך הספור
 וצגגגגג" (2). כבר ציינתי לעיל טגגגגג כחיבתו של אפלפלד
 איגגו חרזר על עגמו בחכרה והוא פוגקציה של המציאות ושל
 פוכן הדברים.
 געגין בטיחחם של ליטאטטריי בר דמויות בספור "בסיון רציגי".

1. אחרן אפלפלד/ "בגיא הפורה", יחוד 61.
2. סלום קרמר/ "ריאליזם וטבירות", על מספרים עברים מגגגין עד
 אפלפלד, ספרית מקור.

הוא בהב בשורה המובנה "סדיר" ודרייבר הוא אחד ממנהלי הסדרות-

"מי בסע ב-2762" - פתח סרייבר.

"אבי יודע מי בוסע, הסתכל ברשימות".

"חסר הרבז" - אמר סרייבר בקול ברור.

"אז חסר" - אמר לימא כאדם שאינו מחרגט.

"לא עושה עליך רושם - מה".

"ואם עושה עלי רושם - אז מה" (1).

סגנונו של אפלסלד איננו מאופק באן. הוא מוסר את שיחתם של בני הנשי הסדרות בצורה הראלית ביותר. אין ספק שהריאליזם בשבר במהלך הסלילה כשדמותו של דרייבר המת מסתרפת אל צימר אחי בטיולו למבנה ערב גרוב סובל, אך מבירת סגנון אינה קיימת. אממה למה החכוון שלום קרמר בדבריו המצוטטים לעיל. אפלסלד התאים את הסגנון לשיחתם של בהגי מוביות היות ואילו בקט בסגנון גבוה היה תוכן הדברים מאד בלתי מסבנע ומלאכותי ולפיכך לא מציאותי.

לעומת ספה הרחוב הזו אבו טומעים סגנון אחר של דברים כאמר צימר, הבהב טזה מקרוב שב לעבודה, טואל אה חנרו מבדלו-

"טח אמת קורא" - קרע צימר את השתייה.

מבדל הריט את דמסו ואסרו

"אבי קורא בהכנסת כלה" ושתקו. (2)

העברית שבפיו של מבדל, אף על פי שאמר מטמט אחד, ביכר בה שהיה פעולה מן הפגת של חבריו המהגים ולא זו כלבד אלא היא כבר מוטפת מטמטו של עבגון. אין מבדל עושה "אבי קורא אה 'הכנסת כלה'" אלא מבדל עושה לצימר "אבי קורא בהכנסת כלה". זוהי לכון ירעים טעגגון מטמטט בה לרוב. יומר מאוחר מספיר מבדל בצימר-

1. אחרן אפלסלד/"כסן", עמוד 98.

2. טט, טט, עמוד 97.

"צימר, עשה עמי חסד ותחלל חסדך, קח סידור
ובחלל חסדך" - אך צימר גחפו להדליק את הפוסטר⁽¹⁾,
אפלד טב רמזמיד סגנון דבור גבוה יותר למבדל. אין מבדל
אומרו "עשה לי טובה" כפי שמקובל לומר בטקס הרהוב, אלא הוא
אמר "עשה עמי חסד" שהיא טפה מקראית שגילהת סעם מדברי יעקב
המקוריים...ועתה עמדי חסד ואמת אל-בא הקברני בטב יס"⁽²⁾,
סגנון בטור אבו מוצאים גם בדגריהם של ספצי הנשר במסור "עשן"
בסובץ "עשן".
מקם הקצב מטיח לעומת הספקים שהופיעו מאוחר עם סתירתם-
"מסיד אני אחרון, אחרי שכור חילקו את הכל,
ומסאיריט לי את הזיסת, את האאריות".
על כך משיב לו הסנק השמן "יוסל, בוא חנה חוריד כחן את
חנק ובראה לו את הנבר, כלא יחשוב בו, בו, עכשיו אחת פוסטר,
עכשיו אחת רואה טאנחבו לא מסדרים אחר"⁽³⁾.
סגנון של ספרי חסידים וקבלה אף הוא מצוי ביצירותיו של
אפלד וביכר בו מיד טסובץ בעלילה. משפטים כגון: "זהי"ם
מוצא מן האמתחות - להציר את הלב ולהביאו למידה הרשתות"⁽⁴⁾,
מיצט חלק איצטבדלי מן הסגנון המקובל על אפלד. הפלה
הסתחות" לקוחה מן המקרא "משים בפי אמתחת חסן"⁽⁵⁾ וסומב
ההסתחות לקוח מן הקבלה.

1. זהרן אפלד/ "עשן", עמוד 108.
2. בראסיה, מ"ז, כ"ט.
3. אהרן אפלד/ "עשן", עמוד 132.
4. אהרן אפלד/ "כסוד על הארץ", עמוד 3.
5. בראסיה, מ"ד, ג.

"הסלד הצלוחה אל אביו סקח את עיניו הגדולות, כדי שהמראות יבואו בו, שהרי אין לך שעה יפה מן השחייה..."⁽¹⁾ הסלד "ההרי אין לך שעה יפה" מצויים הרבה בספרי יראים וחסידיים ומקורם בספרי אבות: "הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים" וכו'. עצם החזרה על הסלד "וכבר חזקו" משונה לספור "הדרך בין הרבנות לדריכה" אופי של ספור חסידי. אף ביסודי כמו "מוקירים הם רבליהם סביב התפילה" אינו מקובל על אפלסלד והוא חובר הפלילה.

בנוכל "בחדוהיים, עיר גופט" סח האסרגן מר מאפנהייט אל הקצין שבמלח אל העיר, בגוף מליטי, דרך הסניה במרכז אירופה- "אין זו מהחלה, הנסה לצאת"⁽²⁾.

הדוגמאות ולעיל מצביעות על כך שכאשר דקע הפלילה מחייב מיד סתנה סגובו המעובל של אפלסלד בין אם לסגובו גבוה, סגובו של ספרי יראים, חסידיים, קבלה ודבור אירופאי ובין אם לסגובו נמוך, שפחם של בהגים ומצבים.

סגובו לא אורחובוכטי

ספרו של אפלסלד וסגובו ים בחט סילוב מדהים בין סירה לבין פרוזה. לעיתים, רבה כל כך המוזכרות ביצירות עד שהקורה טואל את עצמו מה לפניו - סימורה או סירה, הלל ברזל אומר על ספרו של אפלסלד: "ריבוי הדימויים והרמזים שבה, יחד עם שפע תהיגדים וההכללות, במיחה לסמלים ולטפח מראות סקרבים אותה לטירה"⁽³⁾.

1. אהרן אפלסלד/"כסור על הארץ", עמוד 11.
2. אהרן אפלסלד/"בחדוהיים, עיר גופט", עמוד 53.
3. הלל ברזל/"מסען לכסור", מאזנים, כרך ב"ד, חוברת ב', שנת תשכ"ז.

סגנון מיוחד זה מצליח אצלם להשיג כאשר הוא מצמיד פעלים לא
מקובלים לשמות עצם בגוף -

"הרכבות זרמו אל המטלים אל השפדים הכחולים
שהעולם פתח" (1).

קבור בין המות עצם מופשטים לבין פעלים -

"דממה זרמה מבחוץ ובאחזה בטעם החשבים שבמחשבות" (2).

"מהחלובות זרם האופל ובספר אל הוך האורות כמו פחם
קל ורובץ" (3).

האנשים -

"כאל הוך ביקמה חטה מכבס אומנו החורף,

מסיר מאיחנו את המידה" (4).

"אורה טעה להחפרו בהוך תנוטהן שמי הטאיות שמול" (5).

בלילה במחבת הריקה סר לי הבלבל את פירי האבדון" (6).

"בחוץ החאבק חלילה על בפסו, רוח אפלה סוטטה ברחובות" (7).

כאשר אצלם מכלב מופשטים מן הסוג שהזכרתי לעיל בספר הריאלי

הוא סובר בזה מיד את הגוון הריאלי של העלילה ומטווה לה

סגנון טורי, שיש בו מן החלומיות והמפוכחות שבטירה. אל

הדברים האלה יש להוסיף את המימטאריאליזם בגוריו של אצלם

שחלל ברזל אומר עליו "מעמדה המימטאריאליזם כרובד בעלם, טלרובד

1. אהרן אפלפלד, "הפרות", עמוד 116.

2. אהרן אפלפלד, "אדבי הנחר", עמוד 111.

3. אהרן אפלפלד, "הפיר והכוחות", עמוד 7.

4. אהרן אפלפלד, "כפור על הארץ", עמוד 20.

5. אהרן אפלפלד, "אדבי הנחר", עמוד 115.

6. אהרן אפלפלד, "בקומה המרקע", עמוד 115.

7. אהרן אפלפלד, "עטף", עמוד 28.

הבלוי שיה וטיב מהמיד עמו, היא הקובעת" (1). אכן הגוון

המיטאריאליסטי חוטם מקום בכבד בסגנונו של אפלפלד -

"בערב פסע ציחר לאיטו ברחוב פובל, רחוב פובל עמד

מבולה מאד ודמותו של דרימר בסתמחה אל צימר שהלך

בשהוא טקוע בערפילים של הערב ובהגה ממעט הרוח

המערבית" (2).

דמותו של דרימר הסה בסתמחה אל צימר החי, המציאותי והעל-

מציאותי חברו יחד, דבר טאף הוא סובר את המציאות ולפיכך

מפיע מיד על הסגנון.

אף בפעילה הרומן "בארנהיים, עיר גומה", שהוא בכללותו

רומן ריאליסטי, בכבס סומנם מיטאריאליסטי-

"ולפתע בפמחו השמים ואור המציע מתוך הרקיע העליון" (3).

הסומנם המיטאריאליסטי מפיע מיד והסגנון המהקבל הוא אפוקליפטי,

סגנון של ספרות אחרית הימים -

"והעמק, כל הדרו, והגבעות הפזורות ססביב במלאו

מהטפע, גם האילנות הנטורים, הרועדים טעמדו טרודים

בקצה ההחנה, כמו בשמו לרווחה" (4).

סגנון נחבא אל הכלים

סגנונו המיוחד של אפלפלד בא לידי ביטוי גם בכך שהוא מהסס,

מטעק או מאוסק עד המצית חברחית.

1. הלל ברזל/"סיפורת עברית מיטאריאליסטית", ספרית מקור, מסדה.

2. אחרון אפלפלד/"עשן", עמוד 108.

3. אחרון אפלפלד/"בארנהיים, עיר גומה", עמוד 102.

4. אחרון אפלפלד/טס, עמוד 103.

מצד אחד גבו מגלים אצל אפלפלד מספמים רבים מאד שיש בהם

מאמרים מוסגרים כגון: -

"היצרנות של בונטוה נפרשה מלמעלה וכך, עד כמה שהדבר

יישמע מוזר, אפשר היה לישון במנוחה" (1).

או: -

"ל מפק, דאגה קטנה זו מאריכה חייך" (2).

וכן: -

"מובן, לא בי ראו את המופת" (3).

אנו פוגשים בכל יצירתו של אפלפלד גם מספמים בעלי חלקים

מסלים אחרים כגון: -

"את הסופים הוא מסלח בדיא ולשם שריקתו הקלה,

שדומה לרמיזה, הם שבים אליו כעבדים כבועים" (4).

או: -

"המילים הבהולות, טולדו במחנה רכבה בורליות,

טוב צור" (5).

גם מספמי החידוי מופסים מקום נכבד בסגנונו של אפלפלד -

"אדם אינו טלים על עסקיו" (6).

"אם אין אתה מכה אתה מוכה" (7).

1. אהרן אפלפלד/"בגיא הפורה", עמוד 121.

2. אהרן אפלפלד/"מדבי הנחר", עמוד 106.

3. אהרן אפלפלד/"כפור על הארץ", עמוד 14.

4. אהרן אפלפלד/"כאיטון העין", עמוד 29.

5. אהרן אפלפלד/"1946", עמוד 156.

6. אהרן אפלפלד/"כפור על הארץ", עמוד 38.

7. אהרן אפלפלד/"בקרנת הקרקע", עמוד 93.

"אשה לעולם אשה ומועדה לחטא" (1).

"אין תיקון לעולם בלא יהודים" (2).

מבד טבי אבד כובטים במשפטים קצוצים בלא חלקים טפלים מתומצתים

זר הכרחי ביהדות -

"ילדים לא היו להם, עובדה זו לא הפרידה את

מבנהו. עיסקי הסוסים מילאו את חסיו" (3).

וכן -

"מריה הוציאה את הסטיחים ואת התשובות. עזרה

לה להסיר את החלומות הכפולים, בערב ירדתי

אל המרחף" (4).

ואין -

"בוסו הכבד איבד את כבדו. הוא טר מכור עצמו אל

עצמו. כה קשוב כלטפחותיה של באר הוטח" (5).

הסילים הלועזיות האפלולד מרבה להשתמש בהן סגורם את האסוציאציה

ועוצרות בשטף הלועזי. אין ספק שקיימת באן הטפחותו של עגבון

על סגבונן של אפלולד. הלועזיות אף היא מורמת להיסוד ולפסוק.

הפסוק העשוי אף הוא מורם לבחבאות אל הכלים של מוכן הדברים.

כך אבד במילים במילים כמו טרנספורט, רוקזקים ("ענן")

הבולד, פרסום ("אדבי הבתר"), אקספרימנט ("כסור על הארץ")

וכן פרובדורה ("במדבתיים, עיר בוסב").

אין סגבון אחד לספוריו של אהרן אפלולד. סגבונן הוא

"אנטי-סגבון". הוא טואף להתבטאות בכל צורה שהיא, טמאיר את דבריו

1. אהרן אפלולד/"בקומת הקרקע", עמוד 93.

2. אהרן אפלולד/"1946", עמוד 170.

3. אהרן אפלולד/"בקומת הקרקע", עמוד 24.

4. אהרן אפלולד/"כסור על הארץ", עמוד 79.

5. אהרן אפלולד/"העור והכוהונה", עמוד 39.

למוראים בדרך מקובלה ובדרך לא מקובלת. בטירה ובפרוזה בעה
ובפרוזה אחת. מסגנון מהסס, אך גם מסגנון חד מסמעי קר ונוקב.
(1)
וכריו של גרסון שקד על סגנונו של אסלפלד: ..
"הוא גרסה לסגנון בלתי מסוגל ומנסה לסחרר את הלסון "מעבדות
מרבית", ים להם בהחלט על מה סיססכו.

1. ג. שקד / "גל חדש בסיפורת העברית", מסות על סיפורת ישראלית
צעירה, ספר 10 פועלים, עמוד 155.

פרק י'

ס כ ו ס

יחודו של אהרן אפלפלד כסופר שואה

אחרון אסלפלד הוא אמן הגיטע הלא-מקובל לספורת. הוא
העלה את האמירה המהפכית, הפוסחת על שני הסעיפים ומה אי-
האמירה לגבהים בטרם בודדו בספרות העברית. ביצירותיו פטחול
הסופר להטבע ככל האפשר מעימות יסיר עם הטואת עצמה, להבדיל
מסופרים כאלו ויזל, במן טחם, אורי אורלב ואחרים, היות
ולדעמו של אסלפלד המרגומה בדולת מדי סכדי המובע בטחם
אנוש. מהיקחם של גבוריו היא צורת הצעה גסבי עצמה.
גבורי אסלפלד הם הסיו גבורים של בטרם טואה, מסביב לה
ואחריה. אין ספק שביצירתו יש קור-טוב של רעיונות ברבריים
עם כל אי-הספוק שבהם והאימפוטנטיות השולטת בהם.
אסלפלד איבן מתייחס אך ורק לטואה בעקיפין, אלא לכל
המרגומה של הגורל היהודי, שף הוא, כאורי צבי גרינברג, בעל
רמיה סיבמפמיה המובקת את אסונו של העם היהודי מקדמה דגא
ועד ימינו. שלא כמו אורי צבי גרינברג אין הוא קורא לעקפה.
השלמה עם הגורל והאויליות שבבסיונות הנפל לטומו הם המיוחדים
את אסלפלד מסופרי טואה כמו ח. גר-טוב ואב"ג. גבוריו של
אסלפלד אינם יכולים לבצר את העבר מעל עצמם. העבר מוטט מקום
רב מדי בחיי התורה שלהם מכדי שיחיו חיים גורטליים. "הטואה",
אומר גרמון טכר, "הטביעה בו הנל על טחם של הניצולים וזה
יקבע טעמה ועד כולם את אורח חייהם ואת מעניהם"⁽¹⁾.

1. ג. בער/בל חדס בסיפורת העברית", ספריה פועלים, עמוד 82.

חוסר סבירה, ארעיון וגדודים הם מנה חלקם של הגבורים,
זכרונות העבר וחוויותיו פוסדים להם לרועץ. בסיון לשנות גורל
זה ובסיובהם לשכוח את העבר מביאים אתם בהכרח כלית
בפטיה או פיזיה. הערתו של ג. בקד טכניכול "היהודי הגורדי"
ימצא אולי באולחור בחסות המנזר הנוצרי⁽¹⁾, היא, איסור, מתמיהת.
האם היונה "המחסת האחרון" מקלט ליהודי הגורדי ("המחסת האחרון")
או האם הצילה ק"י, הילדה היהודיה, את חיה בהמלטה אל המנזר?
("קיסר") לא ולא הכלית הסיבה אף את הניצולים המדומים האלה.
גבורים של מפלגת טובים במחנות בגבורים של סופרי טואט
אחרים כמו גבורי של דן בן-אסוף למשל, בכך טביח ומקס וקובה
ואפילו גרוזמן הם יותר יהודים מאשר ישראליים, לעומת אורי
לם ב"לזכור ולשכוח" למדנה היונה יליד גרמניה הוא צבר
בכל הוויחו וחזרתו אל גרמניה אינה גורלית כפי שהיא גורלית
לגבי הגברת טראומה. עבור יואל ב"לא מעכשיו ולא מכאן" לחזור
לויינבורג היפה מסמנו להכחיר את ה"אני" הפגוע וחלא-טוטלם
סלו לחיים בריאים יותר מכאן והלאה. עבור גברת טראומה פרוטת
אל הוכבורג הוא מבוד טפיוחה, שלא לדבר על חזרתה הנוראה בה
מקדמה פיר ההולדה את טבקה הסיצויים.
יהודיותו של מפלגת מחבטאט בט במנזר בגורים טעובות
עליהם השתבחה. זהו מומנט קטקטי מובחן, טאפלפלד במחז בו,
המיטאפורטיס מדביקה את הגבורים היהודים, טלפי טעה הצליחו
לחמלם וחזקרו כטבע או חסתקחו אל ה"גויינות". ההשתבחה היא
לא רק פיזיה, אלא אף רוחנית.

1. ג. בקד/גל חדש בסיפורת העברית, ספרית פועלים, עמוד 81.

המקבר סמחבה היהודים למחבה הגויים אינו פותר למעשה את בעיותיהם של העוברים את הסתרים הילת והגיון היהודי לא כבה בהם עדיין והוא כמסר כליות על סמךם של היהודים-גויים. אין סופר שואה, טאבו מוגשים ביצירתו השתתפות רבה כל כך של הצור, המביע את הרגשותיו ועמידו של הגבור, כמו אפלפלד. ציוריותם של המראות כדי חלב וצנצנות סלק ("בגיה הפורה") עוברת חות ויין הפוחים ("בחדש ייב, ציר בופט"), מקבלים גבול אפלפלד משמעות גדולה יותר, שיש להפסק סמחה לפני תשסח. אין אפלפלד רק אמן הרישום כדגיריו של יונה דוד⁽¹⁾. הוא גם אמן הצביצים העזים ובכך נצב אפלפלד על פני הגשר המאחד פרוזה וסיירה. הכחול והאדמדם טולטים ברבים מספוריו ומשפוחם העמוקה מספיקה על אדירת הספורים. המאכל סמל הנבלות עד רקבון, הכחול סמל החולני והכחול והאדום סמל הפוח הקרב ובא.

בוסף על האימפרסיוניזם הבונה ספוריו הריאליים אינם נמסכים על סיפור אחד באצל רוב סופרי השואה. ברוב ספוריו נכנסים מספקים של מיטאריאליזם, אלגוריה וסמל. השמלכות בספור הריאלי היא כח מוטלפת עד שהקורה לומד להכיר שטבירת הסיפור הריאלי ביצירות היה מן האופיני לאפלפלד. טבירה זו ממלאת את אותה הסובקציה כמו מאמריו המוטגרים והטפלים של הסופר מהסע, בלימה המרוץ של העלילה, האטם הריאליסטי הגובר וחולך וביון מירבי בהצעה. מסמכיו של סופר-ספורר זה אינם סובקציונליים, הנותם מורכבה מריאליסטי וסלשון טריות רבגוניות.

1. יונה דוד/"סיפורי אהרן אפלפלד", הנומח, ג' אבוסח, 1962.

המפעלים של ש"י יגבדון, הוטמם טחן, הייבריר פון עלי"סט,

מפעל והפילוסוף הסקנדינבי פון קירקגאר יצרח בסופר

היבראלי הצעיר אהרן אפלפלד אה העצמה טבולה, אה המפעלים

הכפולה שפחהם לפני הט"ז, אה יחודיותם.

המפעלים של ש"י יגבדון, הוטמם טחן, הייבריר פון עלי"סט,
מפעל והפילוסוף הסקנדינבי פון קירקגאר יצרח בסופר
היבראלי הצעיר אהרן אפלפלד אה העצמה טבולה, אה המפעלים
הכפולה שפחהם לפני הט"ז, אה יחודיותם.

המפעלים של ש"י יגבדון, הוטמם טחן, הייבריר פון עלי"סט,
מפעל והפילוסוף הסקנדינבי פון קירקגאר יצרח בסופר
היבראלי הצעיר אהרן אפלפלד אה העצמה טבולה, אה המפעלים
הכפולה שפחהם לפני הט"ז, אה יחודיותם.

0 1 0 5 0 1

המצות לציונותנו על אהרן מפלגו

המנוח "עשן"

"שלושה"

מלווה הצליחו להמלט על גפסם מגורל גורם טפקד אחרים. הטלושה -
מבוגר, ביגוני וצער חיים הקופה מוסימה ביער שם הם מהפריזטים
על שוד צפריים. במהרה הם מבינים שההמלטות חיתה רק מטליה ובמהרה
יחפסו כולט. הם מאשימים עצמם בכך שלא עזרו לאחרים להמלט וסופם
שחם גפרוים איש מרעהו וכל אחד טובה לכוון אחר.

"פיוזויים"

גב' טראומ, ביכולה טומה, פונה בנקטת פיוזויים טגרמניה דרך
עורך הדין מרום. על כי התעוררת שהיא מפגינת לדוקטור מרום מיעץ
לא האחרון לצאת אל הובבורג, עיר מולדתה על מנת להוסיף במשפט
הפיוזויים. גברת טראומ מהססת רבות לפני שהיא נוקטת בצעד זה ואפסם
מטר יגוררת בה לה, לביטחה עם עיר מולדתה ועם חברה מוציאים מותה
מדעתה והיא בטומה בהוכבורג במקרבן עבר זה.

"אביו קר"

ר' יצחק הזקן, בריל, הרשל, דודל, צייטל והמספר יוצאים מן
הבונקר שלהם שבו ימים עשרי חום המלחמה. כל זמן שהותם בבונקר
היו מגובשים ועם יציאתם לחופש אחדותם מהסודרת וחריב חופם מקומם
על האחדות. ר' יצחק מחפש את פוניה אטמו, בריל גלכד על-ידי גויא
וכל הסאר מונהגים על ידי צייטל. על מנת קרוביהם גודע לחם ממכסך.

"ברטה"

ברטה חיה ילדה מפגרת טפקס, פליט טומה, הופקד לטומרה עוד

בהיותם ביערות. ברטה מזכירה למקס את העבר ואיננה מאפשרת לו לחיות היים בורמליים בהוות או לטאח לאטה את מיציו. מקס מנסה לבער את ברטה מעליו על ידי כך שמביאה למוסד אולם במהרה הוא מגלה שאיבנו יכול לעזבה שם והוא חג ונע מניב לאותו מוסד עד למותה של בת הסוחר.

"ל א ט"

טארפטטיין הוא בעל דירות שהושכרו והדיירים מסרבים לפנותן. כבעל יערות לטעבר הוא סבלני ובעל אורח רוח. הוא יודע שהשינויים והתמורות מתרחשים לאט ובאין רואה ועל כן אין הוא מוכן לפנות ולנקוט בצעדים פזיזים על מנה להכריח את הדיירים לבטוח את הדירות. הוא סמור ובטוח שהזמן יעשה את שלו. טארפטטיין מוכן לחכות.

"ניטיון רציני"

צימר, בהג מוביות עושה ביטיון וציני לחזור לעבודה במרות המוביות "סדיר". הוא לכאורה בראה בריא וסדור אך לא כן הדור. טרייבר מנהל הטרות מקבלו בשוגג בסבר פנים יפות וב-טר חוזר ובוסע עם סחורה בקו הארוך. בו מתוודעים להווי הבהביה ולאי-יכולתו של צימר להיכנס לחוגט, או להתקטר לריוזינה טכנמו, שעובדת בבית החולים. סופו של צימר שהוא בהרב בחאונה דרכים.

"ג ט י"

העלילה סובבת סביב שני קצבים: טקס ור' אריה מביהם מליטי השומה. ר' אריה הוא יהודי יצועמולי ואף מקס החל חם לאחרונה מיחוסים בקיבה. האטליז של תנבים מוצגת וכל עולה של העבודה בוסל למעשה על כהסיו של מקס. ציר העלילה איבנו האיטליזי והמטא ומתן עם סרזי הבשר, אלא דווקא ילקוט הגב, הרוקזאק, מנפתכו בו טרידי הגבדים והכלי של מנפתחו של מקס מנחבקה כולה בעשן בין חורבות

בית הכנסת. את האודים העשפים האלה מראה מקס למיצי כלבחו ובוחר
אוחם בעצמו.

"ימים נוראים"

בבית העלילה הוא מנסה שפיו, בעל חנות סמוכיא ימיו בעבודה
קשה. מנסה לא סיים את בית המדרש לרבנים ואשתו גרטה מכנה אותו
בלעג "הר רביגרי". מנסה סובל וטופק הוא אף סובל בדממה את חזריו
של ידיד הסטפחה מר פרוינד אחר אשתו. גוטו הסטורבל של מנסה מתחיל
להבנים מחלה וזו מחבדה והילכה עד פוחו.

"סוככות"

דבסקי הוא איש עסקים כעיקר המעבידו הוא בבנים ודירום.
טומפו לחור, הוא קלטן, כפל למטכב ועל כן ההטרקה טומפומם. את האבנים
טמינס מפנים דירותיהם בזמן מטריד דבסקי חזור והמדרש לפיהם אף
נעזר בטומפו החסון על מנה להמחיר את הסתמטהים. בין דבסקי
לקלטן מחטמה רים וקלטן החולה מרגיש מדבסקי מעובין להמסטר טמנו
מהר ככל האפשר, על אף אי הנעימות הכרוכה בדבר טכן קלטן הציל
את דבסקי ביטורה.

"עליו הקורב"

היו לאחר הסלחמה משמכנים האבנים שטרו ליד החוף. בקרב אוחם
סרירים מצויים גם מיטל, ברל וביטל, ילדה שהופקדה בידי של מיטל.
הרל ומיטל מצליחים לעשות עסקים טובים ומרגישים טומפומם
גדולה בטמחו עבדים בדירות. המכסול היחיד טומפו בדרכם הוא ביטל
טומפעה מהם לצור בימר קלות. הם מחליטים לפיכך להמקיד אוחם בטמור
וטמטיחים לה טמקום זה היא מלמד צרמיה וטמחיה יבואו לקחמה.

"סיפור אהבה"

זהו ספור אהבהם של רוזה וקובה. רוזה איננה זוכרת מכל מעבר עליה בזמן השואה כיון שהיתה קטנה אולם קובה זוכר. הוא מחליט להסאר עם רוזה כל זמן שתזדקק לו היות והוא בוכח לדעת שהבריאות טובה בגופה. במהרה מחגלה לקובה שרוזה אינה צריכה לו עוד והוא הוא מרשה לעצמו ללכת ולאבד עצמו לדעת.

"נקמת הקרקע"

במרחף של ביה מט לבסול משתכן מן זקן עם שני בני אחותו. שני הצעירים רוחניים כבוד לזקן ואף חושם. שניו ומכה זכרובו. על אף חוליו ולסרוח שהוא רחוק למיטתו מצליח הזקן לנהל את עסקי החברה בהצלחה רבה. הצעירים רוצים להסתחרר מעולו ולהחזיל בחיים משלהם. הם מבינים שכל זמן שדודם בחיים לא יוכלו להבטח מסבו ועל כן הם מחליטים להבקש בחייו ולמוטט את קומה הקרקע על סמך שמקבור את הכפרית הזקן מחתיה.

"הסובל בניה הפורה"

"מחש"

מספר הספור והסוחס ר' בער, שניהם גברתמים מצעירים בעזרתם של בחגי בהסוחס גויים מלוכיים ראשי בקר מן הדרום. בחגי בהסוחס ובראשם קריל ואם שודדי בקר ובגר בהם סמטה מסוחסת לחם עם הבקר ובמהרה הם מסמלטים עליו. הסספר כמאר את הסבס הסוגר עליו ועל הסוחס והסמלסוחס האימית אך בהסוחס על , והבורחו על הבקר ולבסוף בטיטחו של הסוחס במרחבי הסלג בטיטח מסוסת מוחה. את המספר לוחחים קריל והבורחו בבן ערובה מטר בפדה מאוחר יותר על ידי יהודים מודי-טבויים.

"המחסה האחרון"

יהודי טבמלם המעמי רצח שטחחוללים באזור סוכה מחסה במבצר.
הנזירים מגדלים צמחיה מסביב לריזר וסוחטים את העפס מן הצמחיה.
העפס בחשב לטיקוי המביה מרעה לכל סוחיו. גם היהודי נדרש לסחוט
את חמין אשר במכר לאכרי האזור. שחיה הפיץ גורמה לעיניהם לכאבים
אך בכל זאת ממשיכים האכרים להאסין בו. כל אותו זמן ממסין רצח
היהודים באזור וחחוטבים באים לבקש כמרה במבצר. היהודי בטחסה
האחרון אך הוא סוחה מן חמין הידוע דמה.

"ט ו ח ט"

ט...ט גמלם על כפשו מסבי הסודענות יחסהחר בין גנעולי הגורמה.
הוא מולף את החלף שלו ובדוק את להבו אם כמר הוא למחיתה. הוא
מבלה פביטה קמנה והסאלה את חיתה שחיתה כמרה מפרידה אותו. לבסוף
מחבלה מהחלף אדום כלהבה מעין אותו חלף של הרב סד'ירובקה מולם
אז יורדים הבויים עם חרמטיהם על כמפיהם לקול מערובי הכנפיה
הפבלצלים.

"ק י ט י"

קיטי היא ילדה יהודיה טחובתה למבצר. הנזירה מריה ובה דורמה
קטרינה מלמדור אותה את עיקרי הרב הנזירים ואת חסטה הנרמטה.
קיטי, ספודרטה בה מכונה עמוקה מסוגלת ליצור מבט עם הקירור,
החטובות, הססלים ואף עם בצבנות חסלק. פטי, אחת הפנקות במבצר
מחידדה עם קיטי, אך כמקיטי מסרבת לשלוח יד ולצבצב מן הסבד
מטיטה עליה פטי מחבלה את זחורה לחיילים. קטרינה מנבט מורידה
את קיטי למרחף אך משט גלקחה קיטי לטורה.

Author Zinner D

Name of thesis The experiences of the Past in the Works of Aaron Appelfeld 01162

PUBLISHER:

University of the Witwatersrand, Johannesburg

©2013

LEGAL NOTICES:

Copyright Notice: All materials on the University of the Witwatersrand, Johannesburg Library website are protected by South African copyright law and may not be distributed, transmitted, displayed, or otherwise published in any format, without the prior written permission of the copyright owner.

Disclaimer and Terms of Use: Provided that you maintain all copyright and other notices contained therein, you may download material (one machine readable copy and one print copy per page) for your personal and/or educational non-commercial use only.

The University of the Witwatersrand, Johannesburg, is not responsible for any errors or omissions and excludes any and all liability for any errors in or omissions from the information on the Library website.